KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

IBE EDUKACYJNA WARTOŚĆ DODANA

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Badania na temat

wykorzystania edukacyjnej wartości dodanej (EWD) przez szkoły

Autorzy:
Ewa Miszczuk
Maciej Karmiński

InterActive Agencja Komunikacji Marketingowej

Wydawca:
Instytut Badań Edukacyjnych
ul. Górczewska 8
01-180 Warszawa
tel. (22) 241 71 00; www.ibe.edu.pl

© Copyright by: Instytut Badań Edukacyjnych, Warszawa, październik 2015

Publikacja opracowana w ramach projektu systemowego*: Rozwój metody edukacyjnej wartości dodanej na potrzeby wzmocnienia ewaluacyjnej funkcji egzaminów zewnętrznych,* współfinansowanego przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego, realizowanego przez Instytut Badań Edukacyjnych.

Egzemplarz bezpłatny

SPIS TREŚCI

Wstęp 4

Wnioski 6

1. Badanie wśród dyrektorów gimnazjów, liceów i techników 12

1.1. Charakterystyka respondentów badania CATI 12

1.2. Ogólne przekonanie o egzaminach zewnętrznych i efektywności nauczania 15

1.3. Wiedza o wskaźnikach EWD 24

1.4. Wykorzystanie przez szkoły wskaźników EWD do oceny efektywności nauczania 34

1.5. Komunikowanie wyników analiz 44

1.6. Oceny przydatności EWD 46

2. Badanie wśród dyrektorów szkół podstawowych 54

2.1. Charakterystyka respondentów badania CATI 54

2.2. Ogólne przekonanie o egzaminach zewnętrznych i efektywności nauczania 58

2.3. Wiedza o wskaźnikach EWD 65

2.4. Wykorzystanie wskaźników EWD w ewaluacji wewnątrzszkolnej 75

2.5. Komunikowanie wyników analiz 82

2.6. Oceny przydatności EWD 84

Spis tabel i wykresów 91

Wstęp

Niniejszy raport zawiera wyniki *Badania na temat wykorzystania edukacyjnej wartości dodanej (EWD) przez szkoły* przeprowadzonego metodą CATI (wspomagany komputerowo wywiad telefoniczny). Badanie na zlecenie Instytutu Badań Edukacyjnych zrealizowała Agencja Komunikacji Marketingowej „InterActive".

Przedsięwzięcie to zostało wykonane w ramach projektu systemowego Rozwój metody edukacyjnej wartości dodanej na potrzeby wzmocnienia ewaluacyjnej funkcji egzaminów zewnętrznych (projekt EWD II) współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego, Działania 3.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (POKL).

Badanie dotyczyło wykorzystania przez szkoły wskaźników edukacyjnej wartości dodanej (EWD) i stanowiło kontynuację przeprowadzanych przez Instytut Badań Edukacyjnych w latach 2013-2014 badań na ten temat. Jego głównym celem była odpowiedź na pytanie, czy i w jakim zakresie szkoły podstawowe, gimnazja, licea i technika wykorzystują EWD do oceny efektywności nauczania, w tym w ramach tzw. ewaluacji wewnątrzszkolnej[1].

Badanie miało charakter ogólnopolski i zostało przeprowadzone w okresie od 16.06.2015 do 25.09.2015 roku. Zostali nim objęci dyrektorzy i wicedyrektorzy:

- Szkół podstawowych
- Gimnazjów;
- Liceów Ogólnokształcących
- Techników

Łącznie przeprowadzono 1708 wywiadów. Stopa realizacji na poziomie całego badania wyniosła 87% (gdzie za podstawę procentową przyjęto liczbę szkół znajdujących się w próbie głównej). Stopy realizacji próby badawczej różniły się nieznacznie pomiędzy typami szkół. Najwyższa była w szkołach podstawowych – 91%, a najniższa w technikach – 83%.

Typ szkoły	Liczba szkół wytypowanych do badania	Liczba zrealizowanych wywiadów	Odsetek zrealizowanych wywiadów
Szkoła podstawowa	500	456	91%
Gimnazjum	493	435	88%
Liceum	476	403	85%
Technikum	498	414	83%
Ogółem	1967	1708	87%

[1] Na podstawie: *Opis przedmiotu zamówienia,* zał. nr 7 dokumentu pt. *Specyfikacja Istotnych Warunków Zamówienia. Badanie na temat wykorzystania edukacyjnej wartości dodanej (EWD) przez szkoły,* Instytut Badań Edukacyjnych, Warszawa, s. 3.

Niemal 80% przebadanych szkół, to placówki, które zostały zrekrutowane z próby podstawowej. Podział zrealizowanej próby na próbę podstawą oraz próby rezerwowe przedstawia poniższa tabela.

Typ szkoły	Odsetek zrealizowanych wywiadów			Ogółem
	Próba podstawowa	rezerwa 1	rezerwa 2	
Szkoła podstawowa	71%	20%	8%	100%
Gimnazjum	81%	12%	7%	100%
Liceum	79%	16%	6%	100%
Technikum	84%	12%	4%	100%
Ogółem	79%	15%	6%	100%

Ze względu na odmienny charakter analizy EWD w szkołach podstawowych raport został podzielony na dwie zasadnicze części: w pierwszej przedstawione są wyniki badań dotyczące gimnazjów, liceów i techników, zaś w drugiej szkół podstawowych. W każdej części zaprezentowano: charakterystykę respondentów, ogólne przekonanie o egzaminach zewnętrznych i efektywności nauczania, wiedzę o wskaźnikach EWD, wykorzystanie przez szkoły wskaźników EWD do oceny efektywności nauczania, komunikowanie wyników analiz oraz ocenę przydatności EWD.

Wnioski

Charakterystyka respondentów

We wszystkich typach badanych szkół: podstawowych, gimnazjalnych, liceach i technikach większość respondentów stanowili dyrektorzy, zaś rzadziej byli to ich zastępcy. Najwyższy odsetek ankietowanych wicedyrektorów odnotowano w technikach, co zapewne wiązało się ze strukturą organizacyjną tych placówek (zespoły szkół). W każdym z typów ankietowanych szkół przeważały kobiety, przy czym najbardziej sfeminizowani byli w tym zakresie respondenci ze szkół licealnych.

W placówkach ponadpodstawowych największe odsetki ankietowanych dyrektorów i wicedyrektorów przypadały na ogólne doświadczenie zawodowe obejmujące od 21 do 30 lat pracy. Z drugiej strony nikła część badanych miała mniejsze doświadczenie zawodowe niż 11 lat pracy. W szkołach podstawowych około połowy ankietowanych stanowiły osoby z relatywnie długim ogólnym stażem pracy od 21 do 30 lat, a co trzecia osoba wskazywała na nawet dłuższe doświadczenie zawodowe.

W gimnazjach największe odsetki dotyczyły dyrektorów z doświadczeniem liczącym do 5 lat lub od 11 do 20 lat a w liceach i technikach najczęściej zajmowali oni swoje posady co najwyżej 10 lat. Przeważająca część badanych dyrektorów i wicedyrektorów szkół podstawowych zajmowała swoją aktualną posadę nie dłużej niż 10 lat.

Ogólne przekonanie o egzaminach zewnętrznych i efektywności nauczania

Zwraca uwagę zróżnicowanie w ocenach krajowych egzaminów zewnętrznych (po szkole podstawowej, gimnazjalny i egzamin maturalny). Ogólnie przeważały opinie wskazujące albo na pozytywne efekty albo na mniej więcej podobną ilość korzyści i negatywnych skutków. Znaczna część respondentów z różnych typów szkół nie potrafiła jednoznacznie ocenić efektów wprowadzenia krajowych egzaminów zewnętrznych na niższych i wyższych szczeblach edukacji. Widać zatem, że są oni niedoinformowani w tym zakresie, chociaż z drugiej strony – taka wiedza (o innych etapach edukacji) może nie być konieczna w codziennej pracy szkół danego szczebla.

Wśród ankietowanych dyrektorów gimnazjów, liceów i techników dominował pogląd, że dla samych placówek edukacyjnych krajowe egzaminy zewnętrzne są istotnym źródłem informacji o efektywności i skuteczności przyjętych metod nauczania, aczkolwiek większość czynników istotnych dla indywidualnych wyników uczniów jest niezależnych od szkoły.

Zdecydowana większość dyrektorów podstawówek była przekonana, że wyniki egzaminacyjne uczniów zależą od wielu czynników niezależnych od szkoły, ale już znacznie mniejsza część uznała, iż wyniki krajowych egzaminów zewnętrznych dają możliwość zobaczenia efektów działań szkoły lub dostarczają użytecznych informacji do oceny efektywności nauczania szkoły. Większość z tych dyrektorów twierdziła, że efektywność nauczania da się zmierzyć różnymi wskaźnikami.

Samoocena wiedzy o EWD

W szkołach gimnazjalnych, licealnych i technikach zdecydowanie dominowały pozytywne samooceny, a dyrektorzy z większą częstością niż w szkołach podstawowych byli przekonani, że orientują się dobrze lub bardzo dobrze w tematyce EWD. Około trzy czwarte respondentów ze szkół podstawowych

uznało, że posiada bardzo dobry lub dobry poziom wiedzy na temat instrumentów EWD. Nieliczni negatywnie ocenili swój stan wiedzy.

Dane te pokazują, że – zgodnie z uzyskanymi deklaracjami – wiedza dyrektorów wszystkich typów szkół o metodzie EWD jest najczęściej zadowalająca. Należy zaznaczyć jednak, że były to samooceny, a nie wyniki testów sprawdzających realny poziom i zakres kompetencji. Z drugiej strony, w zależności od typu szkół, odsetek osób przyznających się do braku dostatecznej wiedzy lub unikających odpowiedzi wahał się od 9% dla gimnazjów do 25% dla szkół podstawowych. Można założyć, że taka grupa dyrektorów może wymagać doinformowania i podniesienia poziomu kwalifikacji w omawianym zakresie.

Szkolenia

Należy podkreślić, że dominująca część ankietowanych dyrektorów szkół podstawowych, gimnazjów, liceów i techników w ogóle nie brała udziału szkoleniach EWD organizowanych przez zespół projektu EWD. Dyrektorzy szkół podstawowych znacznie częściej korzystali ze studiów podyplomowych, na których omawiano metodę EWD niż badani ze szkół ponadpodstawowych. Więcej też dyrektorów podstawówek brało udział w szkoleniach lub sieciach współpracy dyrektorów, organizowanych przez placówki doskonalenia zawodowego nauczycieli niż w przypadku gimnazjów, liceów, techników.

Rekomenduje się zwiększenie ilości szkoleń z zakresu EWD, skierowanych do dyrekcji szkół. Tym bardziej, że analizy statystyczne potwierdziły, że uczestnictwo w szkoleniach sprzyja w większym stopniu korzystaniu z metody EWD niż brak partycypacji w kursach. Najsilniej ta korelacja była obserwowana w przypadku badanych gimnazjów, gdzie uczestnictwo w doszkalaniu bardzo wyraźnie skutkowało praktycznym zastosowaniem tych wskaźników w ewaluacji nauczania. Ponadto zdecydowana większość przeszkolonych dyrektorów oraz wicedyrektorów pozytywnie oceniła swoją znajomość zagadnień EWD, co dowodzi skuteczności kursów dla zwiększania poziomu kompetencji kierownictwa szkół w tej tematyce.

Warto zaznaczyć, że we wszystkich typach badanych placówek respondenci, którzy brali udział w szkoleniach organizowanych przez zespół EWD najczęściej byli z nich zadowoleni. Pozytywne oceny dominowały w szkołach podstawowych i ponadpodstawowych. Wśród badanych z gimnazjów i techników zdarzały się również nieliczne oceny niedostateczne. Jednakże przeważające pozytywne opinie dyrekcji, które już partycypowały w tej formie doskonalenia zawodowego mogą sprzyjać uczestnictwu innych szkół – dzięki upowszechnianiu przychylnych rekomendacji.

Co istotne, większość dyrektorów ze wszystkich czterech typów szkół wyraziła gotowość do szkolenia kadry nauczycielskiej w tematyce EWD. Jest to ważna informacja na temat dość powszechnej potrzeby szkolenia kadr nauczycielskich, jak również wysokiego poziomu otwartości dyrekcji na podnoszenie kwalifikacji swoich pracowników w omawianym zakresie tematycznym. Najbardziej zainteresowani szkoleniem kadry okazali się dyrektorzy techników.

Wykorzystanie przez szkoły wskaźników EWD

Niezależnie od typu szkoły, od 2012 do 2014 nastąpił niemal dwukrotny wzrost stosowania wskaźników EWD dla szkół ogółem. W największym stopniu zmiana ta dotyczyła techników, gdzie częstość takich deklaracji dyrektorów wzrosła niemal trzykrotnie. Najmniejszy zaś wzrost zaobserwowano w gimnazjach.

W szkołach podstawowych pytano o uczestnictwo w poszczególnych edycjach OBUT od 2010/2011 do 2014/2015, co jest warunkiem koniecznym, aby móc szacować wskaźniki EWD. Jednakże odsetek szkół stosujących metodę EWD malał w kolejnych latach. Równocześnie ponad dwie piąte przebadanych szkół podstawowych wykorzystało możliwość szacowania wskaźników EWD, co – biorąc pod uwagę fakt, że był to pierwszy rok, kiedy mieli taką okazję – jest wynikiem obiecującym. Dyrekcje tych szkół częściej sięgały do analiz w kalkulatorze EWD z wykorzystaniem wyłącznie wyników egzaminacyjnych niż z włączeniem do analiz w kalkulatorze również innych danych gromadzonych przez placówki. Należałoby w dalszym ciągu zachęcać szkoły podstawowe do zwiększenia poziomu użytkowania EWD, by osiągnąć poziom zbliżony do szkół na wyższych etapach edukacyjnych (w szkołach ponadpodstawowych poziom stosowania wskaźników EWD był niemal dwukrotnie wyższy niż w placówkach podstawowych).

Placówki ponadpodstawowe najczęściej korzystały z analiz trzyletnich EWD danej szkoły na wykresach publikowanych na stronie internetowej. Mniej popularne okazało się porównanie trzyletnich EWD danej szkoły na wykresach generowanych na stronie WWW, w odniesieniu do innych szkół, średnich wartości w gminie, powiecie.

W szkołach podstawowych dominujący odsetek respondentów przyznał, że „edukacyjna wartość dodana pokazuje wkład szkoły w wyniki nauczania", a mniejszość zaprzeczyła takiej przekładalności wskaźników EWD. Najczęściej uznano, że „wskaźniki EWD stanowią ważny impuls do doskonalenia nauczania". Zauważono, że metoda EWD uzyskała pozytywne opinie w większości badanych szkół, co wynika z możliwości trafnego oszacowania efektywności metod nauczania i praktycznego zastosowania tej wiedzy o uczniach i szkole.

W większości tych placówek problemem okazał się deficyt kompetencji w przeprowadzaniu analiz EWD lub brak czasu na ich realizację. Deficyt kompetencji w przeprowadzaniu analiz EWD występował również w szkołach ponadpodstawowych. W tych placówkach najważniejszymi przeszkodami w wykorzystywaniu wskaźników EWD okazały się: niski poziom lub brak wiedzy na temat możliwości i sposobów stosowania tej metody, brak dostatecznych umiejętności analizowania i interpretacji wyników, brak potrzeby wykorzystywania omawianego instrumentu pomiaru efektywności nauczania oraz postrzeganie go jako wskaźnika niedopasowanego do potrzeb szkoły lub nawet szkodliwego (wskazywano niezdrową konkurencję między szkołami, nauczycielami).

Jednakże pomimo to, w tych szkołach rośnie zainteresowanie metodami EWD. Wynika to zapewne z faktu konieczności zabiegania znacznej części placówek ponadpodstawowych o kandydatów na uczniów, a metoda EWD daje możliwość porównywania wyników z innymi szkołami. Możliwość dokonywania takich porównań była wskazywana częstokroć jako jeden z kluczowych celów przeprowadzania analiz w badanych szkołach.

Wykorzystanie wskaźników EWD w ewaluacji wewnątrzszkolnej

Dla szkół podstawowych, gimnazjów, liceów i techników najczęstszym powodem wykorzystania wskaźników EWD w ewaluacji wewnętrznej okazała się chęć sprawdzenia efektywności nauczania całej szkoły oraz konieczność lepszego zaplanowania lub przeprowadzenia ewaluacji wewnątrzszkolnej. W szkołach ponadpodstawowych nieco ważniejsza okazała się chęć porównania szkoły do innych placówek, w tym promocji szkoły wśród potencjalnych uczniów i ich rodziców, co może wynikać z faktu, iż tam gdzie jest możliwość wyboru szkół, placówki ponadpodstawowe konkurują o kandydatów. Jako jeden z ważnych celów przeprowadzania analiz wskazywano na „promocję szkoły przez upublicznienie wyników EWD na stronie szkoły lub w mediach, przy czym częściej takiej odpowiedzi udzielali dyrektorzy szkół ponadgimnazjalnych niż podstawowych.

Ustalono też, kto dotychczas przeprowadzał analizy wskaźników EWD na terenie szkół korzystających z tej metody. W badanych liceach i technikach analizy najczęściej sporządzał lider lub zespół przedmiotowy, w następnej kolejności specjalista lub zespół do spraw analiz EWD lub specjalista, zespół do spraw wyników egzaminacyjnych. W ponad połowie placówek podstawowych analizy sporządzał lider lub zespół przedmiotowy lub specjalista, zespół do spraw analiz EWD, a co druga szkoła skorzystała z pomocy specjalisty, zespołu do spraw ewaluacji zewnętrznej lub analiz wyników egzaminacyjnych. Niezależnie od typu szkoły, większe doświadczenie placówek w stosowaniu EWD sprzyjało angażowaniu do tychże analiz wyspecjalizowanych osób i grup, a mniejsze – dyrekcji i wychowawców. Średnio w co czwartej szkole ponadpodstawowej to dyrektorzy samodzielnie zajmowali się przeprowadzaniem analiz, co najczęściej miało miejsce w technikach, a najrzadziej w gimnazjach.

Głównym problemem z metodą EWD w szkołach podstawowych okazała się zbytnia czasochłonność analiz oraz zbyt mała populacja uczniów danej szkoły. Bardzo podobne przeszkody wiązały się z analizami lub interpretacją wskaźników EWD w placówkach ponadpodstawowych, gdzie najczęściej akcentowano problemy ze zbytnią czasochłonnością analiz, z deficytem dodatkowych danych kontekstowych do analizy, a także trudności z wymyśleniem rozwiązań, które by poprawiły efektywność nauczania w szkole.

W projektowaniu szkoleń i innych form doskonalenia zawodowego z zakresu EWD warto uwzględnić te problemy, by zmniejszyć poziom trudności wiążących się z korzystaniem z tego instrumentu. Jak wynika bowiem z badania, mimo różnych wskazanych problemów i ograniczeń, niemal wszyscy dyrektorzy badanych szkół podstawowych, gimnazjów i liceów, jak również dominująca część respondentów z techników zadeklarowała taką chęć.

Niemal wszystkie z badanych szkół ponadpodstawowych, które przeprowadzały analizy EWD, mają zamiar to kontynuować w przyszłości, w tym większość zdecydowanie potwierdziła takie plany. Podobnie jest w przypadku szkół podstawowych. W grupie szkół bez takiego doświadczenia również dominująca jest proporcja dyrektorów zainteresowanych metodą EWD. Można się zatem spodziewać, że wśród szkół wszystkich typów wzrośnie liczba placówek kontynuujących, wprowadzających i korzystających z wyników analiz EWD.

Komunikowanie wyników analiz EWD

W szkołach ponadpodstawowych, niezależnie od ich typu, najczęściej wyniki były komunikowane wszystkim nauczycielom lub były dostępne dla każdego zainteresowanego na miejscu w placówce. O połowę rzadziej dostęp był zarezerwowany tylko dla dyrektorów i ich zastępców. Tylko nieco więcej szkół ponadpodstawowych niż podstawowych publikowało swoje wyniki EWD na stronie WWW, a najchętniej czyniły to gimnazja i licea (dwa razy częściej niż podstawówki). Można zatem stwierdzić, że zdecydowana większość szkół wszystkich typów nie publikuje danych z analiz EWD na swych stronach internetowych, chociaż deklarują dość powszechnie dostęp do danych na terenie szkoły.

Warto zachęcać szkoły do dzielenia się wiedzą na temat ich efektywności w nauczaniu, co jednak może być problematyczne w przypadku szkół ponadpodstawowych konkurujących z innymi placówkami o nowych uczniów, a uzyskujących niezbyt korzystne wyniki. Z drugiej jednak strony fakt nieujawniania uzyskanych danych lub braku takich analiz może być odczytywany przez potencjalnych uczniów i ich rodziców jako niechęć do upublicznienia relatywnie słabych wyników szkoły. Należy uświadamiać to zagrożenie na szkoleniach z zakresu EWD.

Warto zaznaczyć, że we wszystkich czterech typach szkół dyrektorzy przede wszystkim powołują się na omawiane informacje w kontaktach z odbiorcami wewnętrznymi (nauczycielami, rodzicami i uczniami), a znacznie rzadziej taki komunikat jest kierowany na zewnątrz szkoły, również do organów prowadzących. W badanych podstawówkach, gimnazjach, liceach i technikach najczęściej informacje są wykorzystywane w rozmowach z nauczycielami na radach pedagogicznych, w kontaktach z rodzicami oraz uczniami. Przy czym szkoły licealne ponadprzeciętnie często na tle innych placówek przekazują wiedzę o wynikach EWD kandydatom do szkoły oraz mediom, co wynika zapewne z faktu konieczności konkurowania o jak najlepszych kandydatów na uczniów. Szkoły te zatem mają świadomość znaczenia wiedzy o efektach nauczania w zwiększaniu swojej konkurencyjności i przyciąganiu jak najlepszych kandydatów.

Oceny przydatności analiz EWD

Należy podkreślić, że tylko niewielka część lub żaden dyrektor z analizowanych szkół podstawowych i ponadpodstawowych stwierdził brak użyteczności poszczególnych źródeł informacji o wynikach nauczania (m.in. ewaluacji wewnętrznej, ewaluacji zewnętrznej, klasyfikacji rocznej, wskaźników EWD, wyników egzaminów zewnętrznych, ocen rodziców i uczniów czy też konkursów i olimpiad). W gimnazjach, liceach i technikach przeciętnie częściej niż w szkołach podstawowych za użyteczne uznano wskaźniki EWD.

W szkołach podstawowych, w porównaniu do innych wymienionych w kwestionariuszu ankiety źródeł informacji, najniżej oceniono użyteczność wyników EWD, chociaż i tak zdecydowana większość dyrekcji wskazała na ich przydatność w pracy szkoły. W gimnazjach, liceach i technikach przeciętnie częściej niż w szkołach podstawowych za użyteczne uznano wskaźniki EWD. Ogólnie większa przydatność może wynikać ze wspomnianych wcześniej wyższych wymogów konkurencyjności dla szkół ponadpodstawowych (i możliwości porównania z innymi szkołami), jak większego doświadczenie w stosowaniu tej metody.

Co więcej, wyniki analiz EWD są ważnym argumentem w decyzjach podejmowanych przez szkoły. Niezależnie od typu szkoły, dominująca część dyrektorów lub wicedyrektorów prowadzących analizy przyznała, że wyniki EWD pomogły im w procesach decyzyjnych. W szkołach wszystkich typów najczęściej podejmowano decyzje o zmianach w następujących aspektach: położeniu większego

nacisku na indywidualne podejście do ucznia, poprawie pracy zespołów przedmiotowych, położeniu większego nacisku na pracę z uczniem zdolnym oraz wprowadzeniu dodatkowych diagnoz kompetencji uczniów, sprawdzianów, próbnych egzaminów.

Zatem wyniki analiz EWD są najczęściej używane z korzyścią dla uczniów i służą przede wszystkim indywidualizacji procesu nauczania, zwiększeniu efektywności pracy z uczniami zdolnymi oraz z innymi grupami uczniów. To kolejny ważny argument, który może zachęcać do korzystania z metody EWD dyrekcje dotychczas nie stosujące tej metody. Tym bardziej, że zdaniem większości respondentów ze szkół podstawowych (którzy już korzystali z EWD) decyzje podjęte za pomocą wskaźników EWD przełożyły się na rzeczywistą poprawę jakości nauczania w ich placówkach. Takie opinie również przeważyły w szkołach ponadpodstawowych, chociaż ich dyrektorzy byli bardziej ostrożni w swoich ocenach i stwierdzali, że jest jeszcze za wcześnie, by można było dostrzec ewentualną poprawę. Tylko nieliczni dyrektorzy dostrzegli brak efektów wprowadzonych zmian nauczania.

1. Badanie wśród dyrektorów gimnazjów, liceów i techników

1.1. Charakterystyka respondentów badania CATI

W pierwszej części raportu omawiamy wyniki respondentów z gimnazjów, liceów i techników. W sumie przebadano 1252 dyrektorów i wicedyrektorów szkół ponadpodstawowych, w tym: 435 gimnazjów, 403 liceów i 414 techników. Charakterystyka tych respondentów obejmuje takie ich cechy jak: zajmowane stanowisko i płeć oraz staż pracy ogółem i na obecnym stanowisku (w podziale na typ szkoły). Zgodnie z przyjętą metodą badania, w celu realizacji wywiadów, ankieterzy kontaktowali się z dyrektorami wylosowanych szkół lub z ich wicedyrektorami. Badanie przeprowadzano z zastępcami wówczas, gdy dyrektorzy proponowali takie rozwiązanie lub wicedyrektorzy byli wskazywani jako najbardziej kompetentni w sprawach EWD.

Analizowane badanie przeprowadzono w trzech typach szkół: gimnazjach, liceach oraz technikach. W szkołach gimnazjalnych dyrektorzy stanowili zdecydowaną większość respondentów (74%), a nieco mniej w liceach (63%). Najwyższy odsetek ankietowanych wicedyrektorów odnotowano w technikach, gdzie stanowili oni 45%.

Wykres 1 Jakie stanowisko pełni Pan/i w swojej szkole?

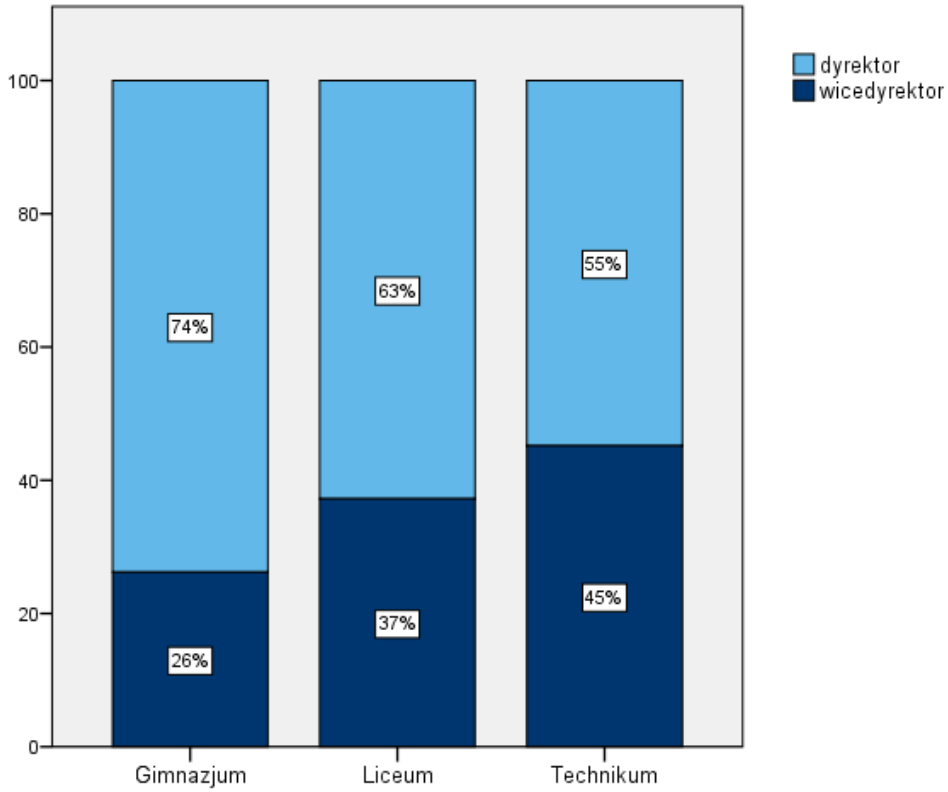

Źródło: badanie CATI. Podstawa procentowania: wszyscy zbadani (N=1252).

W porównaniu z diagnozą przeprowadzoną trzy lata temu (2013 r.), praktycznie nie zmienił się udział ankietowanych dyrektorów gimnazjów (76% trzy lata wcześniej), zwiększyła się jednak proporcja badanych zastępców placówek licealnych (z 27% do 37%) i znacznie zmalał odsetek biorących udział w badaniu dyrektorów techników (z 68% do 55%). Wiąże się to z tym, że w przypadku ankietowanych zespołów szkół, często rozmowa była przeprowadzana z wicedyrektorem odpowiedzialnym za dany typ placówki.

Wśród respondentów z każdego typu szkół przeważały kobiety, a ich odsetek wahał się od 57% dla szkół technicznych do 68% dla gimnazjów. W liceach respondentki stanowiły dwie trzecie badanych.

Wykres 2 Płeć respondentów wg typu szkoły

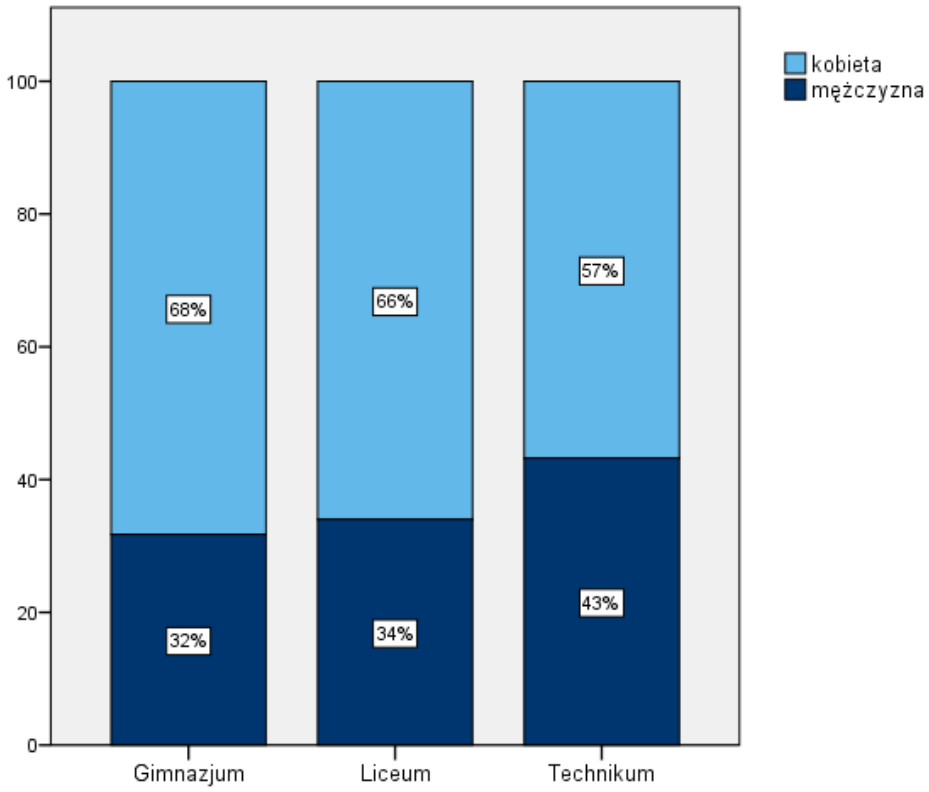

Źródło: badanie CATI. Podstawa procentowania: wszyscy zbadani (N=1252).

Podobne tendencje zaobserwowano w badaniu przeprowadzonym trzy lata wcześniej – najwięcej kobiet reprezentowało placówki gimnazjalne (72%), mniejszy odsetek – licea (60%), a najmniej kobiet ankietowano w technikach, choć i tam przeważały nad mężczyznami (55%).

Biorąc pod uwagę ogólny staż pracy, największe odsetki ankietowanych dyrektorów i wicedyrektorów legitymowało się doświadczeniem obejmującym od 21 do 30 lat pracy: 49% - gimnazja, 46% - licea i 47% - technika. Znacznie mniejsze odsetki badanych, wahające się od 17% (dla gimnazjów) do 21% (dla liceów i techników) dotyczyły ogólnego stażu od 11 do 20 lat. Tylko niewielka część badanych

miała mniejsze doświadczenie zawodowe (2% dla każdego typu szkoły), zaś około co trzeci respondent z gimnazjum, liceum czy technikum posiadał ponad trzydziestoletni staż pracy.

W badaniu przeprowadzonym w 2013 r. również dominowali ankietowani z około 21-30 latami stażu pracy (od 48% do 58%) i najmniej liczni byli respondenci z doświadczeniem zawodowym nie większym niż 10 lat pracy.

Tabela 1 Staż pracy ogółem i na obecnym stanowisku w podziale na typ szkoły

Jaki jest Pana/i staż pracy:		**Typ szkoły**		
		Gimnazjum	**Liceum**	**Technikum**
Na obecnym stanowisku	Do 5 lat	32%	35%	35%
	Od 6 do 10 lat	30%	33%	37%
	Od 11 do 20 lat	34%	27%	21%
	Od 21 do 30 lat	4%	5%	6%
	Powyżej 30 lat	0%	0%	0%
	Ogółem	100%	100%	100%
Całkowity staż pracy	Do 5 lat	0%	0%	0%
	Od 6 do 10 lat	2%	2%	2%
	Od 11 do 20 lat	17%	21%	21%
	Od 21 do 30 lat	49%	46%	47%
	Powyżej 30 lat	32%	31%	30%
	Ogółem	100%	100%	100%

Źródło: badanie CATI. Podstawa procentowania: wszyscy zbadani (N=1252).

Jeśli weźmie się pod uwagę staż pracy na obecnym stanowisku (dyrektor/wicedyrektor), okazuje się, że w badanych gimnazjach funkcja ta sprawowana jest najczęściej od 11-20 lat (34%), nie dłużej niż 5 lat (32%) lub od 6-10 lat (30%). W liceach ankietowani najczęściej zajmowali swoje posady co najwyżej 10 lat (od 33% do 35%). Z kolei w technikach najliczniejsi byli dyrektorzy i wicedyrektorzy piastujący swoje stanowiska od 6 do 10 lat (37%) lub krócej (33%).

Podobnie w badaniu przeprowadzonym trzy lata wstecz, najliczniejsze grupy badanych, obejmujące od 34% do 38% z nich dla każdego typu szkół dotyczyły osób pracujących na aktualnych stanowiskach od 6 do 10 lat lub do 5 lat pracy (od 32% do 38%). Bardzo rzadko zdarzali się respondenci o stażu dłuższym niż 30 lat (w liceach i technikach).

1.2. Ogólne przekonanie o egzaminach zewnętrznych i efektywności nauczania

Jedno z pytań badawczych brzmiało następująco: „Jakie przekonania dotyczące efektywności nauczania, wyników egzaminacyjnych oraz EWD prezentują dyrektorzy/ wicedyrektorzy?"

Respondentów z każdego typu szkół zapytano o to, co sądzą oni o krajowych egzaminach zewnętrznych, które wprowadzono kilka lat wcześniej. Badani mieli ocenić, czy zmiany te przyniosły polskim szkołom więcej korzyści czy też szkód. Odrębnie zadano pytanie o sprawdzian po szkole podstawowej, egzaminy gimnazjalne i maturalne. Uzyskane wyniki zobrazowano w poniższej tabeli.

Tabela 2 Opinia o krajowych egzaminach zewnętrznych

Krajowe egzaminy zewnętrzne przyniosły polskim szkołom:			**więcej dobrego niż złego**	**tyle samo dobrego, co złego**	**więcej złego niż dobrego**	**trudno powiedzieć**	**Ogółem**
Typ szkoły	Gimnazjum	Sprawdzian po szkole podstawowej	33%	47%	9%	11%	100%
		Egzamin gimnazjalny	46%	43%	8%	3%	100%
		Egzamin maturalny	31%	19%	13%	37%	100%
	Liceum	Sprawdzian po szkole podstawowej	35%	28%	10%	27%	100%
		Egzamin gimnazjalny	51%	30%	6%	13%	100%
		Egzamin maturalny	62%	27%	8%	3%	100%
	Technikum	Sprawdzian po szkole podstawowej	26%	34%	13%	28%	100%
		Egzamin gimnazjalny	34%	36%	14%	16%	100%
		Egzamin maturalny	55%	35%	7%	3%	100%
	Ogółem	Sprawdzian po szkole podstawowej	31%	36%	10%	22%	100%
		Egzamin gimnazjalny	44%	37%	9%	11%	100%
		Egzamin maturalny	49%	27%	9%	15%	100%

Źródło: badanie CATI. Podstawa procentowania: wszyscy zbadani (N=1252).

Jeśli chodzi o wynik ogółem, to nieco więcej respondentów było zdania, że sprawdzian po szkole podstawowej „przyniósł tyle samo dobrego co złego" (36%) niż więcej korzyści (31%). Znacznie lepsze ogólne opinie dotyczyły egzaminu maturalnego i gimnazjalnego, gdyż najwięcej respondentów potwierdziło, że wprowadzenie ich było zmianą pozytywną dla szkół (odpowiednio: 49% i 44%). Warto zaznaczyć, że mniejszość badanych dostrzegła głównie negatywne konsekwencje wprowadzenia tych końcowych egzaminów (od 9% do 10% dla danego testu).

Warto zaznaczyć, że średnio co piąty ankietowany miał problem z oceną sprawdzianu po szkole podstawowej (22%) a rzadziej takie trudności występowały dla egzaminu maturalnego (15%) oraz gimnazjalnego (11%).

Badani dyrektorzy i wicedyrektorzy szkół gimnazjalnych najczęściej wskazywali na przewagę pozytywnych efektów egzaminu gimnazjalnego (46%), a nieco rzadziej wyrażali opinie ambiwalentne (43%). Najtrudniej było im ocenić skutki wprowadzenia egzaminu maturalnego (37%), co wiąże się z tym, że dotyczy on już wyższego poziomu edukacji. Niemal połowa z nich stwierdziła, że sprawdzian po szkole podstawowej przyniósł mniej więcej „tyle samo dobrego co złego" (47%).

Wśród badanych z liceów najwięcej pozytywnych ocen odnosiło się do krajowego egzaminu maturalnego (62%). Co trzecia osoba uznała, że płynie z niego tyle korzyści co szkód (27%) a nieliczni – że przeważają negatywne skutki (8%). Ponad połowa tej części ankietowanych uznała, że również egzamin gimnazjalny przyniósł szkołom „więcej dobrego niż złego" (51%), natomiast ponad co trzeci z nich uznał, że pozytywy nad negatywami również przeważają w przypadku sprawdzianu po szkole podstawowej (35%).

Dyrektorzy i wicedyrektorzy techników także najwyżej ocenili skutki wprowadzenia krajowej matury (55%), zaś w przypadku egzaminu gimnazjalnego najczęściej wskazywali oni, że korzyści równoważą się ze stratami dla szkół (36%) a nieco rzadziej, że przeważają pozytywne efekty (34%). Co trzeci respondent z tego typu placówek stwierdził, że skutki wprowadzenia sprawdzianu po szkole podstawowej można ocenić zarówno pozytywnie, jak i negatywnie (34%).

Ponadto dyrektorów i wicedyrektorów pytano, na ile zgadzają się oni, bądź nie zgadzają z następującymi stwierdzeniami:

- ✓ Wyniki egzaminacyjne uczniów zależą od wielu czynników niezależnych od szkoły - przede wszystkim od uprzednich osiągnięć uczniów;
- ✓ Krajowe egzaminy zewnętrzne nie dostarczają użytecznych informacji do oceny efektywności nauczania szkoły;
- ✓ Efektywności nauczania szkoły nie da się zmierzyć żadnymi wskaźnikami;
- ✓ Wyniki krajowych egzaminów zewnętrznych są jak lustro, w którym szkoła może zobaczyć efekty swoich działań.

Wykres 3 Opinia o pomiarze efektywności nauczania

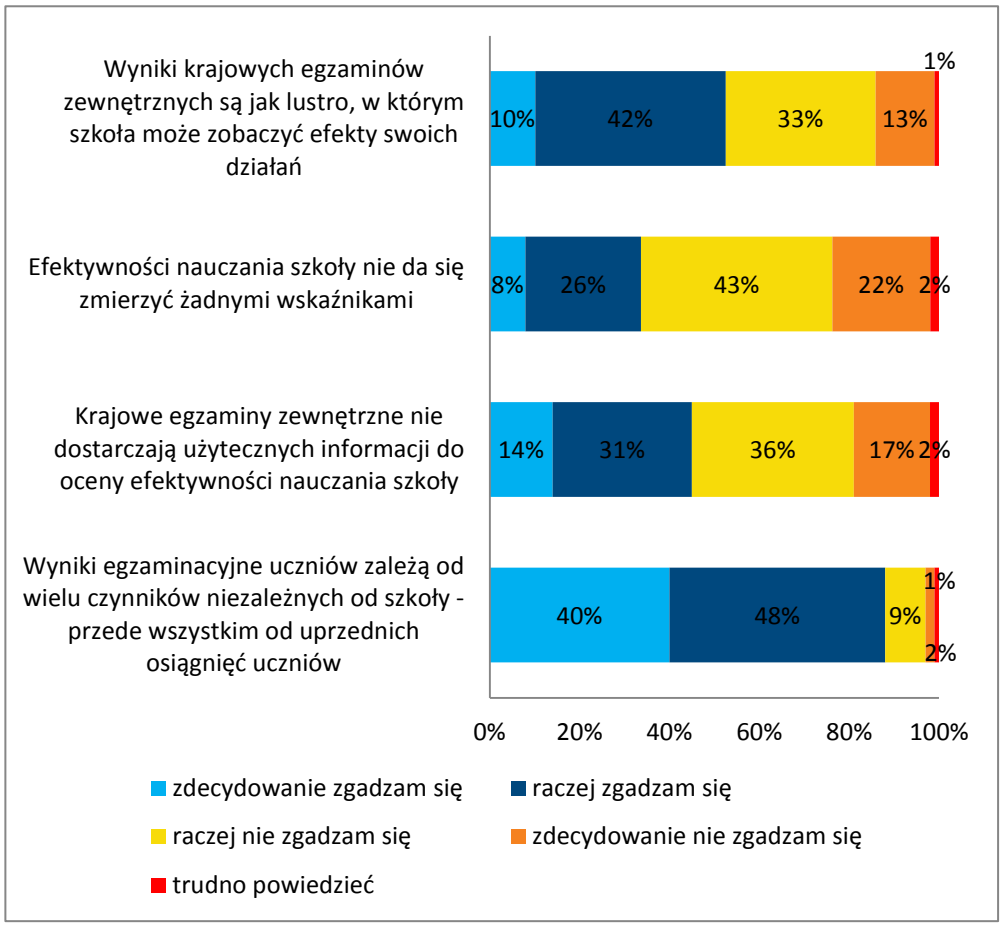

Źródło: badanie CATI. Podstawa procentowania: wszyscy zbadani (N=1252).

Przyglądając się wynikom ogółem, można stwierdzić, że zdecydowana większość badanych (88%) w różnym stopniu zgadza się z opinią, głoszącą, iż „wyniki egzaminacyjne uczniów zależą od wielu czynników niezależnych od szkoły - przede wszystkim od uprzednich osiągnięć uczniów". Nieco ponad połowa respondentów (52%) potwierdziła, że „wyniki krajowych egzaminów zewnętrznych są jak lustro, w którym szkoła może zobaczyć efekty swoich działań", ale równocześnie zbliżona część dyrektorów zaprzeczyła tej opinii (46%). Przeszło dwie piąte ankietowanych (45%) było zdania, że „krajowe egzaminy zewnętrzne nie dostarczają użytecznych informacji do oceny efektywności nauczania szkoły", jednak większość (53%) nie zgodziła się z tym stwierdzeniem. Poza tym przeważyły opinie, zgodnie z którymi efektywność nauczania szkoły da się określić różnymi wskaźnikami (65%), a co trzecia osoba (34%) zaprzeczyła takiej możliwości.

Z powyższych danych można wywnioskować, że wśród ankietowanych przeważa pogląd, że – pomimo faktu, że większość czynników istotnych dla indywidualnych wyników uczniów jest

niezależnych od szkoły – to dla samych placówek edukacyjnych krajowe egzaminy zewnętrzne są istotnym źródłem informacji o efektywności i skuteczności przyjętych metod nauczania.

Jak się kształtują powyższe opinie dla poszczególnych typów szkół? Opinie dyrektorów i wicedyrektorów gimnazjów są zbliżone, jeśli chodzi o dane ogólne, jednakże w gimnazjach rzadziej potwierdzano, że „wyniki krajowych egzaminów zewnętrznych są jak lustro, w którym szkoła może zobaczyć efekty swoich działań" (55%). W szkołach licealnych mniejszość badanych uznała, że krajowe egzaminy zewnętrzne są źródłem użytecznych informacji do oceny efektywności nauczania (43%), a nieco częściej przyznawano, że wyniki egzaminów dobrze odzwierciedlają efekty działań szkoły (57%). Z kolei w technikach 46% zwolenników zyskało stwierdzenie, zgodnie z którym „krajowe egzaminy zewnętrzne nie dostarczają użytecznych informacji do oceny efektywności nauczania szkoły".

Tabela 3 Opinie o pomiarze efektywności nauczania a typ szkoły

	Typ szkoły		
	Gimnazjum	Liceum	Technikum
	Średnia	Średnia	Średnia
Wyniki egzaminacyjne uczniów zależą od wielu czynników niezależnych od szkoły - przede wszystkim od uprzednich osiągnięć uczniów	$4{,}1_{a,b}$	$4{,}1_{a}$	$4{,}3_{b}$
Krajowe egzaminy zewnętrzne nie dostarczają użytecznych informacji do oceny efektywności nauczania szkoły	$3{,}0_{a}$	$2{,}7_{a}$	$3{,}0_{a}$
Efektywności nauczania szkoły nie da się zmierzyć żadnymi wskaźnikami	$2{,}5_{a}$	$2{,}5_{a}$	$2{,}6_{a}$
Wyniki krajowych egzaminów zewnętrznych są jak lustro, w którym szkoła może zobaczyć efekty swoich działań	$2{,}8_{a}$	$3{,}1_{b}$	$3{,}2_{b}$

Uwaga: Wartości w tym samym wierszu i podtabeli bez tego samego indeksu dolnego (przypisu) znacząco różnią się w wartości p< ,05 w dwustronnym teście równości dla średnich.

Źródło: badanie CATI. Podstawa procentowania: wszyscy zbadani (N=1252).

Zgodnie z analizami statystycznymi, pomimo zbliżonych wartości średnich istotnie statystycznie różniły się opinie dyrekcji liceów i techników na temat tego czy wyniki egzaminacyjne zależą od czynników niezależnych od szkoły, od wcześniejszych osiągnięć indywidualnych uczniów. Ponadto dyrektorzy gimnazjów udzielali znacząco różnych odpowiedzi niż badani z liceów i techników na temat możliwości odczytania z wyników krajowych egzaminów zewnętrznych efektów działań danej szkoły.

W celu redukcji liczby zmiennych oraz wykrycia związku miedzy zmiennymi zastosowano analizę głównych składowych. Polega ona na przekształceniu zmiennych wejściowych (odpowiedzi na pytania o użyteczność testów zewnętrznych) w nowe nieobserwowalne zmienne nazywane głównymi składowymi (które odzwierciadlają ukryty czynnik – postawy wobec egzaminów zewnętrznych). Suma wariancji wszystkich zmiennych wejściowych jest równa sumie wariancji głównych składowych, przy czym przy czym kilka pierwszych głównych składowych zawiera zdecydowana większość informacji o badanym zjawisku (w przypadku naszej analizy dwie pierwsze główne składowe wyjaśniają 65% wariancji wspólnej). Szczegółowa analiza znajduje się w aneksie.

Na podstawie analizy wyodrębniono dwie główne składowe. Pierwsza z nich, nazwana umownie „sceptycyzm wobec pomiaru efektywności nauczania" wiąże się z jednoczesnym przekonaniem o tym, że krajowe egzaminy zewnętrzne nie są źródłem praktycznych informacji na temat efektywności nauczania i o tym, że tejże efektywności nie da się zmierzyć żadnymi wskaźnikami oraz negacją stwierdzenia, że wyniki krajowych egzaminów zewnętrznych są jak lustro, w którym szkoła może zobaczyć efekty swoich działań.

Macierz rotowanych składowych

	Składowa	
	Sceptycyzm wobec pomiaru efektywności nauczania	Wyniki uczniów nie zależą w pełni od szkoły
Wyniki egzaminacyjne uczniów zależą od wielu czynników niezależnych od szkoły - przede wszystkim od uprzednich osiągnięć uczniów	,074	,990
Krajowe egzaminy zewnętrzne nie dostarczają użytecznych informacji do oceny efektywności nauczania szkoły	,763	,100
Efektywności nauczania szkoły nie da się zmierzyć żadnymi wskaźnikami	,700	,128
Wyniki krajowych egzaminów zewnętrznych są jak lustro, w którym szkoła może zobaczyć efekty swoich działań	-,727	,051

Źródło: badanie CATI. wszyscy zbadani (N=1252).

Ponadto, w grupie dyrektorów szkół ponadpodstawowych zbadano, na ile zgadzają się oni z poniższymi stwierdzeniami:

- ✓ Wskaźniki EWD stanowią ważny impuls do doskonalenia nauczania;
- ✓ Edukacyjna wartość dodana nie jest dobrą miarą efektywności nauczania ponieważ jest nieodpowiednio szacowana;
- ✓ Wskaźniki EWD nie są dobrą miarą efektywności nauczania, ponieważ jakość testów egzaminacyjnych w Polsce nie jest odpowiednia;
- ✓ Efektywność nauczania mierzona wskaźnikami EWD, zależy przede wszystkim od pracy nauczycieli;
- ✓ Edukacyjna wartość dodana pokazuje wkład szkoły w wyniki nauczania;
- ✓ Wskaźniki EWD nie są miarami do ewaluacji wewnętrznej pracy szkół.

Respondenci udzielali odpowiedzi na 5-stopniowej skali od „zdecydowanie zgadzam się" do „zdecydowanie nie zgadzam się".

Jak uwidoczniono na poniższym wykresie, niezależnie od typu szkoły, najwięcej zwolenników miał pogląd, iż wskaźniki EWD są istotnym impulsem dla doskonalenia nauczania (88%), a nieco mniej osób zgodziło się, że metoda ta pokazuje wkład szkoły w efekty nauczania (83%). Większość respondentów nie zgodziła się z tym, że wskaźniki EWD można uznać za miary nieprzydatne do ewaluacji wewnętrznej szkół (63% dla zaprzeczenia). Akcentowano zatem przede wszystkim wewnętrzne znaczenie instrumentów EWD dla ankietowanych szkół. Warto jednak podkreślić, że ponad połowa dyrektorów szkół ponadpodstawowych uznała, że efektywność nauczania mierzona za

pomocą EWD zależy głównie od nauczycieli (57%), ale dość wysoki odsetek (41%) nie był o tym przekonany. Zatem – zdaniem dwóch piątych badanych – nie tylko nauczyciele, ale i inne czynniki wobec nich obiektywne wpływają na poziom nauczania w szkołach. Można się domyśleć, że chodzi tu na przykład o programy nauczania, wpływ rodziców, środowiska rówieśniczego, dostępu do pozaszkolnych form edukacji.

Wykres 4 Ocena wskaźników EWD i pomiarów efektywności nauczania

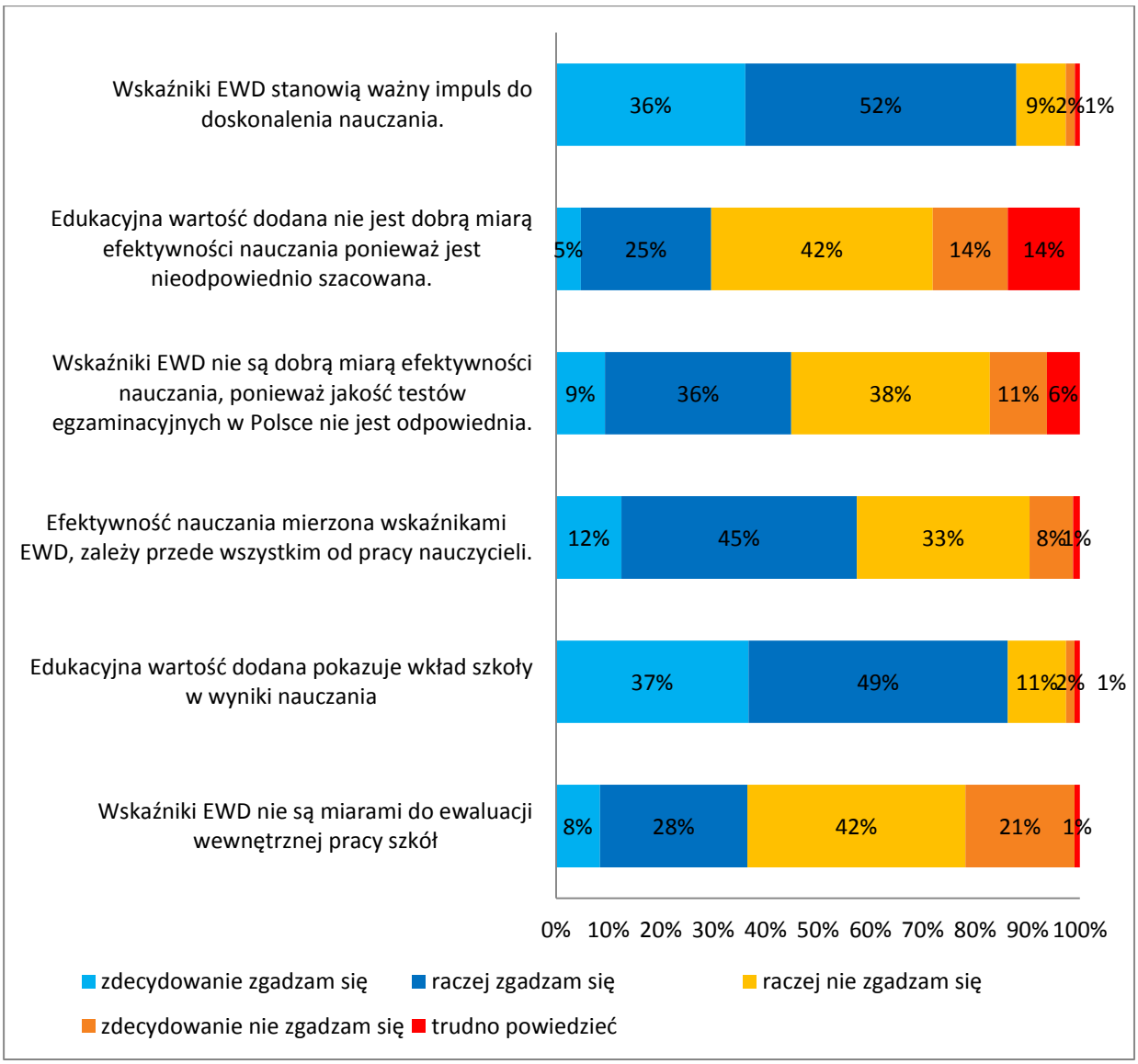

Źródło: badanie CATI. Podstawa procentowania: wszyscy zbadani (N=1252).

Jak wynika z analiz statystycznych, różnice pomiędzy opiniami dyrektorów gimnazjów, liceów i techników na temat wskaźników EWD i pomiarów efektywności nauczania nie różnią się w sposób istotny statystycznie.

Tabela 4 Ocena wskaźników EWD i pomiarów efektywności nauczania typ szkoły

	Typ szkoły		
	Gimnazjum	Liceum	Technikum
	Średnia	Średnia	Średnia
Wskaźniki EWD nie są miarami do ewaluacji wewnętrznej pracy szkół	2,6$_a$	2,6$_a$	2,7$_a$
Edukacyjna wartość dodana pokazuje wkład szkoły w wyniki nauczania	4,1$_a$	4,1$_a$	4,1$_a$
Efektywność nauczania mierzona wskaźnikami EWD, zależy przede wszystkim od pracy nauczycieli.	3,1$_a$	3,2$_a$	3,3$_a$
Wskaźniki EWD nie są dobrą miarą efektywności nauczania, ponieważ jakość testów egzaminacyjnych w Polsce nie jest odpowiednia.	2,9$_a$	2,9$_a$	3,0$_a$
Edukacyjna wartość dodana nie jest dobrą miarą efektywności nauczania ponieważ jest nieodpowiednio szacowana.	2,6$_a$	2,7$_a$	2,6$_a$
Wskaźniki EWD stanowią ważny impuls do doskonalenia nauczania.	4,2$_a$	4,1$_a$	4,0$_a$

Uwaga: Wartości w tym samym wierszu bez tego samego indeksu dolnego (przypisu) znacząco różnią się w wartości p< ,05 w dwustronnym teście równości dla średnich. Komórki bez przypisów nie zostały uwzględnione w teście Testy zakładają równość wariancji.[1]

1. Testy są skorygowane dla wszystkich porównań parami w obrębie każdej wewnętrznej podtabeli wykorzystującej poprawkę Bonferroniego.

Źródło: badanie CATI. Wszyscy zbadani (N=1252).

Na podstawie analizy głównych składowych wyodrębniono dwie składowe:

1. Sceptycyzm dyrektorów wobec metody EWD, który wiąże się z opiniami, zgodnie z którymi, wskaźniki te nie są miarami przydatnymi w ewaluacji wewnętrznej pracy szkół, ani też dobrą miarą efektywności nauczania, gdyż jakość testów egzaminacyjnych w Polsce jest niska lub jest nieodpowiednio szacowana.

2. Pozytywne opinie o EWD, które wiązały się z jednoczesnym przekonaniem o tym, że efektywność nauczania zależy przede wszystkim od pracy nauczycieli, zaś metoda EWD odpowiednio ukazuje wkład szkoły w wyniki nauczania i stanowi ważny impuls do jego doskonalenia.

Tabela 5 Ocena wskaźników EWD i pomiarów efektywności nauczania – analiza głównych składowych

Macierz rotowanych składowych[a]		
	Składowa	
	Sceptycyzm wobec EWD	Pozytywne opinie o EWD
Wskaźniki EWD nie są miarami do ewaluacji wewnętrznej pracy szkół	,708	-,124
Edukacyjna wartość dodana pokazuje wkład szkoły w wyniki nauczania	-,365	,660

Efektywność nauczania mierzona wskaźnikami EWD, zależy przede wszystkim od pracy nauczycieli.	,070	,828
Wskaźniki EWD nie są dobrą miarą efektywności nauczania, ponieważ jakość testów egzaminacyjnych w Polsce nie jest odpowiednia.	,766	-,091
Edukacyjna wartość dodana nie jest dobrą miarą efektywności nauczania ponieważ jest nieodpowiednio szacowana.	,766	-,247
Wskaźniki EWD stanowią ważny impuls do doskonalenia nauczania.	-,407	,612

Metoda wyodrębniania czynników - Głównych składowych.
Metoda rotacji - Varimax z normalizacją Kaisera.

a. Rotacja osiągnęła zbieżność w 3 iteracjach.

Źródło: badanie CATI. Wszyscy zbadani (N=1252).

Podkreślić należy, że sceptycyzm wobec EWD był silnie skorelowany z ogólnym sceptycyzmem wobec możliwości pomiaru efektywności nauczania (korelacja Pearsona: 0,444 istotność: 0,000)

Tabela 6 Opinie o pomiarze efektywności nauczania i ocena wskaźników EWD i pomiarów efektywności nauczania a charakterystyka respondentów

		Sceptycyzm wobec pomiaru efektywności nauczania	Wyniki uczniów nie zależą w pełni od szkoły	Sceptycyzm wobec EWD	Pozytywne opinie o EWD
Typ szkoły	Gimnazjum	,09496$_a$	-,04228$_a$	-,06099$_a$	-,03931$_a$
	Liceum	-,09113$_b$	-,09407$_a$	-,02112$_a$	-,02126$_a$
	Technikum	-,01107$_{a,b}$	,13600$_b$	,08455$_a$	,06195$_a$
Płeć respondenta	kobieta	,04762$_a$	,01770$_a$	,00181$_a$	-,05252$_a$
	mężczyzna	-,08370$_b$	-,03112$_a$	-,00318$_a$	,09228$_b$
Staż pracy	do 5 lat	-,16262$_a$	,33522$_a$	-,40834$_{a,b}$	-,67276$_a$
	od 6 do 10 lat	,19474$_a$	,30604$_a$	,10131$_{a,b}$	-,19136$_a$
	od 11 do 20 lat	,06704$_a$	,00128$_a$	-,03212$_{a,b}$	-,11496$_a$
	od 21 do 30 lat	-,05470$_a$	-,07061$_a$	-,07344$_a$	,05339$_a$
	powyżej 30 lat	,02888$_a$	,08452$_a$	,12804$_b$	,00730$_a$
Udział w szkoleniu	Udział w szkoleniu	-,00156$_a$	-,02409$_a$	-,00432$_a$	,00003$_a$
	Brak udziału w szkoleniu	,01192$_a$	,18389$_b$	,03369$_a$	-,00021$_a$
Analizy EWD	Przeprowadzane analizy EWD	-,02046$_a$	-,01899$_a$	-,03612$_a$	,02843$_a$
	Brak analiz EWD	,16648$_b$	,15459$_a$	,30057$_b$	-,23660$_b$

Uwaga: Wartości w tym samym wierszu bez tego samego indeksu dolnego (przypisu) znacząco różnią się w wartości p< ,05 w dwustronnym teście równości dla średnich. Komórki bez przypisów nie zostały uwzględnione w teście Testy zakładają równość wariancji.1

1. Testy są skorygowane dla wszystkich porównań parami w obrębie każdej wewnętrznej podtabeli wykorzystującej poprawkę Bonferroniego.

Źródło: badanie CATI. Wszyscy zbadani (N=1252).

Biorąc pod uwagę charakterystykę respondentów, typ szkoły różnicował na poziomie istotnym statystycznie sceptycyzm wobec pomiaru efektywności nauczania oraz przekonanie, iż wyniki uczniów nie zależą w pełni od szkoły, ale również od innych czynników. Ankietowani dyrektorzy-mężczyźni chętniej wyrażali pozytywne opinie na temat EWD niż kobiety, które były bardziej sceptyczne, jeśli chodzi o możliwość pomiarów efektywności nauczania. Wiek badanych różnicował znacząco jedynie poziom sceptycyzmu wobec samej metody EWD, jednak nie była to zależność liniowa. Udział w

szkoleniach na temat EWD wiązał się z różnicami jedynie w zakresie opinii na temat tego, czy wyniki uczniów zależą w pełni od samej szkoły. Uczestnicy szkoleń byli bardziej skłonni do przyznania wpływu szkoły na indywidualne efekty nauczania. Z kolei doświadczenie w przeprowadzaniu analiz EWD wiązało się ze zmniejszeniem poziomu sceptycyzmu wobec możliwości pomiarów efektów nauczania oraz wobec samej metody EWD i jednocześnie powodowało wzrost pozytywnych opinii o tym instrumencie pomiaru.

1.3. Wiedza o wskaźnikach EWD

Ważnym celem zrealizowanego badania było udzielenie odpowiedzi na kolejne pytanie badawcze: „Jaką wiedzę mają dyrektorzy/ wicedyrektorzy na temat EWD?" Poniższe dane dotyczą samooceny posiadanej przez badanych wiedzy o EWD w podziale na poszczególne typy szkół.

Wykres 5 Czy i na ile dobrze orientuje się Pan/i czym jest EWD?

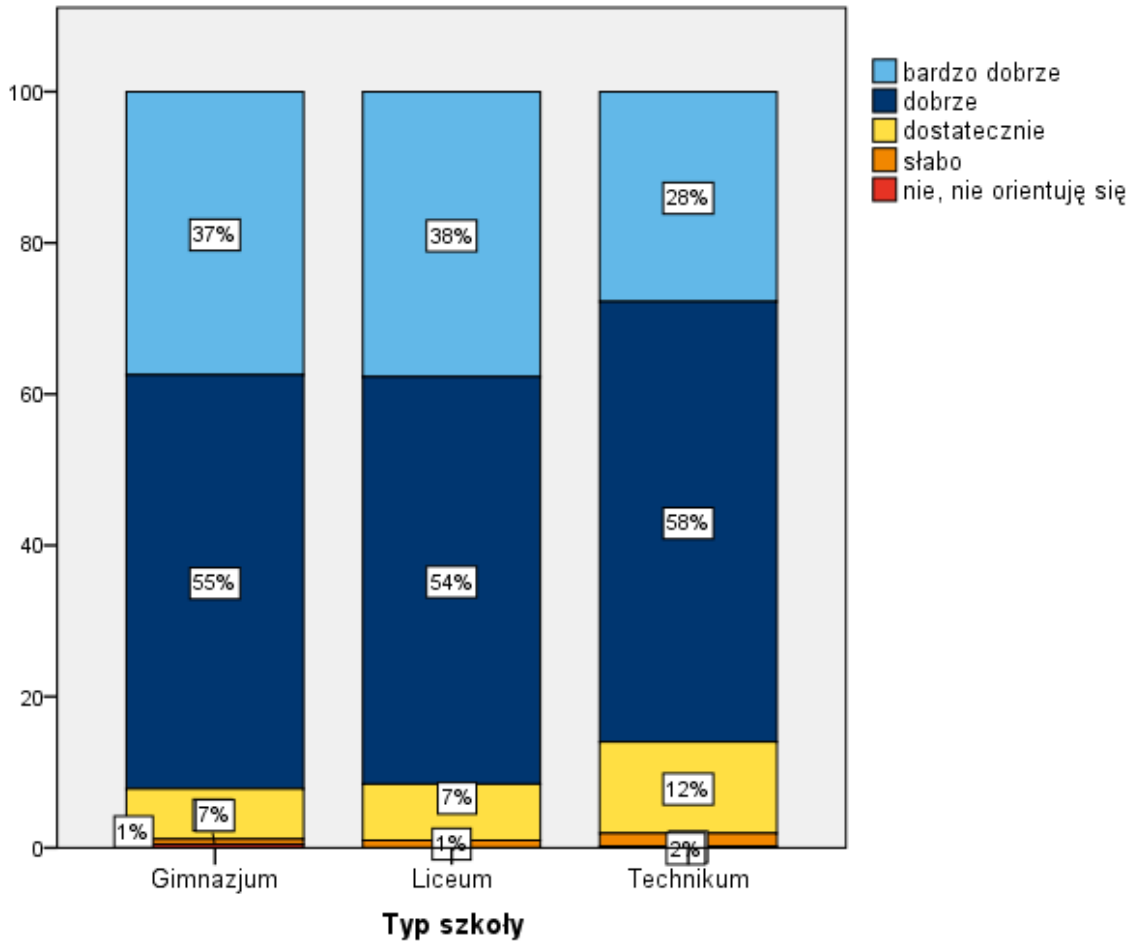

Źródło: badanie CATI. Podstawa procentowania: wszyscy badani (N=1252).

Zdecydowana większość ankietowanych w szkołach gimnazjalnych, licealnych i technikach dokonała pozytywnej samooceny uznając, że orientują się dobrze lub bardzo dobrze w kwestii EWD; (odpowiednio: 92%; 92% i 86%). Jednakże wśród reprezentantów szkół gimnazjalnych i licealnych więcej było osób zdecydowanie przekonanych o swych kompetencjach (37% i 38%) aniżeli w badanych technikach (28%). W tych ostatnich placówkach częściej wskazywano na dostateczną znajomość tematu EWD (12%) niż w liceach i gimnazjach (po 7%). Wynik samooceny może wskazywać nie tyle na mniejszą wiedzę, co większy poziom samokrytyki, dlatego należy pamiętać o deklaratywnym charakterze uzyskanych opinii.

Trzy lata wcześniej odnotowano tylko nieco niższy poziom pozytywnych samoocen. O dobrym lub bardzo dobrym stanie własnej wiedzy było wówczas przekonanych 87% badanych z gimnazjów i liceów oraz 80% respondentów reprezentujących technika. W odniesieniu do tych danych można mówić o niewielkiej, kilkuprocentowej zmianie na plus w samoocenach dyrektorów i wicedyrektorów omawianych trzech typów szkół.

Kolejne dane dotyczą udziału dyrekcji badanych szkół w szkoleniach dotyczących EWD. Jeśli chodzi o wyniki ogółem, to dominująca część ankietowanych (89%) nie brała udziału w „Szkołach EWD" organizowanych przez Instytut Badań Edukacyjnych. Jeszcze większy odsetek (91%) nie korzystał ze studiów podyplomowych, na których omawiano te kwestie. Jednak ponad połowa respondentów brała udział w szkoleniach lub sieciach współpracy dyrektorów, organizowanych przez placówki doskonalenia zawodowego nauczycieli (57%). Jeszcze częściej uczestniczono w innych formach doskonalenia dotyczących EWD (63%).

Dla poszczególnych typów szkół udział w wymienionych formach kształtuje się na bardzo zbliżonym poziomie i nie odnotowano tu różnic istotnych statystycznie.

Tabela 7 Formy doskonalenia zawodowego dot. EWD w jakich brali udział respondenci

Czy brał/a Pan/i udział w formach doskonalenia dot. EWD:	**Gimnazjum**	**Liceum**	**Technikum**	**Ogółem**
szkołach EWD organizowanych przez zespół projektu EWD	12%	10%	12%	11%
szkoleniach lub/i sieciach współpracy dyrektorów, organizowanych przez placówki doskonalenia nauczycieli	60%	56%	54%	57%
studiach podyplomowych, na których omawiano analizy wyników egzaminacyjnych i EWD	9%	10%	8%	9%
w innych niż wcześniej wymienione formach doskonalenia, a dotyczących EWD	65%	64%	62%	63%

Źródło: badanie CATI. Podstawa procentowania: zbadani, którzy wskazali, iż orientują się czym jest EWD (N=1249).

Osoby biorące udział w szkoleniach organizowanych przez zespół projektu EWD zostały poproszone o dokonanie oceny skuteczności tych kursów, na tzw. skali szkolnej o wartościach od 1 do 5. We wszystkich trzech typach szkół najczęściej przydatność oceniono na poziomie dobrym: 53% dla liceów; 40% dla gimnazjów i 47% dla techników. Łącznie pozytywne oceny dotyczyły od 74% (dla techników) do 76% (dla liceów) uczestników szkoleń. Wśród badanych z gimnazjów i techników zdarzały się również oceny niedostateczne (2%-4%).

Wykres 6 Jak w skali 1-5 ocenia Pan/i przydatność szkoleń organizowanych przez zespół EWD?

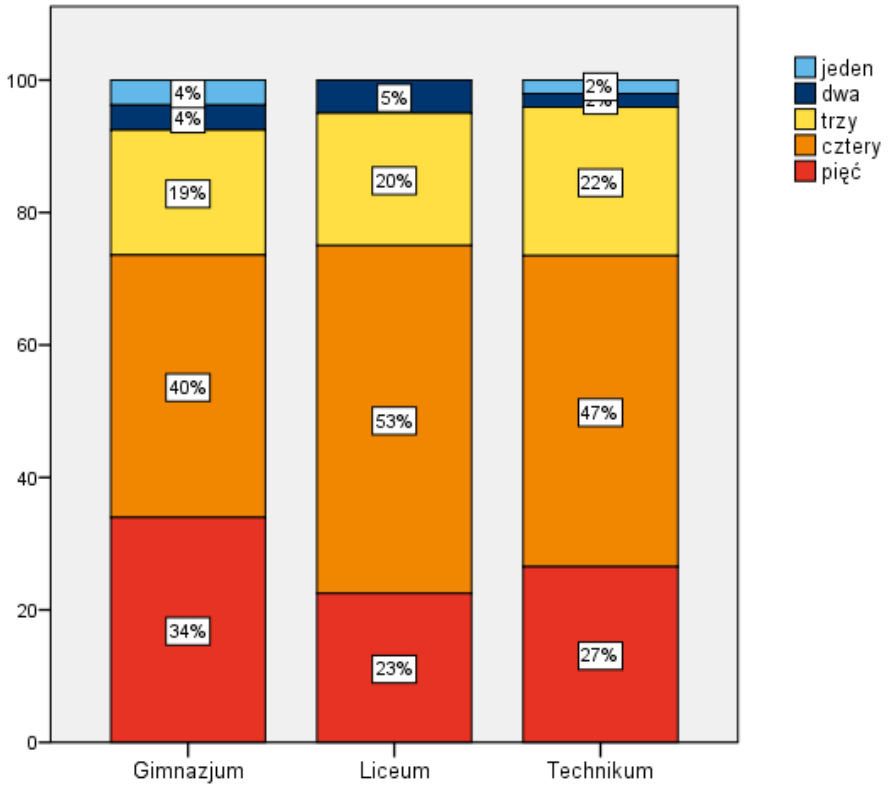

Źródło: badanie CATI. Podstawa procentowania: uczestnicy szkoleń organizowanych przez zespół EWD (N=142)

Na kolejnym wykresie zobrazowano zależność przeprowadzanych analiz EWD z uczestnictwem w szkoleniach dla poszczególnych typów szkół. Ogólnie można zaobserwować zależność pomiędzy przeprowadzaniem takich analiz a większym uczestnictwem w kursach. Najsilniej ten związek widać w przypadku badanych gimnazjów i liceów, gdzie wśród osób biorących udział w szkoleniach dominowali dyrektorzy, którzy mieli również przeprowadzane analizy EWD (93%). Odpowiednie odsetki dla szkół technicznych to 88%. I przeciwnie w grupie placówek, których dyrekcje nie uczestniczyły w kursach dotyczących EWD, znacznie mniejsze były proporcje szkół, które miały przeprowadzone analizy: 83% dla gimnazjów, 68% dla techników i 69% dla liceów.

Wykres 7 Wykorzystanie wskaźników EWD a udział w tematycznych szkoleniach

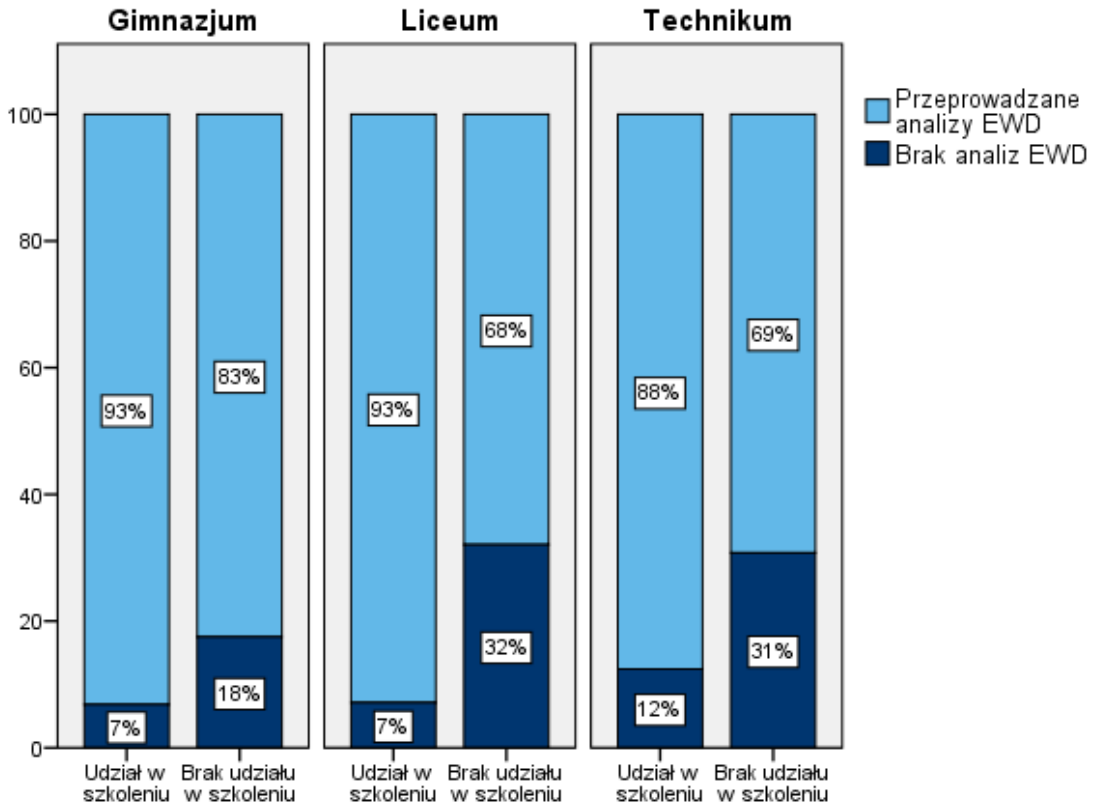

Źródło: badanie CATI. Podstawa procentowania: zbadani, którzy wskazali, iż orientują się czym jest EWD (N=1249).

Samooceny dotyczące znajomości tematyki EWD są związane z uczestnictwem szkoleniach w tym zakresie. Badani dyrektorzy, którzy brali udział w kursach, w dominującej części (od 88% do 93%) dobrze lub bardzo dobrze ocenili swój poziom wiedzy o EWD. Najwyższe odsetki dotyczyły dyrektorów szkół gimnazjalnych. Z drugiej strony, brak uczestnictwa skutkował częstszym wystawianiem oceny dostatecznej (10% dla gimnazjów, 8% dla liceów i aż 17% dla techników). Wyłącznie w grupie osób nieuczestniczących w szkoleniach pojawiły się opinie wskazujące na brak orientacji w tematyce EWD (w gimnazjach i technikach).

Wykres 8 Udział w szkoleniach z tematyki EWD a samoocena wiedzy w zakresie analiz

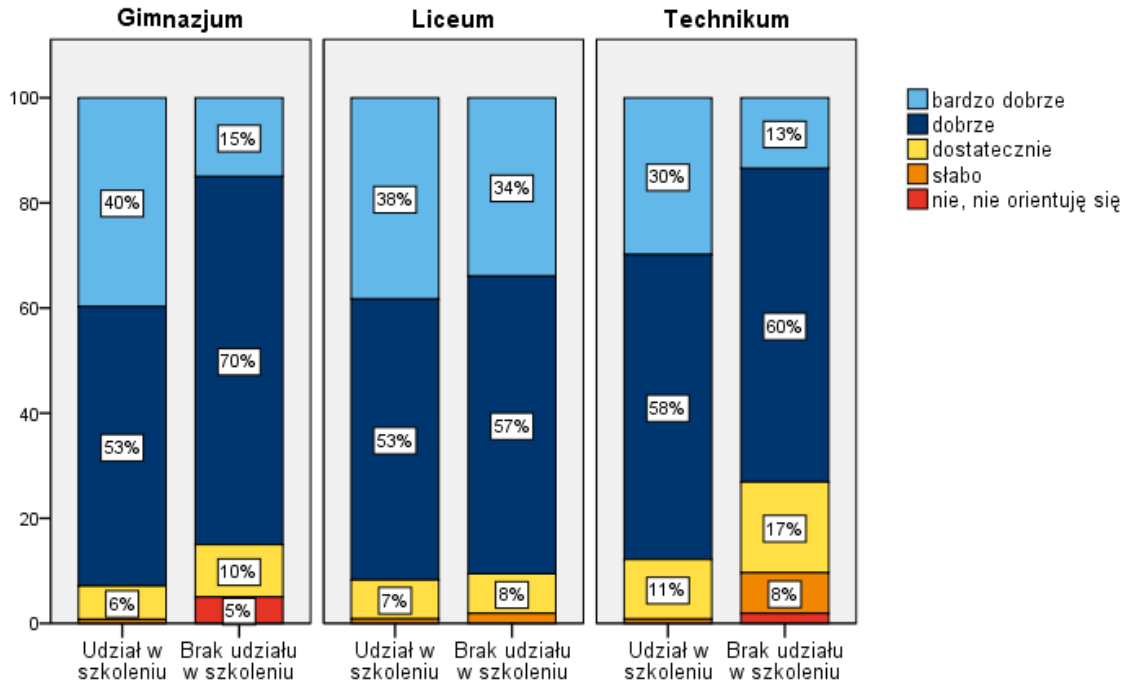

Źródło: badanie CATI. Podstawa procentowania: wszyscy badani (N=1252).

Wyżej opisaną zależność zaobserwowano także we wcześniejszym badaniu. Trzy lata wcześniej, badani dyrektorzy, którzy uczestniczyli w szkoleniach EWD, mieli również większą skłonność do wystawiania pozytywnych samoocen odnośnie wiedzy o tematyce EWD: w gimnazjach 91% badanych; w liceach 94% i w technikach 90%.

Wśród dyrektorów szkół w ramach badania CATI sprawdzono wiedzę na temat wartości EWD w latach 2012-2104 osiągniętej przez kierowaną przez nich placówkę. Zapytano o wskaźnik EWD dla przedmiotów humanistycznych oraz dla przedmiotów matematyczno-przyrodniczych. Następnie odpowiedzi respondentów porównano z rzeczywistymi wartościami wskaźników. Na tej podstawie ustalono poprawność udzielonych odpowiedzi.

Jak wynika z przeprowadzonej analizy, blisko połowa dyrekcji badanych szkół udzieliła błędnych odpowiedzi: 45% respondentów z gimnazjów, 47% z liceów i 46% z techników. Od 14%

(w gimnazjach) do 23% (w technikach) badanych kierowników szkół otwarcie przyznało się do braku orientacji w temacie wartości wskaźników EWD osiągniętych przez ich placówki z przedmiotów humanistycznych. Tak więc, mniejszość respondentów udzieliła poprawnych wskazań, przy czym najwięcej takich osób odnotowano w gimnazjach (41%), a najmniej w technikach (31%).

Wykres 9 Poprawność wskazania wartości wskaźników trzyletnich EWD z przedmiotów humanistycznych

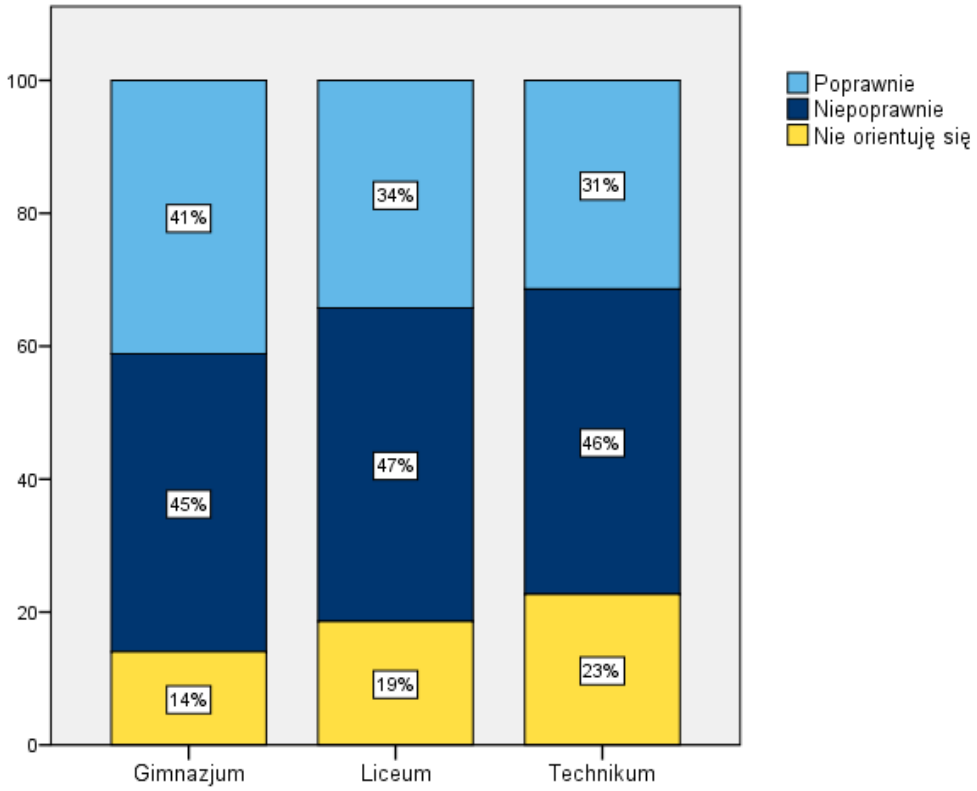

Źródło: badanie CATI. Podstawa procentowania: zbadani, którzy wskazali, iż orientują się czym jest EWD (N=1249).

Również we wcześniejszym okresie wiedza badanych o wartościach wskaźników EWD uzyskiwanych przez ich szkoły osiągała dość niski poziom, ale był on niższy niż w obecnie badanym okresie. Zgodnie z wcześniejszym pomiarem, odsetki poprawnych wskazań dla przedmiotów humanistycznych wyniosły w 2013 r. 28% w gimnazjach, 32% w technikach i 37% w liceach.

Co ciekawe, zgodnie z aktualnymi danymi, większa jest wiedza dyrektorów wszystkich typów szkół ponadpodstawowych na temat wskaźników trzyletnich EWD z przedmiotów matematyczno-przyrodniczych dla danej szkoły. Przeważająca część dyrekcji gimnazjów (57%), połowa kierownictw techników (50%) i niespełna co drugi respondent w liceach (45%) nie pomylił się w określeniu wartości wskaźnika. Około co trzeci dyrektor lub wicedyrektor z każdego typu szkół odpowiedział niepoprawnie (30%-37%), a pozostali przyznali się do braku wiedzy w tym temacie, przy czym najczęściej byli to dyrektorzy techników (21%), a najrzadziej – gimnazjów (13%).

Wykres 10 Poprawność wskazania wartości wskaźników trzyletnich EWD z przedmiotów matematyczno-przyrodniczych uzyskiwanych przez szkołę, którą kieruje respondent według typu szkoły

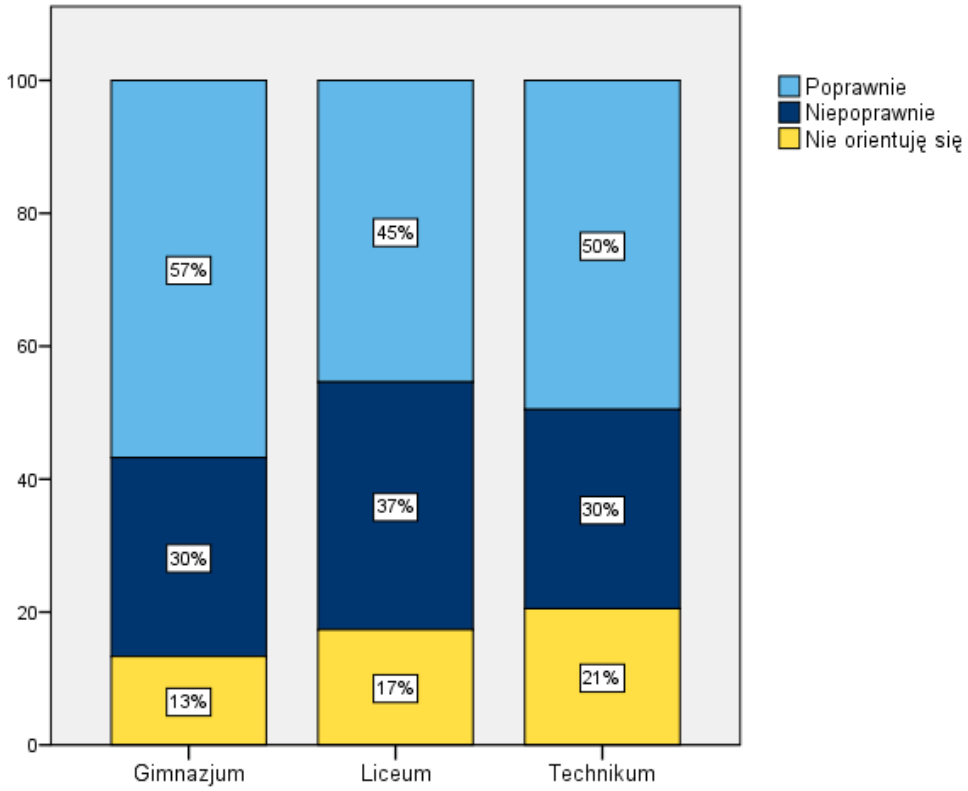

Źródło: badanie CATI. Podstawa procentowania: zbadani, którzy wskazali, iż orientują się czym jest EWD (N=1249).

Również i w tym zakresie nastąpił znaczący wzrost odsetka dyrekcji udzielających poprawnych odpowiedzi. W poprzednim badaniu obejmującym wcześniejszy okres korzystania z EWD tylko od 26% do 32% respondentów wykazało się znajomością wartości trzyletnich wskaźników EWD dla swojej szkoły.

Na podstawie powyższych danych można stwierdzić wzrost wiedzy na temat wskaźników trzyletnich EWD zarówno z przedmiotów humanistycznych jak i matematyczno-przyrodniczych. Może to świadczyć o rosnącej przydatności tego typu informacji w codziennej pracy szkoły. Przy czym utrzymuje się wyższy poziom wiedzy (a więc i zainteresowania dyrektorów) odnośnie wskaźników EWD z przedmiotów matematyczno-przyrodniczych, co może wynikać z faktu większej trudności szkół w osiąganiu satysfakcjonujących efektów nauczania w tym zakresie.

Na poziomie narzędzia badawczego wyróżniono trzy zakresy wartości wskaźników. Tak więc, oprócz ujemnych i dodatnich (wraz z przedziałem ufności), wskaźnik EWD może przyjmować wartości nieistotnie statystycznie różne od zera[2]. Które wskazania wartości EWD były najbardziej poprawne wśród dyrektorów?

Dla przedmiotów humanistycznych największa proporcja „trafień" (zgodności odpowiedzi z rzeczywistą wartością wskaźnika) dotyczyła sytuacji, w której dyrektorzy deklarowali osiągnięcie przez szkołę wartości istotnie niższych od zera (59%), a największa ilość błędów została popełniona w przypadku deklarowania wartości istotnie wyższych od zera (63%).

[2] „Często w procedurach statystycznych oszacowaną wartość parametru określa się z ograniczoną dokładnością związaną z błędem statystycznym. W sytuacji takiej, oprócz wyznaczenia najbardziej prawdopodobnej wartości oszacowywanego parametru (oszacowanie punktowe), określa się również zakres wartości, w którym może znajdować się parametr (z określonym – najczęściej wynoszącym 95% – prawdopodobieństwem). Procedura ta nazywana jest oszacowaniem przedziałowym lub wyznaczaniem przedziału ufności. Przyjmuje się, że jeżeli w zakresie wartości, w jakich może znajdować się parametr znajduje się zero, parametr nie różni się istotnie statystycznie od zera. W skrócie można powiedzieć, że parametr nie różni się istotnie statystycznie od zera, wtedy gdy nie można na podstawie zasad wnioskowania statycznego wykluczyć, iż jego wartość wynosi zero. Jest tak również w przypadku wskaźników EWD. W danych prezentowanych na witrynie ewd.edu.pl przedział, w jakim może znajdować się wskaźnik EWD danej szkoły prezentowany jest jako elipsa (dokładnie zasięg elipsy na osi y), zaś najbardziej prawdopodobna wartość wskaźnika EWD to jej środek (oszacowanie punktowe). Zatem, z punktu widzenia dyrektorów, wskaźnik EWD to z jednej strony środek przedziału ufności (który właściwie zawsze różni się od zera, choć czasami o bardzo małe części jedności), a z drugiej elipsa. Wskaźnik EWD zawsze różni się od zera, jednak dopiero, gdy elipsa nie zawiera w sobie punktu zero na osi y można powiedzieć, iż wskaźnik EWD istotnie statystycznie różni się od zera. Jeżeli dyrektorzy nie rozumieją dobrze różnicy między tymi informacjami, to mogą mieć problem z określeniem czy ich szkoła osiąga wskaźnik istotnie statystycznie różny od zera, czy też nie" – za: „Raport z ewaluacji wewnętrznej projektu EWD, Instytut Badań Edukacyjnych, Warszawa, grudzień 2013, s. 59-60 (przypis).

Wykres 11 Poprawność wskazania wartości wskaźników trzyletnich EWD z przedmiotów humanistycznych uzyskiwanych przez szkołę, wg deklarowanego poziomu wskaźnika

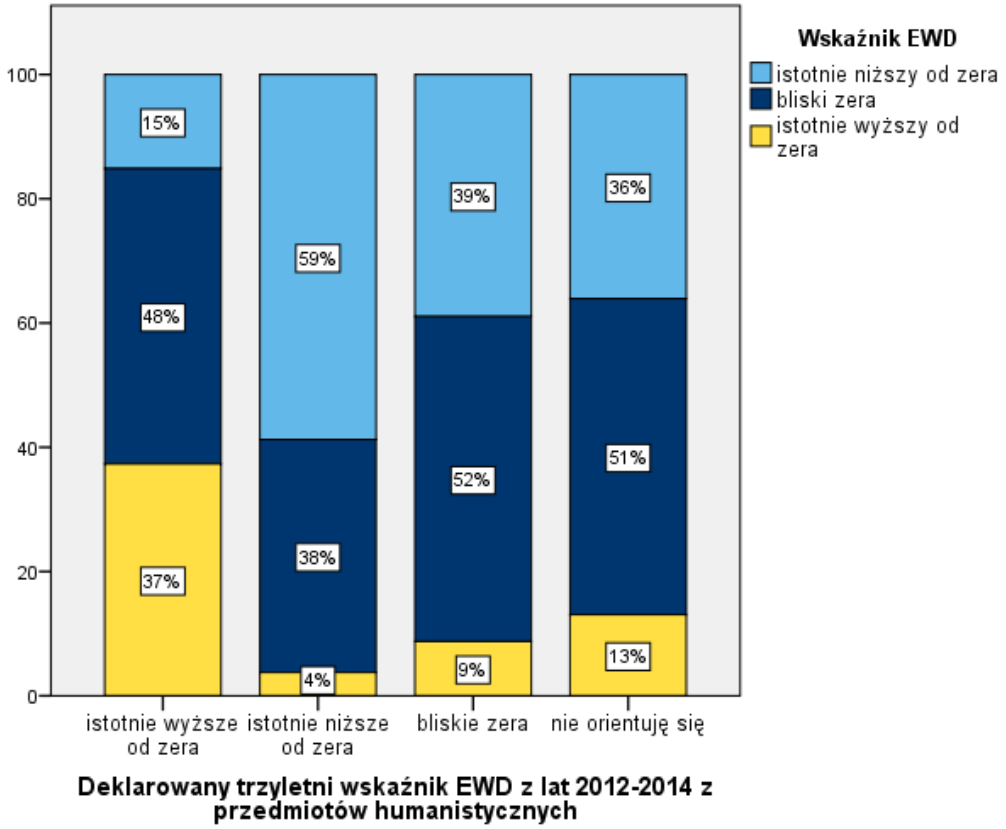

Źródło: badanie CATI. Podstawa procentowania: zbadani, którzy wskazali, iż orientują się czym jest EWD (N=1249).

Również w przypadku przedmiotów matematyczno-przyrodniczych najwięcej poprawnych odpowiedzi udzielono w sytuacji, gdy deklarowano wartość wskaźnika EWD istotnie niższą od zera (75%). Była to znacznie wyższa trafność niż dla przedmiotów humanistycznych. Relatywnie najmniej prawidłowych wskazań odnotowano w przypadku deklarowania osiągnięcia przez szkołę wskaźnika istotnie statystycznie wyższego od zera (43%). Wyższa zgodność deklaracji z faktycznie uzyskanymi wynikami w przypadku przedmiotów matematyczno–przyrodniczych wynika z węższego, niż dla przedmiotów humanistycznych, przedziału ufności. Potwierdza to hipotezę, zgodnie z którą dyrektorzy generalnie znają osiągane przez szkołę wyniki EWD, jednak przy ich interpretacji nie zawsze uwzględniają przedział ufności.

Wykres 12 Poprawność wskazania wartości wskaźników trzyletnich EWD z przedmiotów matematyczno-przyrodniczych uzyskiwanych przez szkołę, wg deklarowanego poziomu wskaźnika

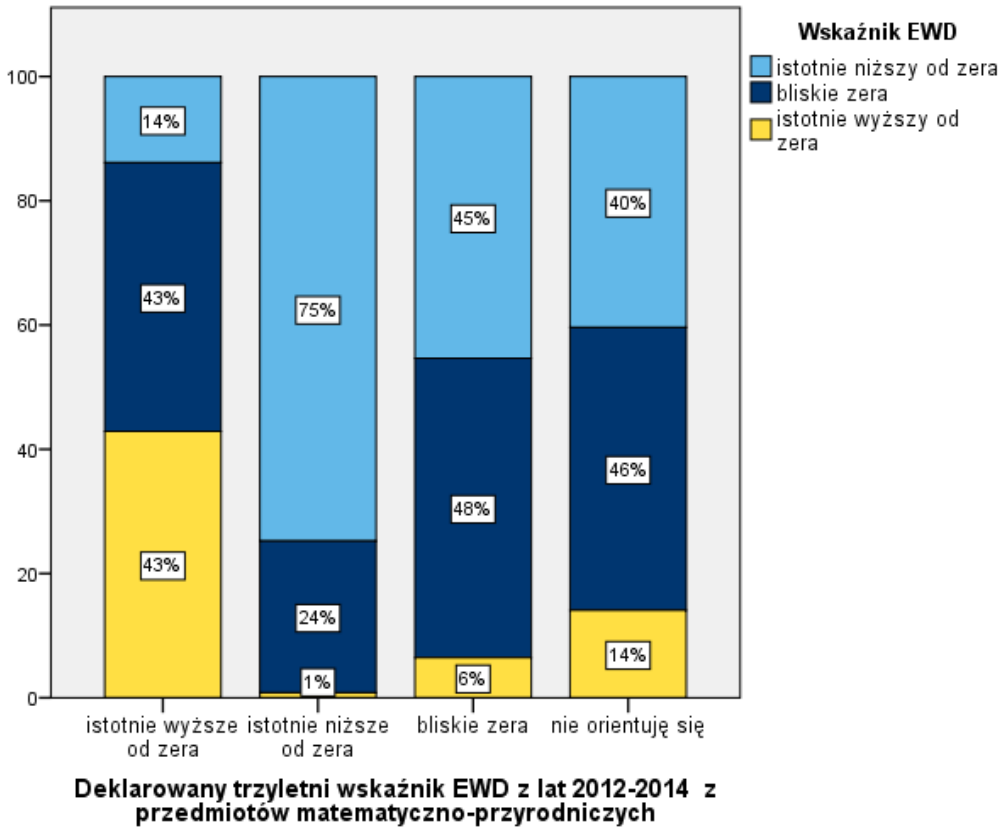

Źródło: Opracowanie własne . Podstawa procentowania: zbadani, którzy wskazali, iż orientują się czym jest EWD (N=1249).

1.4. Wykorzystanie przez szkoły wskaźników EWD do oceny efektywności nauczania

Jak określono w „Opisie Przedmiotu Zamówienia", EWD „to instrument statystyczny wykorzystywania wyników egzaminów zewnętrznych do ewaluacji pracy szkół, pokazujący wkład szkoły w wyniki egzaminacyjne, czyli inaczej efektywność nauczania w szkole w zakresie sprawdzanym egzaminem zewnętrznym"[3].

Warunkiem skuteczności tej metody jest jej stosowanie przez szkoły różnego typu. Stąd też głównym celem poznawczym omawianego badania jest uzyskanie odpowiedzi na pytanie: „czy i w jakim zakresie szkoły podstawowe, gimnazja, licea i technika wykorzystują EWD do oceny efektywności nauczania, w tym w ramach tzw. *ewaluacji wewnątrzszkolnej"*[4].

W omawianym badaniu sprawdzono zatem, na ile szkoły wskazanych typów wykorzystują wskaźniki EWD. Sprawdzono także, jakie zmienne (cechy szkół) różnicują stosowanie tych wskaźników w tym celu. W toku badań dyrektorzy lub wicedyrektorzy deklarowali czy stosowali oni wskaźniki EWD do oceny efektywności nauczania. W tej części analizy wykorzystano wyniki dla okresu 2012-2014 w podziale na trzy typy szkół: gimnazja, licea i technika. Sprawdzono także, na ile zmieniło się wykorzystywanie metody EWD w stosunku lat wcześniejszych, sprzed 2012 roku.

Tabela 8 Stosowanie wskaźników EWD w latach 2012-2014

Czy stosował/a Pan/i wskaźniki EWD w okresie 2012-2014 ?			**tak**
Typ szkoły	Gimnazjum	w 2014 roku	85%
		w 2013 roku	84%
		w 2012 roku	75%
		we wcześniejszych latach, przed 2012	56%
	Liceum	w 2014 roku	84%
		w 2013 roku	81%
		w 2012 roku	64%
		we wcześniejszych latach, przed 2012	39%
	Technikum	w 2014 roku	76%
		w 2013 roku	72%
		w 2012 roku	54%
		we wcześniejszych latach, przed 2012	26%
	Ogółem	w 2014 roku	82%
		w 2013 roku	79%
		w 2012 roku	65%
		we wcześniejszych latach, przed 2012	41%

Źródło: badanie CATI. Podstawa procentowania: zbadani, którzy wskazali, iż orientują się czym jest EWD (N=1249).

Jak uwidoczniono w powyższej tabeli, można mówić o kilku istotnych procesach i zależnościach. **Niezależnie od typu szkoły, od 2012 nastąpił niemal dwukrotny wzrost stosowania wskaźników**

[3] „Opis Przedmiotu Zamówienia", załącznik nr 7 do SIWZ, s.2.

[4] Tamże, s.3.

EWD (z 41% do 82%) dla szkół ogółem. Jednakże w największym stopniu zmiana ta dotyczyła techników, gdzie częstość takich deklaracji dyrektorów wzrosła niemal trzykrotnie (z 26% przed 2012 r. do 76% obecnie.). Najmniejszy zaś wzrost zaobserwowano w gimnazjach, ponieważ w nich wartość początkowa wynosiła aż 56% szkół wykorzystujących instrumenty EWD przed 2012 r. Można zatem mówić o dynamicznym procesie, który następował w gimnazjach, liceach i technikach, zmierzając do wykorzystywania instrumentów EWD w dominującej części szkół w 2014 roku.

Zmniejszyły się też różnice w poziomie korzystania z tych instrumentów w poszczególnych typach szkół, chociaż zarówno w latach 2012-2014 jak i przed 2012 rokiem ankietowani dyrektorzy gimnazjów częściej deklarowali, że wykorzystują wskaźniki EWD do oceny efektywności nauczania niż respondenci z liceów i techników.

Dla każdego z analizowanych typów szkół, największy „skok" w wykorzystywaniu EWD w ocenie efektywności nauczania nastąpił w 2012 roku. Natomiast w kolejnym roku stosowanie tych instrumentów rosło w mniejszym tempie (o 10%-15%), zwalniając następnie pomiędzy 2013 a 2014, kiedy to liczba szkół stosujących wskaźniki EWD zwiększyła się o kilka procent.

Ponadto, wraz z coraz częstszym wykorzystywaniem EWD, wzrastała wiedza dyrektorów na ten temat. W latach przed 2012 rokiem ogółem 16% badanych przyznało, że nie orientuje się, czy w ich szkole stosuje się omawiane instrumenty (21% dla techników, 17% dla liceów i 16% dla gimnazjów).

Porównując te dane z podobnymi zebranymi w trakcie badania w 2012 r. zauważyć można, że wówczas ankietowani dyrektorzy o wiele częściej deklarowali wykorzystywanie wskaźników EWD. Może to jednak wynikać z większego poziomu deklaratywności uzyskanych odpowiedzi w badaniu z 2012 r.

Na kolejnym wykresie zamieszczono dane dotyczące powodów nie stosowania metody EWD w ocenie efektywności nauczania. Przedstawione wyniki dotyczą zatem tych dyrektorów, którzy zadeklarowali bierność w tym zakresie. W toku badania tę grupę respondentów (11% ogółu dla szkół ponadpodstawowych) dopytano, dlaczego nie wykorzystują EWD.

W analizowanej grupie badanych, najczęściej deklarowano, że w danej szkole stosowane są inne metody czy wskaźniki oceny efektywności nauczania (84%), w tym: analiza wyników testów i egzaminów zewnętrznych, diagnoza wstępna porównywana z osiągnięciami uczniów po danym etapie edukacyjnym, analiza wyników i postępów uczniów oraz ewaluacja wewnętrzna i analiza wyników egzaminów próbnych. Większość dyrektorów przyznała też, że brakowało im kompetencji, by przeprowadzać analizy EWD (63%), zaś ponad połowa wskazała, że przeprowadzanie tychże analiz nie jest wymagane w ramach przepisów obowiązujących szkoły (59%). Po około dwie piąte dyrektorów nie stosujących EWD nie wiedziało, jak interpretować wartości otrzymane z analiz, brakowało im czasu na ich przeprowadzenie lub uznali, że w danej szkole uczy się zbyt mało uczniów, by wprowadzać tę metodę (po ok. 37%-41%).

Co trzeci ankietowany podważał miarodajność EWD jako wskaźnika pomiaru efektywności nauczania, a co czwarty zaobserwował niezdrową rywalizację i pojawiający się brak zaufania pomiędzy szkołami i nauczycielami stosującymi ten instrument. Rzadziej wskazywano na brak zgodności analiz EWD

z wynikami innych pomiarów prowadzonych przez szkoły (14%) lub na brak potrzeby mierzenia efektywności ze względu na wysokie wyniki egzaminów (16%). W 9% przypadków dyrektorzy przyznali, że nie wykorzystywali dotychczas metody EWD, gdyż nie mieli wiedzy na temat tego, że ona istnieje.

Tabela 9 Przyczyny niestosowania wskaźników EWD

Dlaczego wskaźniki EWD nie były dotychczas stosowane w Pana/i szkole?	
bo stosujemy inne metody/wskaźniki oceny efektywności nauczania naszej szkoły	84%
brakowało nam kompetencji by przeprowadza analizy EWD	63%
bo przepisy nie wymagaj od szkół przeprowadzania analiz EWD	59%
brakowało nam czasu na przeprowadzanie analiz EWD	41%
nie wiedzieliśmy jak interpretować wartości, które otrzymujemy z analiz	39%
w naszej szkole uczy się zbyt mało uczniów by szacować EWD	37%
EWD nie jest dla nas miarodajnym wskaźnikiem pomiaru efektywności nauczania	36%
bo EWD napędza niezdrową konkurencję i brak zaufania między szkołami i nauczycielami	25%
zawsze mamy wysokie wyniki egzaminów, wic nie ma potrzeby liczy EWD	16%
osiągane wartości EWD nie zgadzały się z wynikami naszych innych analiz	14%
nie wiedzieliśmy wcześniej, że coś takiego jak EWD istnieje	9%

Źródło: badanie CATI. Podstawa procentowania: dyrektorzy szkół, w których nie wykorzystuje się wskaźników EWD do oceny efektywności nauczania (N=137).

Badanych dyrektorów i wicedyrektorów, którzy zadeklarowali wykorzystywanie EWD w ewaluacji wewnętrznej zapytano, w jakim celu stosowali te wskaźniki. Zgodnie z uzyskanym rozkładem odpowiedzi, najczęstszym powodem była chęć sprawdzenia efektywności nauczania całej szkoły (95% ogółem dla szkół). Na drugim miejscu wymieniano konieczność lepszego zaplanowania lub przeprowadzenia ewaluacji wewnątrzszkolnej (89% ogółem), przy czym ten cel podawano najczęściej w technikach (92%). W trzeciej kolejności wskazywano na chęć porównania szkoły do innych placówek (84%), przy czym w szkołach ponadgimnazjalnych była to nieco częściej deklarowana motywacja niż w gimnazjach.

Dominująca część badanych ze wszystkich typów szkół przyznała, że kierowała nimi ciekawość poznawcza narzędzia lub chęć zidentyfikowania ewentualnych luk kompetencyjnych nauczycieli i zaplanowanie ich doskonalenia zawodowego (po 81% ogółem). Ważne było też zweryfikowanie powodzenia testowanych w szkole usprawnień dydaktycznych (80%) oraz porównanie efektywności nauczania w różnych grupach uczniowskich (77%). Te dwa cele były nieco częściej wymieniane w gimnazjach niż w pozostałych szkołach.

Wskazywano też na konieczność weryfikacji powodzenia testowanych usprawnień organizacyjnych (72%). Po około dwie trzecie respondentów z każdego typu szkół kierowało się chęcią odpowiedniego przygotowania do ewaluacji zewnętrznej (66%). Mniej więcej połowa dyrektorów (51%) poszukiwała dodatkowych argumentów do rozmów z organem prowadzącym szkołę, na co najczęściej wskazywali reprezentanci gimnazjów (56%). Zbliżony odsetek respondentów (50%) miał na celu promocję szkoły przez upublicznienie wyników analiz EWD na stronie szkoły lub w mediach. Tę ostatnią możliwość najchętniej podawali dyrektorzy i wicedyrektorzy badanych liceów (57%) a najrzadziej – gimnazjów (44%).

Niezależnie od typu szkoły ponadgimnazjalnej, najczęściej deklarowano chęć wewnętrznego wykorzystania analiz EWD – w celu sprawdzenia efektywności nauczania w danej placówce i zaplanowania ewaluacji wewnątrzszkolnej. Nieco rzadziej wskazywano na zastosowania na zewnątrz, w celu porównania wyników szkoły z innymi placówkami. Warto podkreślić dużą częstość wskazywania na ciekawość poznawczą, co może skutkować wysokim stopniem zainteresowania wśród badanych dyrektorów również innymi zastosowaniami analiz EWD w przyszłości.

Tabela 10 Cele stosowania analiz EWD

Co było celem stosowania w Pana/i szkole analiz EWD?	**Gimnazjum**	**Liceum**	**Technikum**	**Ogółem**
sprawdzenie efektywności nauczania całej szkoły	97%	94%	94%	95%
lepsze zaplanowanie lub przeprowadzenie ewaluacji wewnątrzszkolnej	88%	87%	92%	89%
porównanie naszej szkoły do innych szkół	78%	90%	86%	84%
zwykła ciekawość poznawcza nowego narzędzia	80%	83%	79%	81%
zidentyfikowanie ewentualnych luk kompetencyjnych nauczycieli i zaplanowanie doskonalenia zawodowego	82%	80%	79%	81%
zweryfikowanie powodzenia testowanych w szkole usprawnień dydaktycznych	82%	80%	78%	80%
porównanie efektywności nauczania w różnych grupach uczniowskich w szkole	83%	73%	74%	77%
zweryfikowanie powodzenia testowanych w szkole usprawnień organizacyjnych	73%	71%	73%	72%
przygotowanie się do ewaluacji zewnętrznej	66%	65%	68%	66%
poszukiwanie dodatkowych argumentów do rozmów z organem prowadzącym szkołę	56%	49%	49%	51%
promocja szkoły przez upublicznienie wyników analiz EWD na stronie szkoły lub w mediach	44%	57%	49%	50%

Źródło: badanie CATI. Podstawa procentowania: dyrektorzy, którzy deklarują wykorzystanie wskaźników EWD (N=1115)

W toku badań ustalono również, kto dotychczas przeprowadzał analizy wskaźników EWD na terenie szkół stosujących ten instrument. Najczęściej był to lider lub zespół przedmiotowy (60% - liceum, 53% - technikum), w następnej kolejności wskazywano na specjalistę lub zespół do spraw analiz EWD (45% - liceum, 38% - technikum). Natomiast w gimnazjach na pierwszym miejscu znaleźli się specjaliści lub zespół do spraw analiz EWD (59%) a dopiero na następnym lider lub zespół przedmiotowy (55%).Ta różnica organizacyjna wiąże się zapewne z większym doświadczeniem gimnazjów w wykorzystywaniu EWD i większej świadomości dyrekcji co do konieczności zatrudniania wyspecjalizowanych w tym zakresie osób.

Warto zaznaczyć, że sami respondenci (dyrektorzy lub wicedyrektorzy) również samodzielnie zajmowali się przeprowadzaniem analiz, przy czym najczęściej miało to miejsce w technikach (31%), rzadziej w liceach (27%) i z najmniejszą częstością w gimnazjach (19%). W odniesieniu do wcześniejszych wyników, można pokusić się o wniosek, że większe doświadczenie w stosowaniu EWD sprzyja angażowaniu do tychże analiz wyspecjalizowanych osób i grup.

Tabela 11 Osoby odpowiedzialne za analizy EWD w szkołach

Kto dotychczas przeprowadzał w Pana/i szkole analizy wskaźników EWD ?	Gimnazjum	Liceum	Technikum	Ogółem
lider lub zespół przedmiotowy	55,4%	60,1%	53,5%	56,3%
specjalista lub zespół ds. analiz EWD	59,1%	45,2%	37,7%	47,8%
specjalista lub zespół ds. analiz wyników egzaminacyjnych	49,1%	44,9%	38,0%	44,2%
specjalista lub zespół ds. ewaluacji wewnętrznej	41,6%	44,3%	38,8%	41,6%
cała rada pedagogiczna	36,2%	35,2%	28,0%	33,3%
wyłącznie dyrektor/-ka/ wicedyrektor-ka szkoły	19,5%	27,4%	31,4%	25,8%
wychowawcy klas	29,7%	25,2%	21,5%	25,7%
pedagog lub psycholog	22,2%	21,3%	20,1%	21,3%
placówka doskonalenia nauczycieli	7,0%	7,5%	5,7%	6,7%
inne osoby/podmioty	4,2%	6,6%	6,5%	5,7%

Źródło: badanie CATI. Podstawa procentowania: dyrektorzy, którzy deklarują wykorzystanie wskaźników EWD (N=1115)

Jakie wskaźniki stosuje się w badanych szkołach? Biorąc pod uwagę uzyskane odpowiedzi ogółem okazuje się, iż w każdym z typów szkół najczęściej analizy te polegają na porównaniu w okresach trzyletnich EWD danej szkoły na wykresach publikowanych na stronie internetowej (92%). Na drugim miejscu dyrektorzy gimnazjów, liceów i techników wymienili porównanie trzyletnich EWD danej szkoły na wykresach generowanych na stronie internetowej, w stosunku do innych szkół, średnich wartości w gminie lub powiecie (81%). Znaczny odsetek badanych placówek przeprowadzał analizy w kalkulatorze EWD z wykorzystaniem wyłącznie wyników egzaminacyjnych (70% ogółem). Najrzadziej wskazywano (niezależnie od typu szkoły) na doświadczenie w przeprowadzaniu analiz w kalkulatorze EWD z wykorzystaniem wyników egzaminacyjnych i dodatkowych danych gromadzonych przez szkołę. Ten rodzaj analizy stosowała średnio tylko co dziewiąta szkoła.

Tabela 12 Sposób przeprowadzania analiz EWD w szkołach ponadpodstawowych

Na czym polegały analizy EWD przeprowadzane dotychczas w Pana/i szkole?	Typ szkoły			
	Gimnazjum	Liceum	Technikum	Ogółem
na porównaniu w czasie kolejnych trzyletnich EWD naszej szkoły na wykresach generowanych na stronie internetowej	95%	93%	88%	92%
na porównaniu trzyletnich EWD naszej szkoły na wykresach generowanych na stronie internetowej , w stosunku do innych szkół, średniej w gminie lub powiecie	80%	84%	79%	81%
na przeprowadzeniu analiz w kalkulatorze EWD z wykorzystaniem wyłącznie wyników egzaminacyjnych	77%	65%	68%	70%

na przeprowadzeniu analiz w kalkulatorze EWD z wykorzystaniem wyników egzaminacyjnych i dodatkowych danych gromadzonych przez szkołę	13%	11%	10%	11%

Źródło: badanie CATI. Podstawa procentowania: dyrektorzy, którzy deklarują wykorzystanie wskaźników EWD (N=1115)

Szkoły mogą wykorzystywać do ewaluacji specjalną aplikację – nieodpłatnie udostępniany kalkulator EWD, który daje możliwość przeprowadzania pogłębionych analiz efektywności nauczania dla różnych grup uczniów. W stosunku do wyników badania z 2013 wyraźnie widać wzrost zainteresowania wykorzystaniem kalkulatora EWD. Najbardziej widoczny jest on w przypadku techników, gdzie wykorzystanie kalkulatora EWD poprzednio deklarowało jedynie 39% szkół tego typu (78% obecnie). Równocześnie wykorzystywano go w 55% liceów (w porównaniu do 76% obecnie) i 83% gimnazjów (90% obecnie).

W toku badań ustalono, jakie problemy wiążą się z analizami lub interpretacją wskaźników EWD. Rozkład uzyskanych wskazań prezentuje poniższa tabela.

Tabela 13 Problemy wskazywane przez dyrekcje w związku ze stosowaniem analiz EWD

Na jakie problemy napotkał Pan/i w związku ze stosowaniem analiz EWD?	**Gimnazjum**	**Liceum**	**Technikum**	**Ogółem**
zbytnia czasochłonność analiz	44%	44%	51%	46%
brak dodatkowych danych kontekstowych (oprócz wyników egzaminacyjnych) do analizy	30%	45%	38%	37%
problemy z wymyśleniem takich rozwiązań, które by poprawiły efektywność nauczania szkoły	34%	34%	42%	37%
zbyt mała populacja uczniów	24%	32%	30%	29%
niejasność w interpretacji wartości wskaźnika EWD	23%	28%	30%	27%
problemy z odpowiednim sformułowaniem obszarów badawczych do analizy	19%	30%	27%	25%
opóźnienia w uzyskaniu danych z okręgowej komisji egzaminacyjnej	22%	25%	23%	23%
brak w szkole osoby z kompetencjami do przeprowadzenia analiz	17%	22%	24%	21%
brak danych egzaminacyjnych do analizy	9%	21%	18%	16%
problemy techniczne z kalkulatorem EWD	14%	11%	12%	13%
inne problemy	8%	10%	8%	9%

Źródło: badanie CATI. Podstawa procentowania: dyrektorzy, którzy deklarują wykorzystanie wskaźników EWD (N=1115)

Zgodnie z uzyskanym rozkładem wyników badania, najczęściej wskazywano na problemy ze zbytnią czasochłonnością analiz (46% ogółem), na co wskazywali nieco częściej respondenci z techników (51%). W następnej kolejności (37%) wskazywano na brak dodatkowych danych kontekstowych do analizy (prócz wyników egzaminów), przy czym była to kwestia znacząca głównie z liceach (45%). Dyrektorzy zgłaszali również problemy z wymyśleniem rozwiązań, które by poprawiły efektywność nauczania w danej placówce –37% (najczęściej wskazywano ten problem w technikach - 42%).

Stosunkowo rzadko wskazywany jest problem w postaci czynnika ludzkiego – czyli braku osoby z odpowiednimi kompetencjami (17% wskazań dla gimnazjów, 22% dla liceów i 24% techników), co zapewne wynika z coraz pełniejszego przeszkolenia kadry w zakresie EWD. Również problemy techniczne z kalkulatorem są jednym z najrzadziej wskazywanych problemów.

We wcześniejszych latach najważniejszą barierą związaną z analizami wykorzystującymi metodę EWD okazał się deficyt wiedzy na temat tego, jak poprawnie interpretować wskaźniki i wykresy, co wynikało między innymi z niedostatecznego stopnia przeszkolenia dyrekcji w tym zakresie. Aktualnie na pierwszym planie pojawiła się czasochłonność analiz oraz brak możliwości wsparcia analiz EWD danymi kontekstowymi, a także istotne są problemy z przekładalnością wyników analiz na praktyczne rozwiązania zwiększające efektywność nauczania w szkołach. Widać zatem, że wzrosła nie tylko wiedza i umiejętności szkół w stosowaniu EWD, ale również zmieniły się potrzeby w zakresie wykorzystania tego instrumentu w faktycznym zwiększaniu efektywności nauczania.

Ankietowanym dyrektorom zadano pytanie o to, czy w trakcie ostatniej ewaluacji zewnętrznej prowadzonej w danej szkole przez kuratorium, wizytator analizował wskaźniki EWD dla badanej placówki. Do takiej zewnętrznej analizy z uwzględnieniem wskaźników EWD doszło w 71% badanych gimnazjów, w 59% liceów i niemal dwóch trzecich techników (60%).

Wykres 13 Czy w trakcie ostatniej ewaluacji zewnętrznej analizowano również wskaźniki EWD?

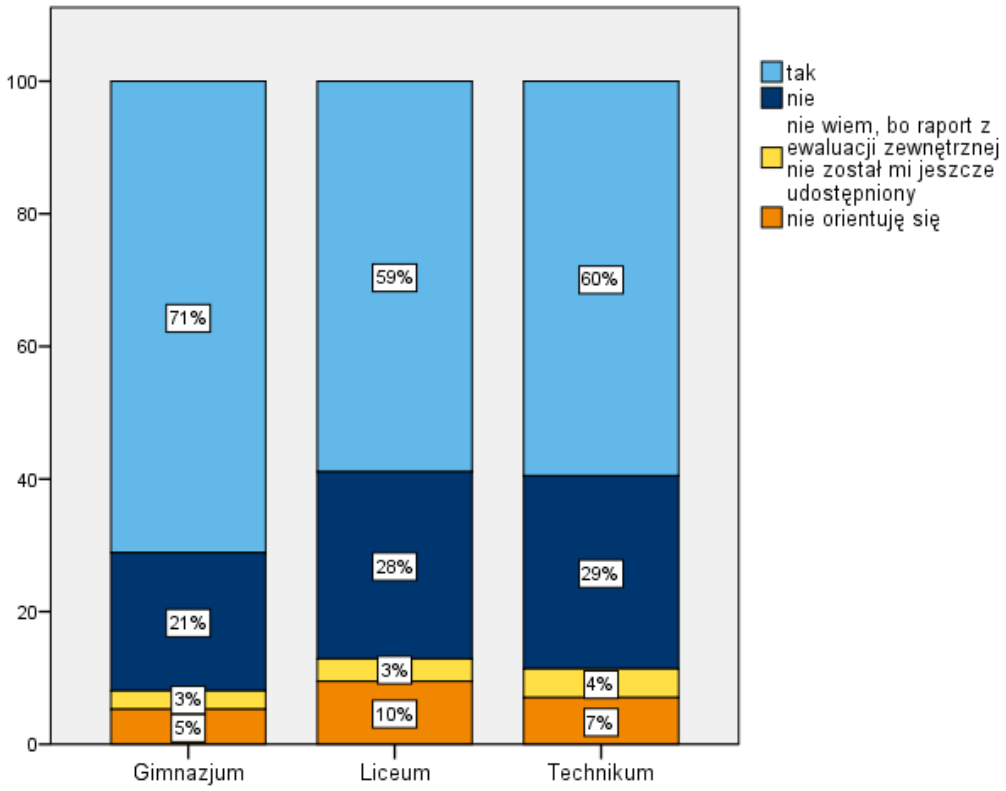

Źródło: badanie CATI. Podstawa procentowania: dyrektorzy, którzy mieli ewaluację zewnętrzną (N=947)

Ankietowanych dyrektorów i wicedyrektorów zapytano również o to, czy planują wykorzystywać analizy wskaźników EWD do oceny efektywności prowadzonego przez siebie nauczania.

Wykres 14 Czy planuje Pan/i przeprowadzać w szkole w przyszłości analizy EWD do oceny efektywności nauczania?

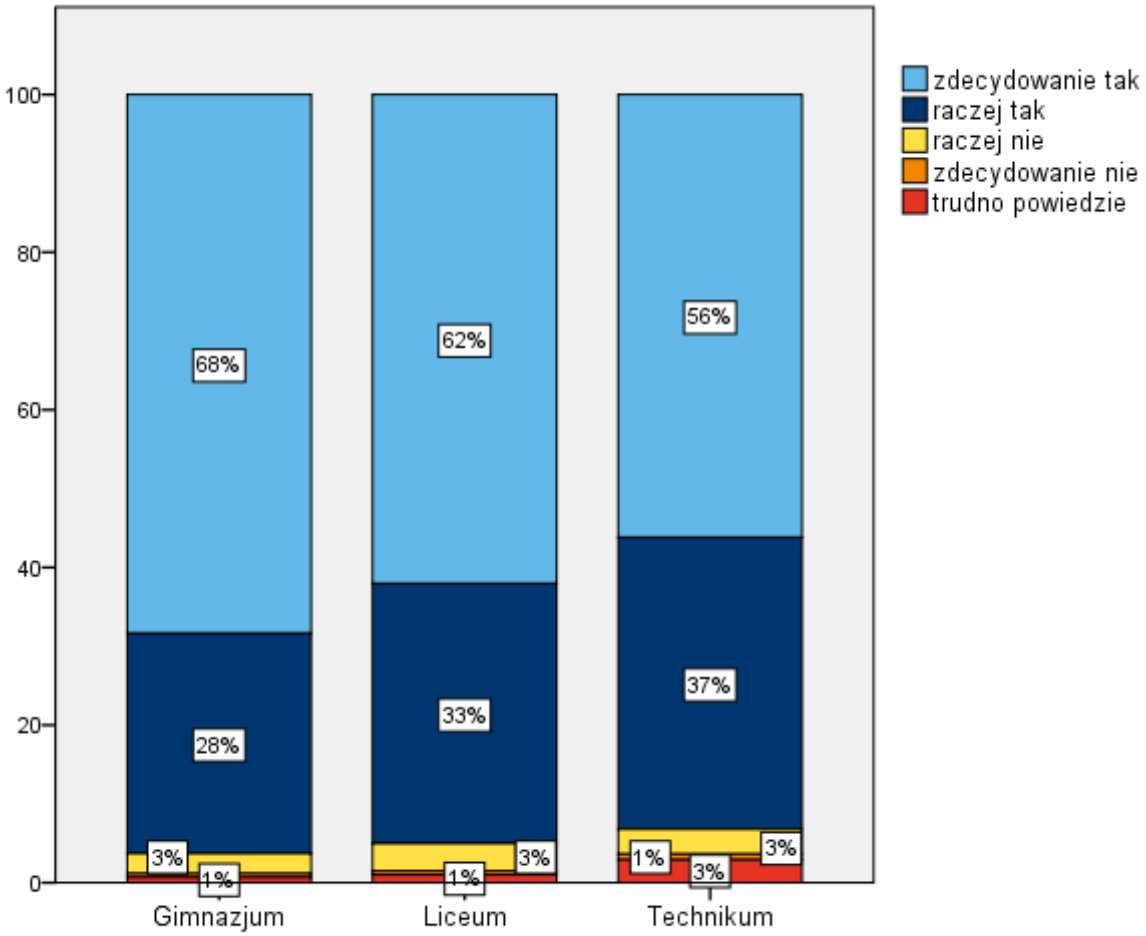

Źródło: badanie CATI. Podstawa procentowania: zbadani, którzy wskazali, iż orientują się czym jest EWD (N=1249).

Wskazywany wcześniej brak potrzeby korzystania ze wskaźników EWD, a także negatywna ocena ich przydatności u części dyrekcji szkół, może wynikać z nie doceniania lub braku odpowiedniej wiedzy na temat możliwości wykorzystania analiz w ewaluacji pracy szkoły i zwiększania efektywności procesu nauczania. Ta sytuacja może się jednak zmieniać, na co wskazują odpowiedzi respondentów odnośnie planów w zakresie wykorzystywania wskaźników EWD. Niemal wszyscy dyrektorzy badanych gimnazjów (96%), liceów (95%) i techników (93%) zamierzają przeprowadzać w przyszłości analizy wskaźników EWD.

Pamiętając o deklaratywnym charakterze odpowiedzi, można przewidywać dalszy wzrost zainteresowania stosowaniem instrumentów EWD w każdym z analizowanych typów szkół. Ma to szczególne znaczenie dla szkół, które dotychczas nie korzystały z tej metody oceny efektywności nauczania. Kolejny wykres wskazuje jednak na zależność, zgodnie z którą dotychczasowe stosowanie EWD znacznie bardziej sprzyja dalszym planom realizacji takich analiz niż brak takiego doświadczenia, co świadczyć może o pozytywnych doświadczeniach z tym narzędziem. Łącznie 97% szkół, które przeprowadzały analizy EWD, ma zamiar to kontynuować, w tym 66% zdecydowanie

Wykres 15 Dotychczasowe stosowanie analiz EWD a plany na przyszłość

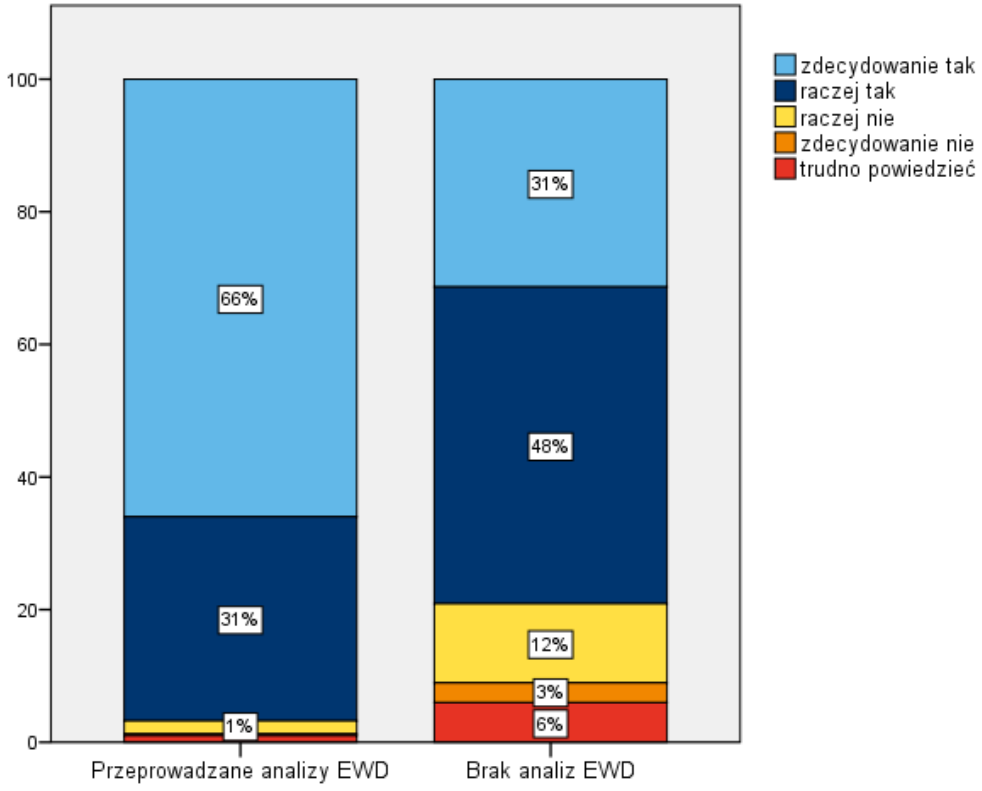

potwierdziło takie plany. Tymczasem wśród szkół, które dotychczas nie prowadziły analiz, takie plany deklaruje 79% dyrektorów. Tutaj też większy odsetek jest niezdecydowanych (12%) i przeciwników korzystania w przyszłości z tej metody (9%).

.Źródło: badanie CATI. Podstawa procentowania: zbadani, którzy wskazali, iż orientują się czym jest EWD (N=1249).

1.5. Komunikowanie wyników analiz

W badaniu sprawdzono, na ile wyniki analiz EWD dostępne są dla poszczególnych grup potencjalnych odbiorców: dyrektorów i wicedyrektorów, nauczycieli, dla każdego na życzenie do wglądu w szkole lub

na stronie internetowej szkoły. Niezależnie od typu szkoły, najczęściej wyniki były komunikowane wszystkim nauczycielom (83%) lub były dostępne dla każdego na miejscu w szkole (75%).

Co istotne, szkoły dość rzadko korzystają z promocyjnego charakteru wyników analiz EWD i umieszczają je na swoich serwisach internetowych (co piąte gimnazjum i liceum oraz co dziewiąte technikum). Najrzadziej w szkołach wszystkich typów wyniki analiz EWD są udostępniane tylko wybranym nauczycielom (2-6%) lub zarezerwowane tylko dla wiadomości dyrekcji (11-17%).

Tabela 14 Dostępność wyników analiz EWD

Kto ma dostęp do wyników analiz EWD?	Typ szkoły			
	Gimnazjum	Liceum	Technikum	Ogółem
wyłącznie dyrektor/-wicedyrektor	11%	11%	17%	13%
każdy nauczyciel ze szkoły	85%	88%	77%	83%
niektórzy nauczyciele naszej szkoły	3%	2%	6%	4%
wyniki są dostępne dla każdego, na życzenie, do wglądu w szkole	76%	78%	72%	75%
wyniki są ogólnodostępne na stronie internetowej szkoły	19%	20%	11%	17%

Źródło: badanie CATI. Podstawa procentowania: dyrektorzy, którzy deklarują wykorzystanie wskaźników EWD (N=1115).

W porównaniu z wynikami analizy sprzed trzech lat, nie zauważono znaczących zmian w zakresie komunikowania wyników analiz. Wówczas podobnie najczęściej wyniki były dostępne dla wszystkich nauczycieli (95-96 %) i każdego zainteresowanego do wglądu w szkole (86-89%), a także najrzadziej „chwalono" się nimi na stronach internetowych szkoły (przy czym podobnie, jak obecnie, najmniej chętnie taką możliwość wykorzystywano w technikach).

Respondentów dopytywano o to, czy powołują się oni na wyniki analiz EWD w rozmowach z różnymi grupami potencjalnych odbiorców. Ogólnie, najczęściej informacje takie są wykorzystywane w rozmowach z nauczycielami na radach pedagogicznych (98% wskazań), a także w kontaktach z rodzicami (80%). Większość respondentów wskazała też jako adresatów uczniów szkoły (70%) i organy prowadzące placówki (68%). Rzadziej odbiorcami są dyrektorzy lub nauczyciele innych szkół (54%), kuratoria oświaty (52%) i kandydaci do szkół (47%). Mniejszość badanych odpowiedziała, że informacje te są kierowane do placówek wspomagania szkół, jak placówki doskonalenia lub poradnie psychologiczno-pedagogiczne (33%) oraz media (24%). Gimnazja i licea dzielą się wiedzą o wynikach EWD z rodzicami i uczniami chętniej niż technika. Szkoły licealne ponadprzeciętnie często (w porównaniu z pozostałymi typami szkół) przekazują te informacje kandydatom do szkoły oraz mediom, co zapewne wynika z chęci wykorzystania ich do promocji.

Tabela 15 Wykorzystanie analiz EWD w rozmowach z poszczególnymi odbiorcami

Czy powołuje się Pan/i na wyniki analiz EWD w kontaktach z:	Gimnazjum	Liceum	Technikum	Ogółem
nauczycielami na radzie pedagogicznej	98%	98%	98%	98%
rodzicami uczniów	83%	82%	74%	80%
uczniami szkoły	72%	72%	65%	70%

organem prowadzącym szkołę	71%	66%	67%	68%
dyrektorami lub nauczycielami innych szkół	55%	53%	53%	54%
kuratorium oświaty	54%	49%	52%	52%
kandydatami do szkoły	35%	58%	47%	47%
placówkami wspomagania szkół takich jak placówki doskonalenia lub poradnie psychologiczno-pedagogiczne	32%	32%	34%	33%
mediami	18%	31%	23%	24%

Źródło: badanie CATI. Podstawa procentowania: dyrektorzy, którzy deklarują wykorzystanie wskaźników EWD (N=1115).

Jak odnotowano w czasie wcześniejszych badań, najczęściej na wyniki EWD powoływano się w rozmowach z nauczycielami uczestniczącymi w radach pedagogicznych (97%-99%) i w kontaktach z rodzicami (75%-86%) podobnie jak to ma miejsce obecnie, ale na trzecim miejscu (przed uczniami) znalazły się organy prowadzące szkoły (70%-75%). Podobnie jak obecnie, dyrekcje liceów najczęściej powoływały się na wyniki analiz EWD w kontaktach z kandydatami do szkoły (62%).

1.6. Oceny przydatności EWD

Dla oceny użyteczności Edukacyjnej Wartości Dodanej spojrzano na nią przez pryzmat innych narzędzi służących do oceny jakości nauczania.

W analizie oszacowano, na ile przydatne są w zarządzaniu szkołą inne źródła informacji, takie jak wyniki konkursów i olimpiad, oceny ze strony rodziców i uczniów, czy też inne metody oceny efektywności nauczania, wewnętrzne analizy postępów uczniów, wskaźniki EWD i inne możliwości wskazane w poniższej tabeli.

W każdym z typów szkół, dominująca część dyrekcji uznała dane płynące z konkursów i olimpiad za użyteczne w procesach zarządzania szkołą. Tylko ok 5% badanych oceniło taką wiedzę jako nieużyteczną lub nie miało zdania w tym zakresie. Podobnie zdecydowana większość respondentów doceniła wartość ocen płynących ze strony uczniów i ich rodziców (97%). Niezwykle przydatne okazały się wewnętrzne badania i analizy postępów, wiedzy i osiągnięć uczniów (99%). Zdaniem większości badanych, wskaźniki EWD są przydatne (73%), ale znacznie rzadziej niż wyniki analiz frekwencji uczniów (93%). W zarządzaniu dominującą większością szkół wykorzystuje się także wyniki analiz kontekstowych środowiska uczniów (95%) oraz – chociaż rzadziej – losów absolwentów szkoły (85%).

Dane z analiz poziomu zainteresowania szkołą przez kandydatów okazały się nieco mniej popularne w gimnazjach (73%) niż w liceach i technikach (po 92%). Bardzo dużą wagę w zarządzaniu szkołami wszystkich typów przywiązuje się do wyników egzaminów zewnętrznych (97%-100%), danych z ewaluacji wewnętrznej (98%-99%) oraz wyników ewaluacji zewnętrznej (94%-96%). Nie mniejszą wartość przyznano wynikom klasyfikacji rocznej (98%-100% odpowiedzi wskazujących na użyteczność) a także danym ze sprawdzianów wewnętrznych, ocen semestralnych, średnich ocen (97%-98%). Niemal we wszystkich badanych technikach (ok. 99%) – ze względu na konieczność ich przeprowadzania – duże znaczenie mają wyniki egzaminów zawodowych.

W toku analiz ustalono zależności istotne statystycznie pomiędzy typem szkoły a oceną przydatności wyników klasyfikacji rocznej, ewaluacji wewnętrznej, sprawdzianów wewnętrznych i ocen semestralnych, wyników egzaminów wewnętrznych, analiz stanin i frekwencji uczniów, a także losów absolwentów szkoły i zainteresowania kandydatów daną szkołą. Dyrektorzy gimnazjów, liceów i techników nie różnili się znacząco, jeśli chodzi o przydatność wskaźników EWD.

W czasie poprzedniej edycji badania również zapytano o przydatność różnych informacji w zarządzaniu szkołą, przy czym wymienionych „opcji" było znacznie mniej (wyniki ewaluacji wewnętrznej, wyniki ewaluacji zewnętrznej, wyniki klasyfikacji rocznej, wskaźniki EWD i wyniki egzaminów wewnętrznych). Wówczas częściej jako miej przydatne oceniano wskaźniki EWD (po 7% liceów i techników) i wyniki ewaluacji zewnętrznej (6% gimnazjów, 8% liceów i 9% techników).

Tabela 16 Ocena przydatności poszczególnych źródeł informacji przy zarządzaniu szkołą

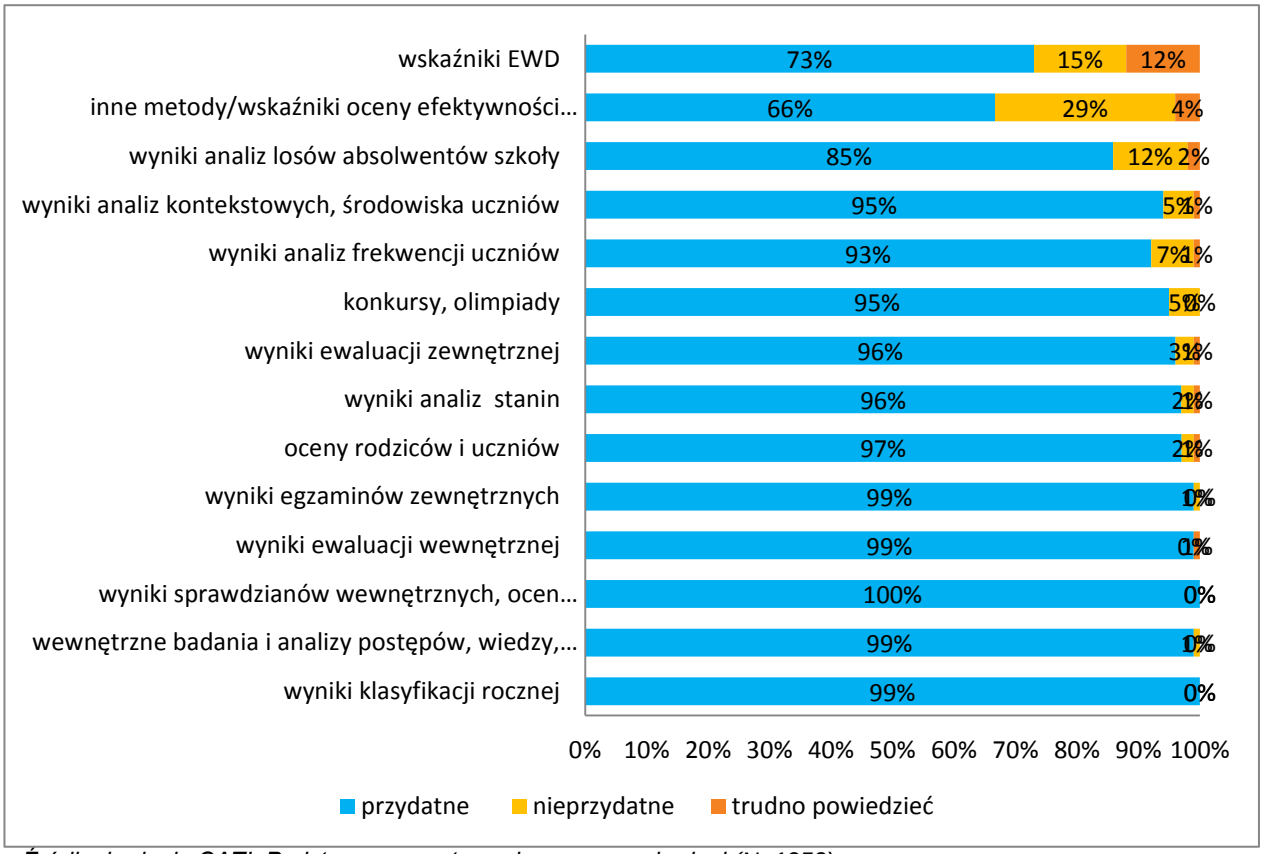

Źródło: badanie CATI. Podstawa procentowania: wszyscy zbadani (N=1252).

Tabela 17 Ocena przydatności poszczególnych źródeł informacji przy zarządzaniu szkołą a typ szkoły

	Typ szkoy		
	Gimnazjum	Liceum	Technikum
	Średnia	Średnia	Średnia

wyniki klasyfikacji rocznej	$4,7_a$	$4,7_{a,b}$	$4,8_b$
wyniki ewaluacji wewnętrznej	$4,6_a$	$4,7_b$	$4,7_{a,b}$
wyniki sprawdzianów wewnętrznych, ocen semestralnych, średnich itp.	$4,6_a$	$4,6_a$	$4,7_a$
wewnętrzne badania i analizy postępów, wiedzy, osiągnięć	$4,6_a$	$4,7_a$	$4,7_a$
wyniki egzaminów zewnętrznych	$4,6_a$	$4,8_b$	$4,8_b$
wyniki analiz stanin	$4,5_a$	$4,5_a$	$4,2_b$
wyniki analiz frekwencji uczniów	$4,5_a$	$4,6_b$	$4,7_b$
wskaźniki EWD	$4,4_a$	$4,4_a$	$4,2_a$
oceny rodziców i uczniów	$4,4_a$	$4,5_a$	$4,5_a$
konkursy, olimpiady	$4,4_a$	$4,4_a$	$4,4_a$
wyniki analiz kontekstowych, środowiska uczniów	$4,3_a$	$4,2_a$	$4,2_a$
wyniki analiz losów absolwentów szkoły	$4,2_a$	$4,4_b$	$4,1_a$
wyniki analiz poziomu zainteresowania szkołą przez kandydatów	$3,8_a$	$4,4_b$	$4,4_b$
stosujemy inne metody/wskaźniki oceny efektywności nauczania	$3,5_a$	$3,6_a$	$3,4_a$
wyniki egzaminów zawodowych	.[1]	.[1]	4,8[1]
wyniki ewaluacji zewnętrznej	$4,5_a$	$4,5_a$	$4,6_a$

Uwaga: Wartości w tym samym wierszu i podtabeli bez tego samego indeksu dolnego (przypisu) znacząco różnią się w wartości p< ,05 w dwustronnym teście równości dla średnich.

1. Ta kategoria nie jest używana w porównaniach, ponieważ nie ma ważnych kategorii do porównania
2. Wyniki zrekodowano na skalę od 1 do 5, gdzie 1 oznacza odpowiedź: zdecydowanie nie przydatne, zaś 5 zdecydowanie przydatne.

Źródło: badanie CATI. Wszyscy zbadani (N=1252).

W badaniu CATI sprawdzono także oceny przydatności wskaźników EWD w różnych aspektach zarządzania szkołą: motywowaniu nauczycieli, opracowaniu planów doskonalenia zawodowego dla nauczycieli, planowania zadań rocznych, promocji szkoły, modyfikacji planu rozwoju szkoły oraz w przygotowaniu planu nadzoru pedagogicznego. Poniżej przedstawiono rozkład odpowiedzi.

Tabela 18 Opinie o przydatności EWD wg typu szkoły

Czy uważa Pan/i że analizy EWD:		zdecydowanie tak	raczej tak	raczej nie	zdecydowanie nie
pomogły P. w motywowaniu nauczycieli	Gimnazjum	45%	45%	7%	2%
	Liceum	42%	51%	4%	1%
	Technikum	44%	46%	7%	1%
pomogły P. w opracowaniu planów doskonalenia zawodowego nauczycieli	Gimnazjum	42%	41%	13%	2%
	Liceum	33%	48%	15%	3%
	Technikum	39%	44%	12%	3%
pomogły P. w planowaniu zadań rocznych w P. szkole	Gimnazjum	50%	43%	6%	1%
	Liceum	45%	46%	7%	2%
	Technikum	50%	42%	6%	1%
pomogły P. w promocji szkoły	Gimnazjum	30%	41%	22%	5%
	Liceum	34%	42%	17%	6%
	Technikum	28%	40%	20%	9%
posłużyły P. do modyfikacji planu rozwoju szkoły	Gimnazjum	40%	44%	13%	3%
	Liceum	39%	43%	12%	4%

	Technikum	39%	49%	8%	3%
zostały przez P. uwzględniane w planie nadzoru pedagogicznego	Gimnazjum	69%	25%	4%	1%
	Liceum	59%	34%	4%	2%
	Technikum	64%	29%	5%	1%

Źródło: badanie CATI. Podstawa procentowania: dyrektorzy, którzy deklarują wykorzystanie wskaźników EWD (N=1115)

Zdecydowana większość dyrektorów wszystkich szkół stwierdziła przydatność wskaźników EWD w motywowaniu nauczycieli, przy czym nieco wyższe odsetki pozytywnych ocen uzyskano dla liceów (93%) niż w pozostałych placówkach (90%). Dominująca część szkół dostrzega użyteczność wskaźników EWD w planowaniu zadań rocznych (91%-94%), planie nadzoru pedagogicznego (93%-94%), modyfikacji planu rozwoju szkoły (82%-88%) czy opracowywaniu planów doskonalenia zawodowego nauczycieli (83%-83%)

Największe zróżnicowanie opinii dotyczyło możliwości wykorzystania informacji o EWD w promocji szkoły – najczęściej na użyteczność wskazywali dyrektorzy liceów (76%) a najrzadziej – techników (68%). Jednak i tak większość dyrekcji była przekonana o przydatności takiej wiedzy.

Warto zaznaczyć, że we wcześniej przeprowadzanym badaniu, większość dyrektorów gimnazjów, liceów i techników również wysoko oceniła przydatność wskaźników EWD w takich aspektach jak: planowanie zadań rocznych, planowanie nadzoru pedagogicznego, w modyfikacjach planu rozwoju szkoły czy też w motywowaniu nauczycieli.

Kolejne pytanie badawcze dotyczyło tego, w jaki sposób analizy EWD przeprowadzone w szkole pomogły w podjęciu decyzji, które przyczyniły się do poprawy efektywności nauczania danej placówki. Niezależnie od typu szkoły, dominująca część respondentów uznała, że analizy EWD pomogły w wysokim (58%-60%) lub bardzo wysokim stopniu (24%-27%). Tylko średnio jeden na dziesięciu badanych ocenił analizy EWD jako raczej niepomocne (9%-11%). Tylko jeden procent ankietowanych określił te wskaźniki jako zupełnie nieprzydatne.

Wykres 16 Czy analizy EWD pomogły Panu/i poprawić efektywność nauczania w szkole?

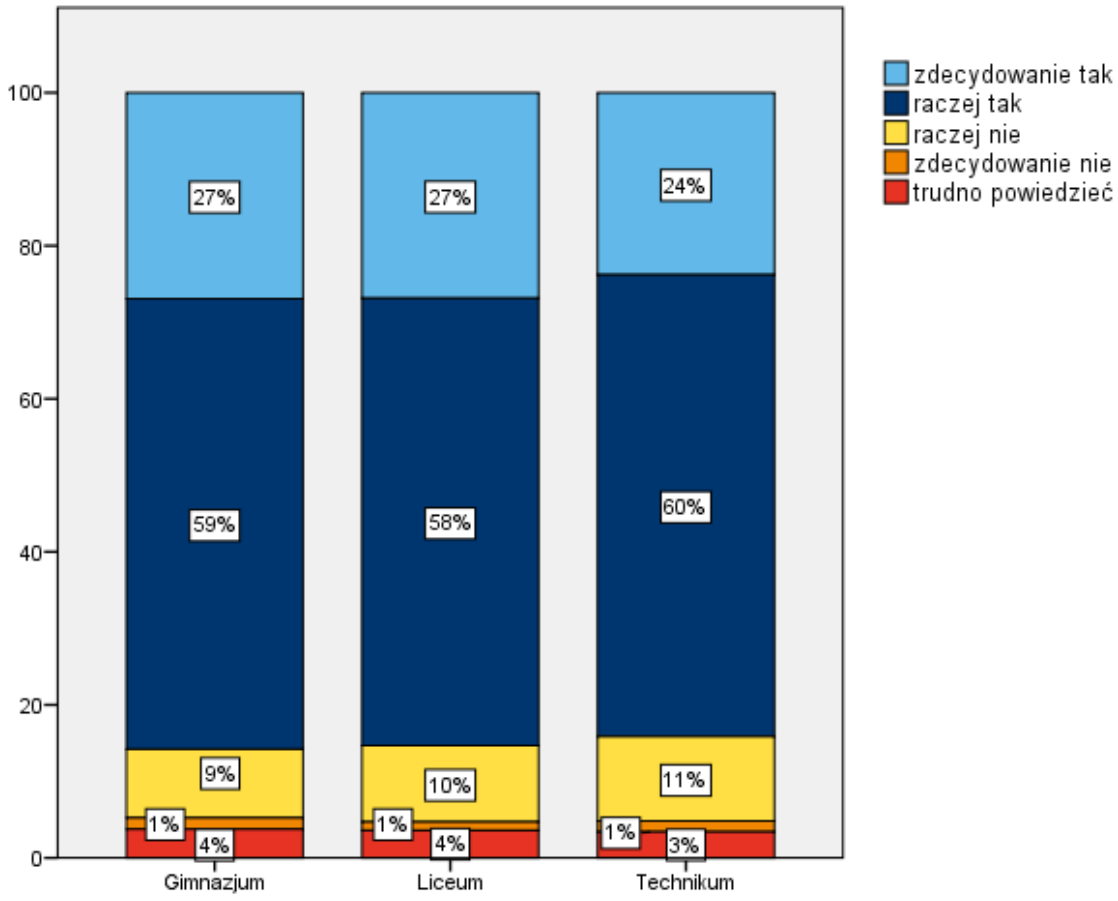

Źródło: badanie CATI. Podstawa procentowania: dyrektorzy, którzy deklarują wykorzystanie wskaźników EWD (N=1115)

W badaniu z wcześniejszych lat także zdecydowana większość respondentów z każdego z trzech analizowanych typów szkół pozytywnie oceniła przydatność wskaźników EWD w podjęciu decyzji zwiększających efektywność nauczania, jednakże wskazań takich było mniej niż obecnie (69% - 78%), a więcej pojawiało się głosów o niewielkim stopniu użyteczności takich analiz (zwłaszcza w liceach – 24% i technikach – 26%). Osoby, które w ogóle nie dostrzegały takich korzyści, stanowiły od 3% do 5%.

Jakie decyzje podjęto z pomocą danych z analiz EWD? Zgodnie z deklaracjami dyrektorów i wicedyrektorów tych trzech typów szkół ponadpodstawowych, najczęściej chodziło o położenie większego nacisku na indywidualne podejście do ucznia (94% ogółem), poprawę pracy zespołów przedmiotowych (91%), położenie większego nacisku na pracę z uczniem zdolnym (88%), przeszkoleniu nauczycieli (84%) oraz wprowadzenie dodatkowych diagnoz kompetencji uczniów, sprawdzianów, próbnych egzaminów (83%).

Dyrektorzy gimnazjów częściej niż inni wskazywali także na decyzje o wprowadzeniu lub zwiększeniu liczby godzin zajęć wyrównawczych, o większej pracy z rodzicami. Z kolei w liceach zwrócono szczególną uwagę na ukierunkowanie nauczania lub utworzenie klas profilowanych.

Tabela 19 Decyzje, przy których pomocne było wykorzystanie wskaźników EWD

Na czym polegały decyzje podjęte dzięki analizie wskaźników EWD?	Gimnazjum	Liceum	Technikum	Ogółem
na położeniu większego nacisku na indywidualne podejście do ucznia	93%	96%	95%	94%
na poprawie pracy zespołów przedmiotowych	88%	91%	93%	91%
na położeniu większego nacisku na pracę z uczniem zdolnym	88%	88%	86%	88%
na przeszkoleniu nauczycieli	85%	80%	88%	84%
na wprowadzeniu dodatkowych diagnoz kompetencji uczniów, sprawdzianów, próbnych egzaminów	83%	80%	85%	83%
na wprowadzeniu/zwiększeniu liczby godzin zajęć wyrównawczych	74%	62%	67%	68%
na większej pracy z rodzicami	72%	59%	63%	65%
na modyfikacji programu nauczania	60%	63%	69%	64%
na wprowadzeniu/zwiększeniu liczby godzin zajęć dodatkowych	66%	67%	56%	63%
na zmianie organizacji pracy szkoły by ułatwić nauczycielom współpracę między sobą	57%	59%	64%	60%
na zwiększeniu liczby godzin poszczególnych przedmiotów	50%	45%	30%	42%
na ukierunkowaniu nauczania/utworzenie klas profilowanych	15%	51%	24%	30%
na przeprowadzeniu zmian kadrowych	12%	20%	23%	18%

Źródło: badanie CATI. Podstawa procentowania: dyrektorzy, dla których EWD pomogło w podjęciu decyzji (N=949)

W trakcie poprzedniego badania (z 2012 r.) dyrektorzy, którym wskaźniki EWD pomogły w podjęciu decyzji w dużym lub bardzo dużym stopniu najczęściej wskazywali na takie obszary decyzyjne, jak: wprowadzenie, zwiększenie liczby godzin zajęć dodatkowych (26% ogółem), określenie obszarów problemowych (18%), modyfikacja programu nauczania (14%), zmiany kadrowe, zwiększenie liczby godzin poszczególnych podmiotów (po 12%) czy też wprowadzenie, zwiększenie liczby godzin zajęć wyrównawczych (11% ogółem). Mniej niż co dziesiąte wskazanie w tej grupie respondentów dotyczyło innych aspektów zarządzania. Wskazane odsetki są znacznie niższe niż obecnie, co wynika z innej budowy kwestionariusza i zastosowania pytania wielokrotnego wyboru.

Jak uwidoczniono na poniższych wykresach, ponad połowa ankietowanych dyrekcji gimnazjów (53%), liceów (51%) i techników (53%) była zdania, że decyzje podjęte z pomocą wskaźników EWD przełożyły się na obserwowalną poprawę jakości nauczania. 2%-5% dyrektorów przyznało, że jest jeszcze za wcześnie, by można było dostrzec ewentualną poprawę, ponieważ efekty podjętych decyzji jeszcze nie są widoczne. Równocześnie od 38% do 42% badanych wskazała, że taka poprawa była już wcześniej zauważalna.

Wykres 17 Czy decyzje podjęte dzięki analizie wskaźników EWD przełożyły się na poprawę efektywności nauczania?

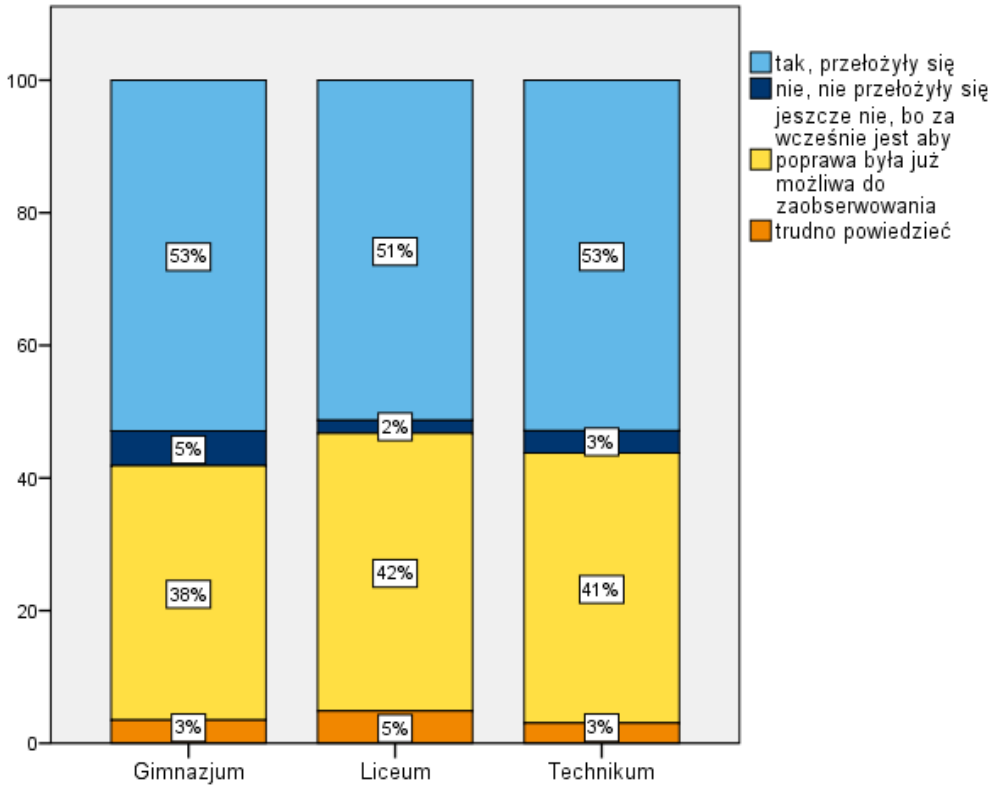

Źródło: badanie CATI. Podstawa procentowania: dyrektorzy, dla których EWD pomogło w podjęciu decyzji (N=949)

W trakcie badania CATI, zadano respondentom pytanie wskaźnikowe odnośnie przyszłego udziału nauczycieli danej szkoły w doskonaleniu zawodowym z analiz EWD: *Czy chciałby P. aby w najbliższym czasie nauczyciele z P. szkoły wzięli udział w doskonaleniu zawodowym dotyczącym przeprowadzania analiz EWD do oceny efektywności nauczania?*

Pomimo, że większość dyrektorów wyraziła pozytywne opinie na temat możliwości udziału ich kadry nauczycielskiej w takiej tematyce doskonalenia zawodowego (78%-84%), przy czym umiarkowane deklaracje były nieznacznie częstsze niż zdecydowane. Najbardziej zainteresowani szkoleniem kadry okazali się dyrektorzy techników (w sumie 84% zainteresowanych).

Wykres 18 Czy chciałby/a Pan/i, aby nauczyciele wzięli udział w doskonaleniu zawodowym w zakresie wykorzystania EWD

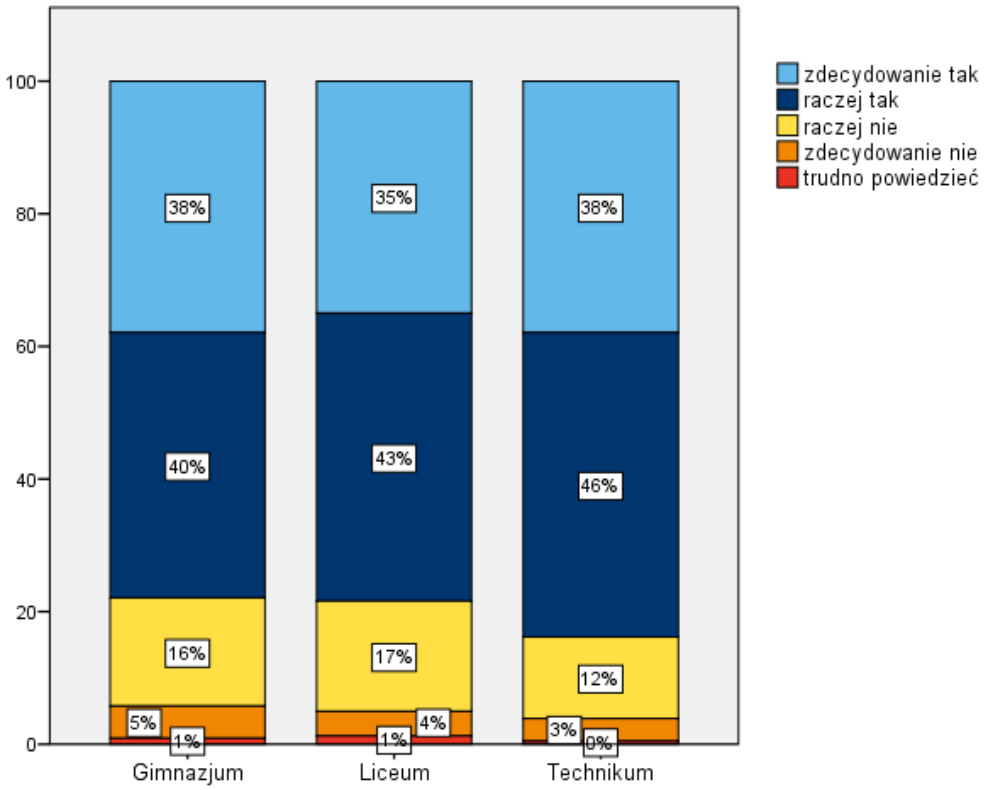

Źródło: badanie CATI. Podstawa procentowania: wszyscy badani (N=1252).

W różnych typach szkół zróżnicowana okazała się gotowość do doskonalenia zawodowego nauczycieli w placówkach, które przeprowadzały już analizy EWD i które nie mają jeszcze takiego doświadczenia. W przypadku gimnazjów chęć doszkalania kadry jest podobna niezależnie od poprzedniego doświadczenia w przeprowadzaniu analiz. Podobnie w liceach zmienna ta nie ma większego wpływu na poziom zainteresowania szkoleniami. Z kolei w technikach przeprowadzanie analiz EWD sprzyja aktualnej gotowości dyrektorów do zwiększania kompetencji nauczycieli w tym zakresie.

2. Badanie wśród dyrektorów szkół podstawowych

2.1. Charakterystyka respondentów badania CATI

Podobnie, jak w przypadku wcześniej omówionych szkół ponadpodstawowych, charakterystyka społeczno-demograficzna respondentów obejmuje takie ich cechy jak: zajmowane stanowisko, płeć, doświadczenie zawodowe ogółem i staż na obecnym stanowisku pracy.

W ankietowanych szkołach podstawowych (w sumie przebadano 456 podmiotów) zdecydowaną większość (76%) respondentów stanowili dyrektorzy szkół, a pozostałą część ich zastępcy (24%). Wicedyrektorzy byli wskazywani przez przełożonych jako osoby najbardziej kompetentne do udzielenia odpowiedzi w zakresie tematyki EWD.

Wykres 19 Jakie stanowisko piastuje Pan/i w swojej szkole?

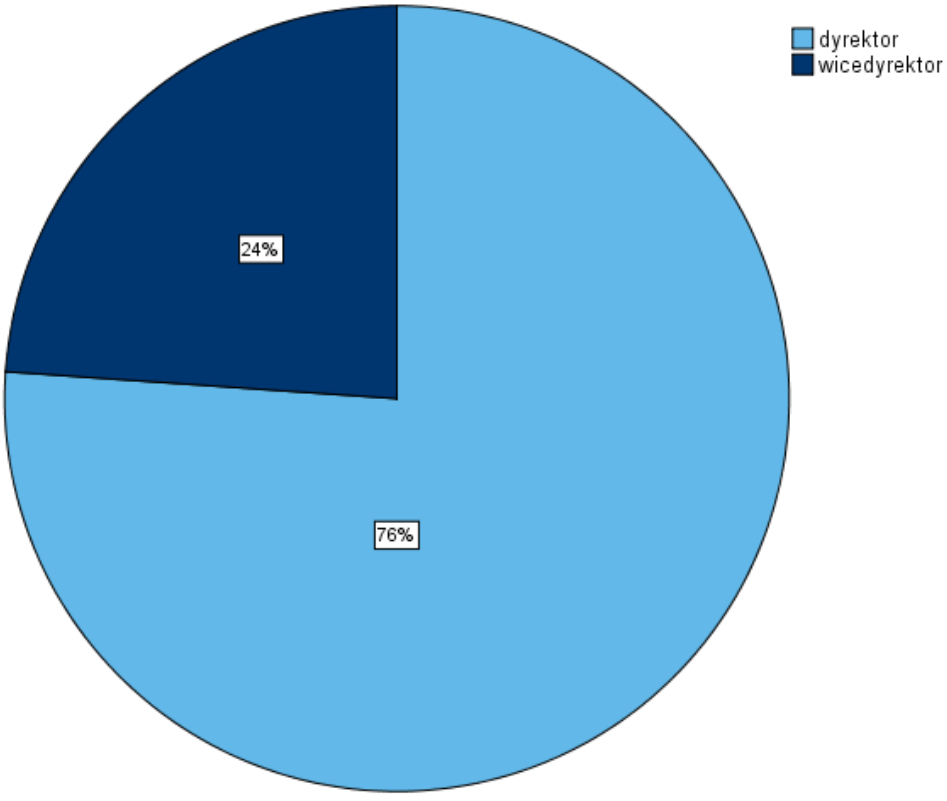

Źródło: badanie CATI. Podstawa procentowania: wszyscy badani (N=456).

Udział w badaniu w szkołach podstawowych wzięły przede wszystkim kobiety (77%). Dla porównania, wśród respondentów wcześniej omówionych placówek edukacyjnych również przeważały kobiety,

choć w mniejszym stopniu, przy czym najbardziej sfeminizowani byli w tym zakresie respondenci ze szkół licealnych.

Wykres 20 Płeć respondentów

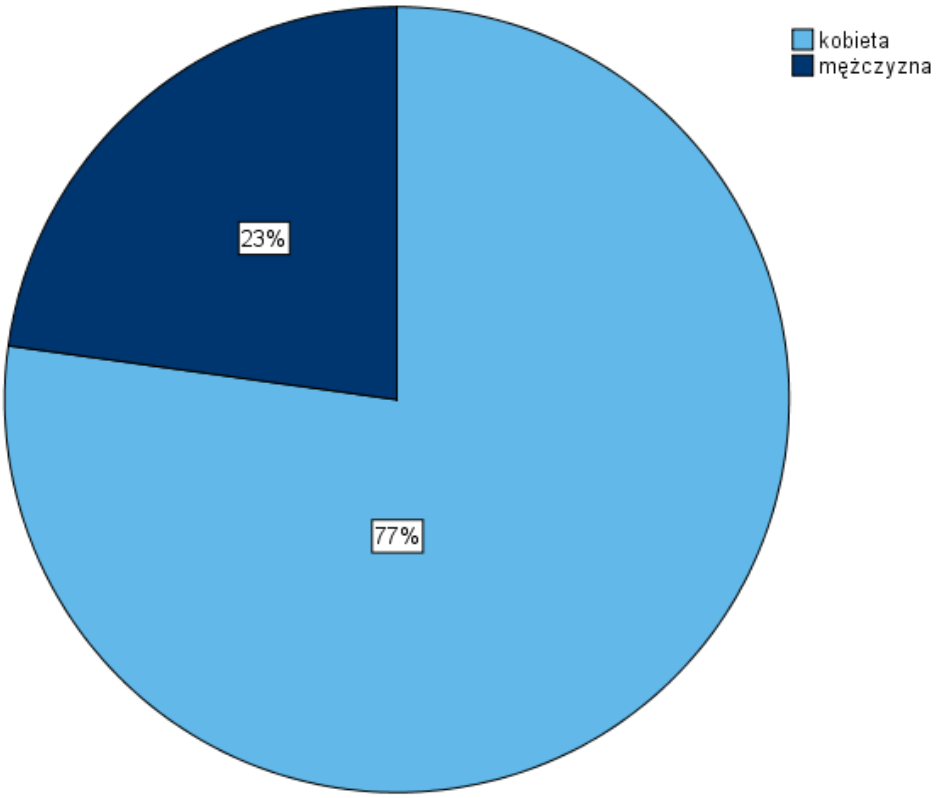

Źródło: badanie CATI. Podstawa procentowania: wszyscy badani (N=456).

Następną istotną charakterystyką jest staż pracy – ogólny oraz na aktualnie zajmowanym stanowisku dyrektora lub wicedyrektora. W szkołach podstawowych połowę ankietowanych (51%) stanowiły osoby z relatywnie długim ogólnym stażem pracy, liczącym od 21 do 30 lat, a co trzecia osoba wskazywała na jeszcze większe doświadczenie zawodowe (31%). Pozostała część badanych miała za sobą od 11 do 20 lat pracy (16%) lub od 6 do 10 lat doświadczenia (2%).

Jak wskazywano, również w gimnazjach, liceach i technikach największe odsetki ankietowanych dyrektorów i wicedyrektorów stanowiły osoby, których doświadczenie obejmowało od 21 do 30 lat pracy. Z drugiej strony nikła część badanych miała mniejsze doświadczenie zawodowe niż 11 lat pracy.

Wykres 21 Staż pracy ogółem i na obecnym stanowisku

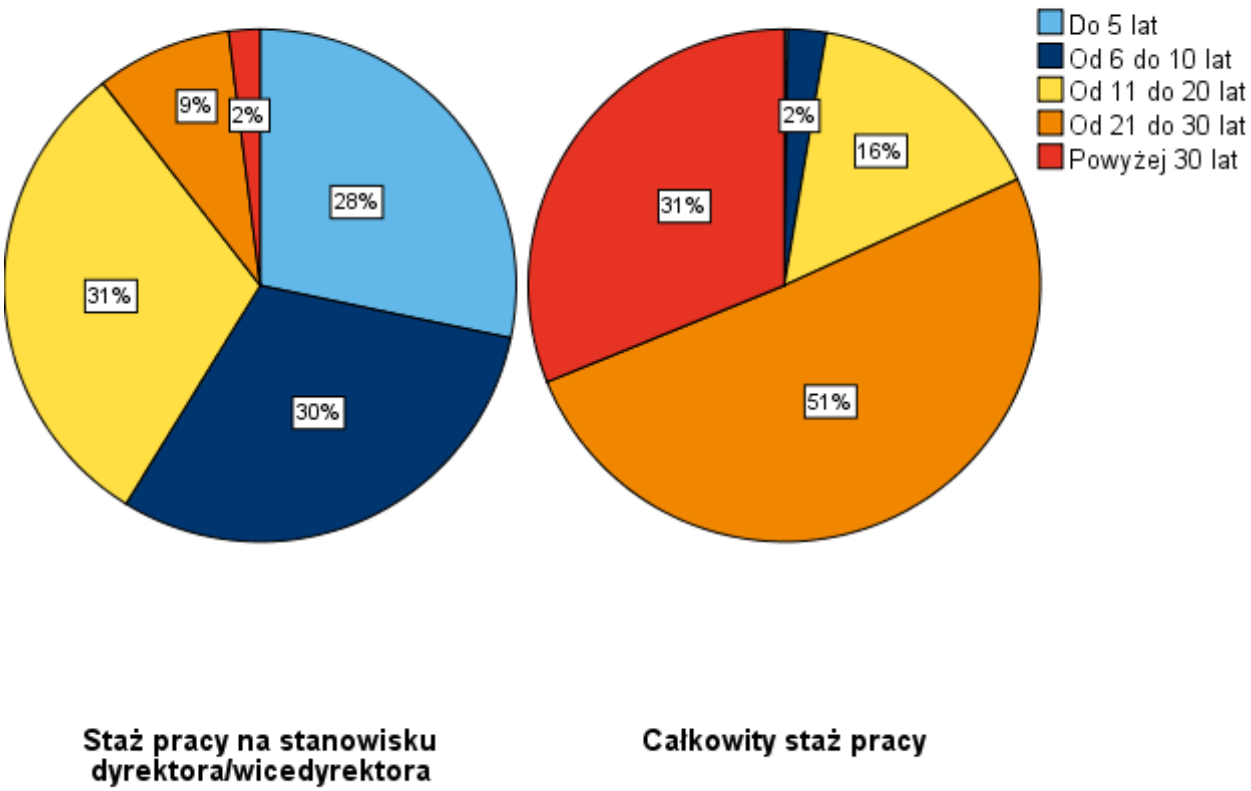

Źródło: badanie CATI. Podstawa procentowania: wszyscy badani (N=456).

Ponad połowa badanych dyrektorów i wicedyrektorów szkół podstawowych zajmowała swoją aktualną posadę nie dłużej niż 10 lat (w sumie 58%), w tym nieco częściej wskazywano okres 6-10-letni (30%) niż krótszy (28%). Co trzeci respondent piastował swoje stanowisko od 11 do 20 lat (31%), zaś co jedenasty o dekadę dłużej (9%). Nieliczni wskazywali jeszcze większy staż dyrektorski (2%).

Zgodnie z wcześniej przestawionymi danymi w gimnazjach, największe odsetki dotyczyły dyrektorów z doświadczeniem liczącym do 5 lat lub od 11 do 20 lat a w liceach i technikach ankietowani najczęściej zajmowali swoje posady co najwyżej 10 lat.

2.2. Ogólne przekonanie o egzaminach zewnętrznych i efektywności nauczania

Kolejne zestawienia danych dotyczą przekonań badanych dyrektorów i wicedyrektorów szkół podstawowych odnośnie efektywności nauczania i wyników egzaminacyjnych. Wyniki porównano z danymi uzyskanymi dla gimnazjów, liceów i techników.

W jednym z pytań kwestionariusza, ankietowani mieli ocenić czy i na ile wprowadzenie w szkołach krajowych egzaminów zewnętrznych (po szkole podstawowej, gimnazjalnej i maturalny) przyniosło polskim szkołom więcej korzyści lub szkód. Poniższy wykres obrazuje rozkład uzyskanych odpowiedzi.

Wykres 22 Wprowadzenie krajowych egzaminów zewnętrznych przyniosło szkole:

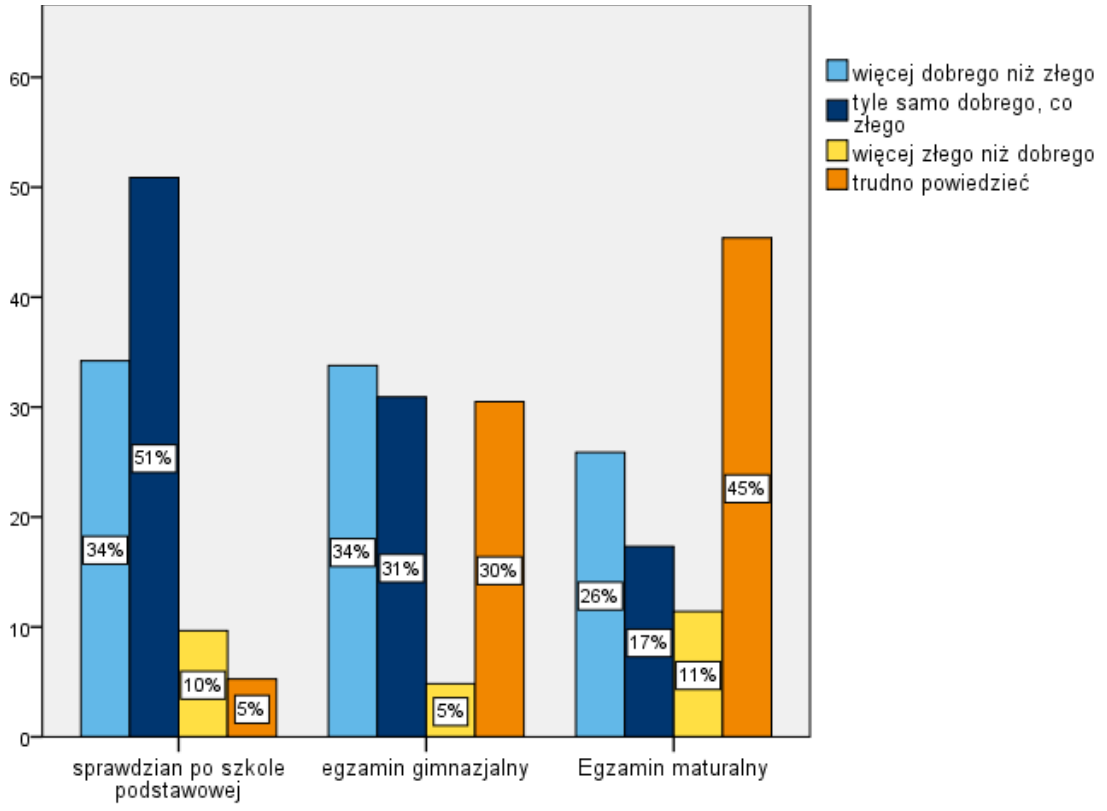

Źródło: badanie CATI. Podstawa procentowania: wszyscy badani (N=456).

Jedna trzecia badanych dyrekcji szkół podstawowych uznała, że wprowadzony sprawdzian po tym typie szkoły przynosi więcej korzyści niż szkód (34%), a połowa miała ambiwalentną opinię, twierdząc,

że zmiany te przyniosły mniej więcej tyle dobrych, co złych skutków (51%). Co dziesiąty respondent dostrzegł jedynie negatywne konsekwencje. Nieliczni mieli trudności z dokonaniem oceny (5%).

We wcześniej omawianych typach szkół, nieco więcej doliczono się respondentów twierdzących, że sprawdzian po szkole podstawowej „przyniósł tyle samo dobrego co złego" niż więcej korzyści, ale były to mniej więcej zbliżone odsetki po około trzeciej części badanych. Znaczna jednak część nie potrafiła jednoznacznie ocenić skutków wprowadzenia krajowych egzaminów zewnętrznych na niższych szczeblach edukacji. Z drugiej strony, co trzeciemu dyrektorowi lub wicedyrektorowi ze szkoły podstawowej trudno było zaopiniować pod tym względem egzamin gimnazjalny (30%) lub maturalny (45%), co wynika z codziennej pracy na niższym poziomie nauczania.

Dla przypomnienia, w analizowanych wcześniej trzech typach szkół, najwięcej respondentów potwierdziło, że wprowadzenie egzaminu gimnazjalnego i maturalnego okazało się zmianą pozytywną dla szkół, a tylko mniejszość badanych dostrzegła głównie negatywne konsekwencje wprowadzenia tych sprawdzianów.

Jeden na trzech respondentów ze szkół podstawowych wyraził opinię, że krajowy egzamin gimnazjalny przyniósł więcej korzyści polskich szkołom (34%) albo podobną ilość pozytywnych i negatywnych skutków (31%). Niewielu dyrektorów widziało więcej złych niż dobrych efektów (5%). Dla porównania, badani dyrektorzy i wicedyrektorzy szkół gimnazjalnych najczęściej wskazywali na przewagę pozytywnych efektów tego testu, a rzadziej wyrażali opinie ambiwalentne.

Biorąc pod uwagę maturę, dyrektorzy szkół podstawowych najczęściej mieli problemy z oceną. W grupie dyrektorów, którzy udzielili odpowiedzi, częściej pozytywnie (26%) niż ambiwalentnie (17%) opiniowano skutki wprowadzenia krajowego egzaminu. Wśród badanych dyrektorów i wicedyrektorów z liceów i techników, również najwięcej pozytywnych ocen odnosiło się do krajowego egzaminu maturalnego. Jednakże – co uzasadnione – tylko nieliczni z nich mieli problemy z dokonaniem ewaluacji.

Podsumowując, dyrektorzy szkół podstawowych mieli największe problemy z oceną efektów wprowadzenia krajowego egzaminu maturalnego – im wyższy szczebel edukacji, tym trudniejsza okazała się jednoznaczna ocena. Najczęściej zaś więcej pozytywnych niż negatywnych skutków respondenci ze szkół podstawowych dostrzegali w odniesieniu do egzaminu po szkole podstawowej i gimnazjum. Co istotne, przeważała jednak opinia, że egzamin krajowy dla szkół podstawowych przyniósł mniej więcej tyle strat, co korzyści.

Dyrektorów szkół podstawowych zapytano, na ile zgadzają się z następującymi stwierdzeniami:

- ✓ Wyniki egzaminacyjne uczniów zależą od wielu czynników niezależnych od szkoły - przede wszystkim od uprzednich osiągnięć uczniów;
- ✓ Krajowe egzaminy zewnętrzne nie dostarczają użytecznych informacji do oceny efektywności nauczania szkoły;

- ✓ Efektywności nauczania szkoły nie da się zmierzyć żadnymi wskaźnikami;
- ✓ Wyniki krajowych egzaminów zewnętrznych są jak lustro, w którym szkoła może zobaczyć efekty swoich działań.

Zdecydowana większość dyrektorów podstawówek (88%) była przekonana, że wyniki egzaminacyjne uczniów zależą od wielu czynników niezależnych od szkoły, ale już znacznie mniejsza część uznała, iż wyniki krajowych egzaminów zewnętrznych dają możliwość zobaczenia efektów działań szkoły (41%) czy też dostarczają użytecznych informacji do oceny efektywności nauczania szkoły (52%). Przeważająca część dyrektorów twierdziła, że efektywność nauczania da się zmierzyć różnymi wskaźnikami (69%).

Z wcześniej przedstawionych wyników dla gimnazjów, liceów i techników wysnuto wniosek, że wśród ankietowanych dominował pogląd, że dla samych placówek edukacyjnych krajowe egzaminy zewnętrzne są istotnym źródłem informacji o efektywności i skuteczności przyjętych metod nauczania, aczkolwiek większość czynników istotnych dla indywidualnych wyników uczniów jest niezależnych od szkoły samej placówki edukacyjnej.

Wykres 23 Opinie o pomiarze efektywności nauczania

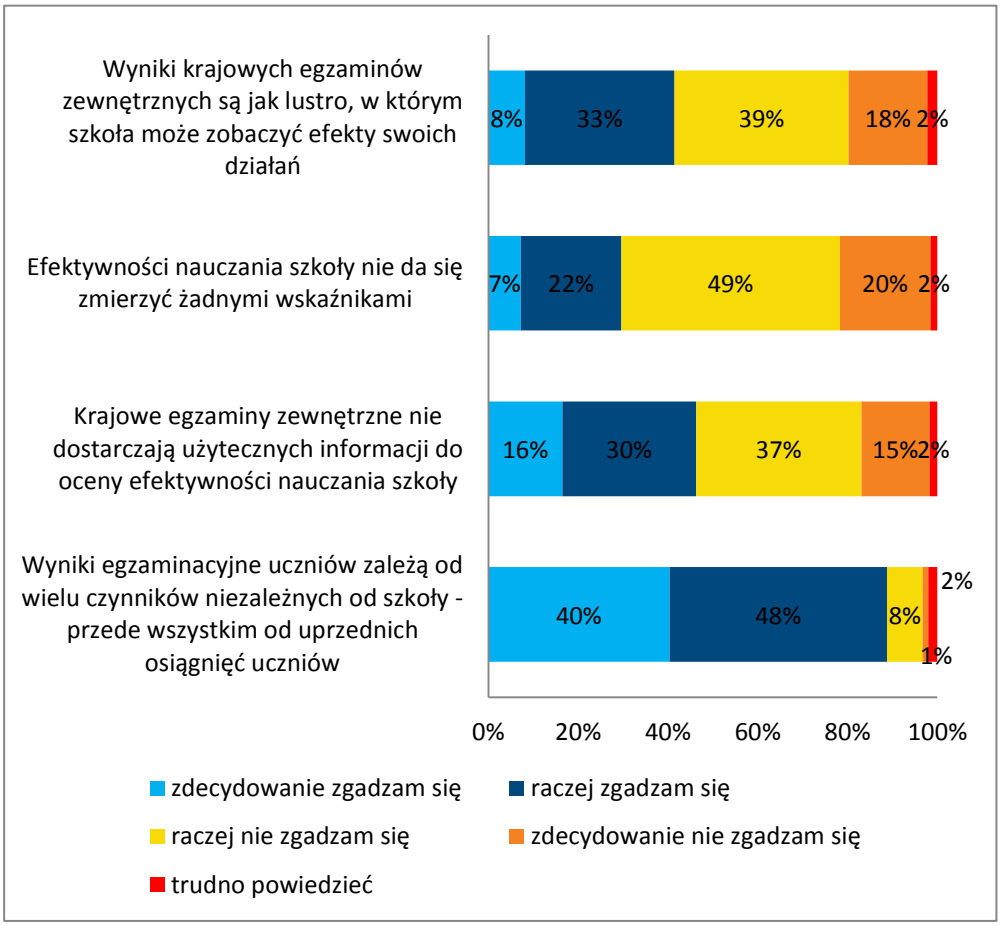

Źródło: badanie CATI. Podstawa procentowania: wszyscy badani (N=456).

Na podstawie analizy głównych składowych wyodrębniono dwa główne czynniki ilustrujące związki pomiędzy omawianymi ocenami egzaminów zewnętrznych wśród dyrektorów szkół podstawowych:

1. Sceptycyzm wobec pomiaru efektywności nauczania, który wiąże się z jednoczesnym przekonaniem o tym, że krajowe egzaminy zewnętrzne nie są źródłem praktycznych informacji na temat efektywności nauczania i o tym, że tejże efektywności nie da się zmierzyć żadnymi wskaźnikami oraz negacją stwierdzenia, że wyniki krajowych egzaminów zewnętrznych są jak lustro, w którym szkoła może zobaczyć efekty swoich działań.

2. Akceptację opinii, że wyniki egzaminacyjne uczniów zależą od wielu czynników niezależnych od szkoły, przede wszystkim od uprzednich osiągnięć uczniów.

Tabela 20 Opinie o pomiarze efektywności nauczania – analiza głównych składowych

Macierz rotowanych składowych[a]		
	Składowa	
	Sceptycyzm wobec pomiaru efektywności nauczania	Wyniki uczniów nie zależą w pełni od szkoły
Wyniki egzaminacyjne uczniów zależą od wielu czynników niezależnych od szkoły - przede wszystkim od uprzednich osiągnięć uczniów	,065	,943
Krajowe egzaminy zewnętrzne nie dostarczają użytecznych informacji do oceny efektywności nauczania szkoły	,808	,133
Efektywności nauczania szkoły nie da się zmierzyć żadnymi wskaźnikami	,670	,227
Wyniki krajowych egzaminów zewnętrznych są jak lustro, w którym szkoła może zobaczyć efekty swoich działań	-,682	,255
Metoda wyodrębniania czynników - Głównych składowych. Metoda rotacji - Varimax z normalizacją Kaisera.		

a. Rotacja osiągnęła zbieżność w 3 iteracjach.

Źródło: badanie CATI. Wszyscy badani (N=456).

Wśród dyrektorów i wicedyrektorów szkół podstawowych sprawdzono, na ile zgadzają się z poniższymi opiniami odnoszącymi się do wskaźników EWD i pomiarów efektywności nauczania:

- ✓ Wskaźniki EWD nie są miarami do ewaluacji wewnętrznej pracy szkół;
- ✓ Edukacyjna wartość dodana pokazuje wkład szkoły w wyniki nauczania;
- ✓ Efektywność nauczania mierzona wskaźnikami EWD, zależy przede wszystkim od pracy nauczycieli;
- ✓ Wskaźniki EWD nie są dobrą miarą efektywności nauczania, ponieważ jakość testów egzaminacyjnych w Polsce nie jest odpowiednia;
- ✓ Edukacyjna wartość dodana nie jest dobrą miarą efektywności nauczania ponieważ jest nieodpowiednio szacowana;
- ✓ Wskaźniki EWD stanowią ważny impuls do doskonalenia nauczania;
- ✓ Wskaźniki EWD dla szkół podstawowych są udostępniane publicznie na stronie IBE, tak jak wskaźniki gimnazjalne;
- ✓ Edukacyjną wartość dodaną dla szkół podstawowych szacuje się z wykorzystaniem wyników badań OBUT i sprawdzianu szóstoklasisty.

Tabela 21 Ocena wskaźników EWD i pomiarów efektywności nauczania

Na ile zgadza się Pan/i z poniższymi stwierdzeniami:	zdecydowanie zgadzam się	raczej zgadzam się	raczej nie zgadzam się	zdecydowanie nie zgadzam się	trudno powiedzieć
Wskaźniki EWD nie są miarami do ewaluacji wewnętrznej pracy szkół	6%	29%	40%	18%	6%
Edukacyjna wartość dodana pokazuje wkład szkoły w wyniki nauczania	31%	52%	10%	2%	4%
Efektywność nauczania mierzona wskaźnikami EWD, zależy przede wszystkim od pracy nauczycieli.	13%	40%	35%	9%	4%
Wskaźniki EWD nie są dobrą miarą efektywności nauczania, ponieważ jakość testów egzaminacyjnych w Polsce nie jest odpowiednia.	10%	31%	41%	8%	11%
Edukacyjna wartość dodana nie jest dobrą miarą efektywności nauczania ponieważ jest nieodpowiednio szacowana.	5%	23%	38%	9%	26%
Wskaźniki EWD stanowią ważny impuls do doskonalenia nauczania.	31%	53%	9%	2%	5%
Wskaźniki EWD dla szkół podstawowych są udostępniane publicznie na stronie IBE, tak jak wskaźniki gimnazjalne	22%	25%	14%	10%	29%
Edukacyjną wartość dodaną dla szkół podstawowych szacuje się z wykorzystaniem wyników badań OBUT i sprawdzianu szóstoklasisty	50%	30%	6%	2%	12%

Źródło: badanie CATI. Podstawa procentowania: wszyscy badani (N=456).

Dominujący odsetek respondentów przyznał, że „edukacyjna wartość dodana pokazuje wkład szkoły w wyniki nauczania" (83% - suma ocen „zdecydowanie zgadzam się" i „raczej zgadzam się"). W związku z tym najczęściej uznano, że „wskaźniki EWD stanowią ważny impuls do doskonalenia nauczania" (84%). Rzadziej już dyrektorzy zgadzali się z tym, iż „efektywność nauczania mierzona wskaźnikami EWD, zależy przede wszystkim od pracy nauczycieli" (53%), zapewne dostrzegając wpływ czynników zewnętrznych wobec szkoły, jak środowisko rodzinne ucznia, grupy rówieśnicze czy media.

Około dwie piąte badanych potwierdziło, że „wskaźniki EWD nie są dobrą miarą efektywności nauczania, ponieważ jakość testów egzaminacyjnych w Polsce nie jest odpowiednia" (41%). Z drugiej strony, niemal połowa dyrekcji szkół podstawowych miała zupełnie odmienne zdanie, pozytywnie oceniając tę metodę pomiaru efektywności (49%). Trzecia część ankietowanych dyrekcji podzieliła pogląd, że „wskaźniki EWD nie są miarami do ewaluacji wewnętrznej pracy szkół" (35%), ale przeważyli przeciwnicy takiej opinii (58%). Mniejszość respondentów była też zdania, że „edukacyjna wartość dodana nie jest dobrą miarą efektywności nauczania, ponieważ jest nieodpowiednio szacowana" (28%), zaś około co drugi dyrektor i wicedyrektor zaprzeczył temu stwierdzeniu (48%).

Jeśli chodzi o opinie dyrektorów szkół podstawowych, to w zdecydowanej większości akcentowali oni rolę wskaźników EWD w ukazywaniu wkładu szkoły w wyniki nauczania oraz to, że same wyniki analiz stymulują szkołę do doskonalenia nauczania. Z drugiej strony, ponad dwie piąte ankietowanych dyrektorów podstawówek nie zgodziło się z tym, że efektywność nauczania zależy tylko od nauczycieli, widząc wpływ innych czynników, w tym zewnętrznych wobec szkoły.

W analizowanej grupie respondentów w ankiecie CATI zadano również dwa pytania testujące wiedzę ankietowanych na temat sposobów udostępniania i szacowania wskaźników EWD dla szkół podstawowych. Warto zaznaczyć, że niemal co trzeci dyrektor nie wiedział, czy „wskaźniki EWD dla szkół podstawowych są udostępniane publicznie na stronie IBE, tak jak wskaźniki gimnazjalne" (29%). Badani byli jednak bardziej skłonni potwierdzić tę informację (47%) niż jej zaprzeczyć (24%). W sumie 76% badanych albo nie miało racji, podając nieprawdziwą informację albo nie miało wiedzy w tym zakresie.

Z kolei co ósmy respondent nie miał wiedzy na temat, czy „edukacyjną wartość dodaną dla szkół podstawowych szacuje się z wykorzystaniem wyników badań OBUT i sprawdzianu szóstoklasisty" (12%). Zdecydowana większość uznała tę informację za prawdziwą (80%) a nieliczni (8%) – za fałszywą. Łącznie 20% ankietowanych dyrektorów udzieliło błędnej lub uniknęło odpowiedzi na to pytanie wskaźnikowe.

W grupie ankietowanych dyrektorów szkół podstawowych sprawdzono za pomocą analizy głównych składowych, jakie czynniki wiążą się z opiniami o metodzie EWD. Podobnie jak w przypadku szkół ponadpodstawowych wyodrębniono dwie główne składowe, z których pierwsza wiązała się z negatywnymi, zaś druga z pozytywnymi opiniami o EWD.

Sceptyczni dyrektorzy uważali przede wszystkim, że „edukacyjna wartość dodana nie jest dobrą miarą efektywności nauczania ponieważ jest nieodpowiednio szacowana". Ponadto sama jakość testów egzaminacyjnych w Polsce pozostawia wiele do życzenia, zaś same wskaźniki EWD nie były uznane za miary przydatne w ewaluacji pracy szkół.

Z kolei pozytywne opinie o EWD oznaczały zgodność z twierdzeniem, że wskaźniki EWD są istotnym impulsem do doskonalenia nauczania, gdyż jego efekty zależą głównie od pracy nauczycieli. Z kolei EWD w sposób zadowalający ukazuje wkład danej placówki w wyniki nauczania jej uczniów.

Jeśli chodzi o takie zmienne charakteryzujące dyrektorów szkół podstawowych jak płeć, udział w szkoleniach EWD oraz doświadczenie w przeprowadzaniu analiz EWD, na podstawie przeprowadzonych analiz statystycznych stwierdzono korelację jedynie z płcią oraz sceptycyzmem wobec pomiaru efektywności nauczania, przy czym kobiety częściej wyrażały wątpliwości niż mężczyźni w tym zakresie. Również w przypadku szkół podstawowych sceptycyzm wobec metody EWD był skorelowany z ogólnym negatywnym nastawieniem wobec pomiarów efektywności nauczania (korelacja Pearsona 0,359, istotność 0,000).

Tabela 22 Ocena wskaźników EWD i pomiarów efektywności nauczania – analiza głównych składowych

Macierz rotowanych składowych[a]		
	Składowa	
	Sceptycyzm wobec EWD	Pozytywne opinie o EWD
Wskaźniki EWD nie są miarami do ewaluacji wewnętrznej pracy szkół	,667	-,008
Edukacyjna wartość dodana pokazuje wkład szkoły w wyniki nauczania	-,337	,665
Efektywność nauczania mierzona wskaźnikami EWD, zależy przede wszystkim od pracy nauczycieli.	,133	,758
Wskaźniki EWD nie są dobrą miarą efektywności nauczania, ponieważ jakość testów egzaminacyjnych w Polsce nie jest odpowiednia.	,683	-,171
Edukacyjna wartość dodana nie jest dobrą miarą efektywności nauczania ponieważ jest nieodpowiednio szacowana.	,758	-,161
Wskaźniki EWD stanowią ważny impuls do doskonalenia nauczania.	-,252	,708
Metoda wyodrębniania czynników - Głównych składowych. Metoda rotacji - Varimax z normalizacją Kaisera.		

a. Rotacja osiągnęła zbieżność w 3 iteracjach.

Źródło: badanie CATI. Wszyscy badani (N=456).

2.3. Wiedza o wskaźnikach EWD

Kolejne zestawienia danych odnoszą się do samooceny badanych na temat posiadanej wiedzy o EWD. W sumie trzy czwarte respondentów ze szkół podstawowych uznało, że posiada bardzo dobry (23%) lub dobry (52%) poziom wiedzy na temat instrumentów EWD. Jeden na pięciu ankietowanych wystawił sobie ocenę dostateczną (19%), a nieliczni – słabo lub bardzo źle ocenili swój stan wiedzy (4% i 2%).

Wykres 24 Jak ocenia Pan/i swoją wiedzę na temat EWD?

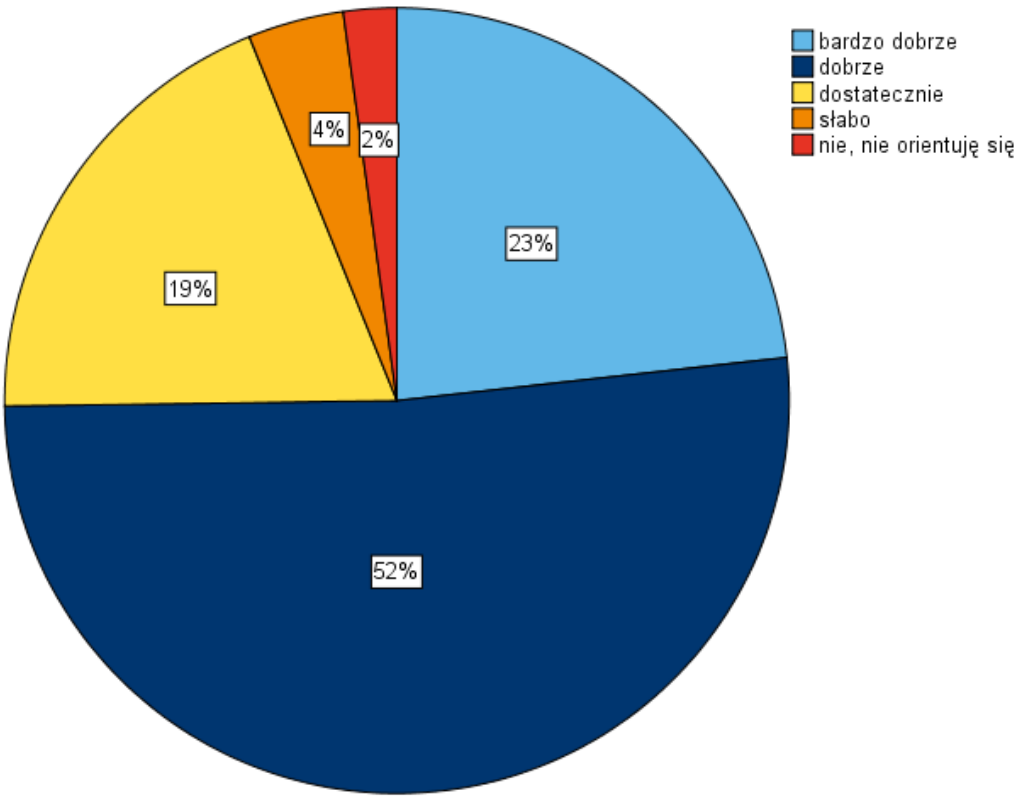

Źródło: badanie CATI. Podstawa procentowania: wszyscy badani (N=456).

Są to bardzo dobre, jednak mniej korzystne wyniki niż dla szkół gimnazjalnych, licealnych i techników, gdzie dominowały pozytywne samooceny, a dyrektorzy z większą częstością byli przekonani, że orientują się dobrze lub bardzo dobrze w tematyce EWD.

Dyrekcje szkół podstawowych zapytano o udział w różnych formach edukacji dotyczących EWD:

- ✓ „Szkołach EWD" organizowanych przez zespół projektu EWD z Instytutu Badań Edukacyjnych;
- ✓ szkoleniach lub/i sieciach współpracy dyrektorów organizowanych przez placówki doskonalenia zawodowego nauczycieli;
- ✓ studiach podyplomowych, na których omawiano analizy wyników egzaminacyjnych i EWD;
- ✓ w innych formach doskonalenia zawodowego dotyczących EWD.

Uczestnictwo w wymienionych formach kształtowało się na zróżnicowanym poziomie, co zobrazowano na poniższym wykresie.

Wykres 25 Czy brał/a Pan/i udział w następujących formach doskonalenia zawodowego?

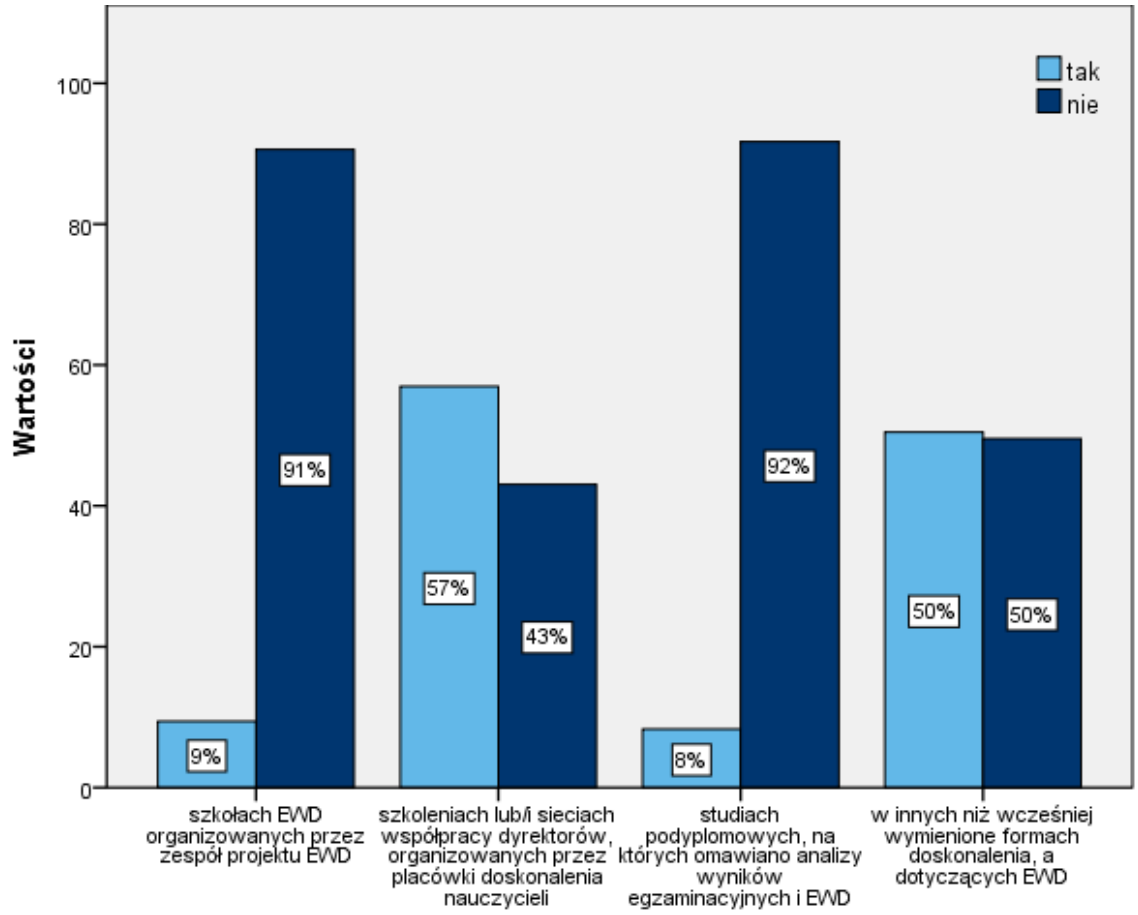

Źródło: badanie CATI. Podstawa procentowania: zbadani, którzy wskazali, iż orientują się czym jest EWD (N=446).

W odniesieniu do ankietowanej grupy, najniższą frekwencją cieszyły się studia podyplomowe, na których poruszano tematykę analizy wyników egzaminacyjnych i EWD (tylko 8% wskazań). Niewiele więcej uczestników liczyły „Szkoły EWD" organizowane przez zespół tego projektu (9%). Ponad połowa dyrekcji szkół podstawowych zadeklarowała, iż brała udział w szkoleniach i sieciach współpracy dyrektorów (57%), a co drugi respondent miał okazję uczestniczyć w innych formach doskonalenia zawodowego w tematyce EWD.

Warto zaznaczyć, że podobna, dominująca część ankietowanych dyrekcji szkół podstawowych, gimnazjów, liceów i techników w ogóle nie brała udziału w „Szkołach EWD" organizowanych przez IBE. Natomiast dyrektorzy szkół podstawowych znacznie częściej korzystali ze studiów podyplomowych, na których omawiano te kwestie niż badani z innych typów placówek. Więcej też dyrektorów szkół podstawowych brało udział w szkoleniach lub sieciach współpracy dyrektorów,

organizowanych przez placówki doskonalenia zawodowego nauczycieli niż w przypadku gimnazjów, liceów, techników.

Dyrektorzy i wicedyrektorzy biorący udział w szkoleniach organizowanych przez zespół projektu EWD zostali poproszeni o ocenę skuteczności tych kursów, na tzw. skali szkolnej, czyli wartościach od 1 do 5. Ponad co drugi uczestnik takich szkoleń wystawił notę dobrą (52%) a co trzeci – nawet bardzo dobrą (31%). Najmniej wystawiono ocen dostatecznych (17%) Nie wskazano niższych not, wskazujących na bardzo niski poziom lub brak zadowolenia dyrektorów.

Powyższe oceny są średnio zbliżone do tych, które wystawili badani z liceów, gimnazjów i techników. Łącznie pozytywne oceny dominowały również w tych trzech typach szkół. Jak zwracano uwagę we wcześniejszej części raportu, wśród badanych z gimnazjów i techników zdarzały się również oceny niedostateczne, ale były one bardzo nieliczne.

W toku analiz statystycznych (testy chi-kwadrat – istotne na poziomie 0,05) sprawdzono również, czy zachodzi zależność dwóch zmiennych: przeprowadzanych analiz EWD z uczestnictwem w szkoleniach. Dla szkół podstawowych analizy potwierdziły zależność, zgodnie z którą uczestnictwo w szkoleniach sprzyja w większym stopniu korzystaniu z metody EWD (47% badanych placówek) niż bierność w zakresie szkoleń (32%).

Wykres 26 Udział w szkoleniu z tematyki EWD a dotychczasowe przeprowadzanie analiz

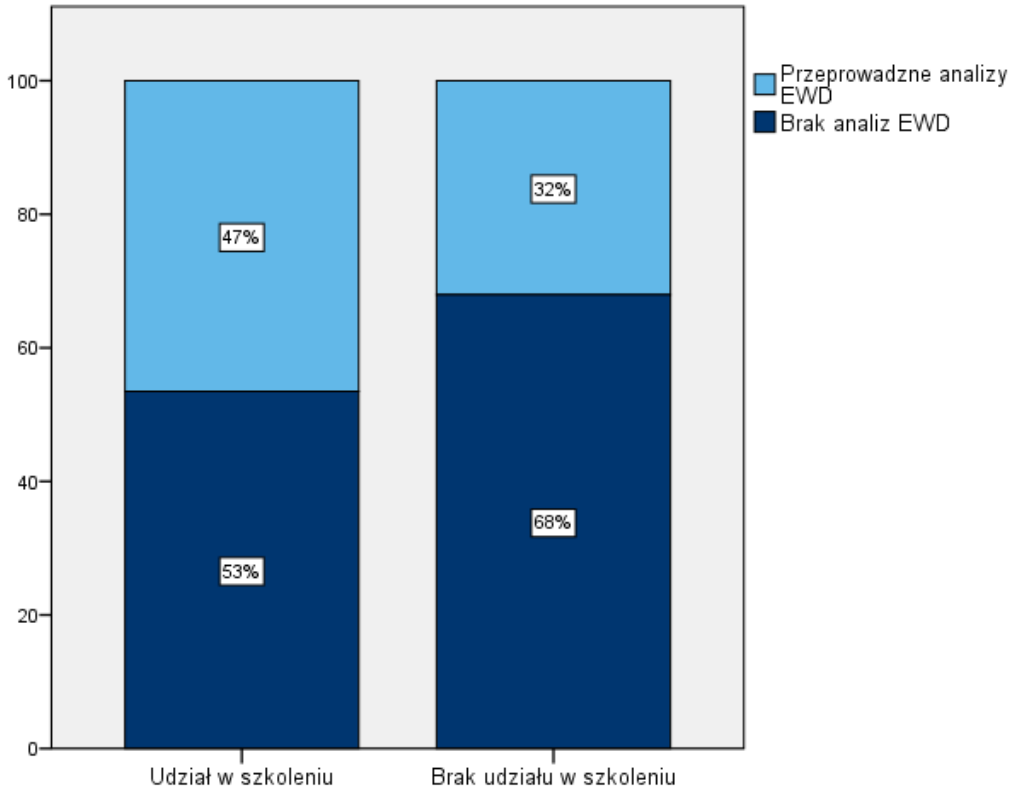

Źródło: badanie CATI. Podstawa procentowania: zbadani, którzy wskazali, iż orientują się czym jest EWD (N=446).

Zależność pomiędzy przeprowadzaniem takich analiz a większym uczestnictwem w kursach dotyczy zatem wszystkich typów szkół, również wcześniej analizowanych (gimnazjów, liceów i techników). Najsilniej omawiana korelacja była obserwowana w przypadku badanych gimnazjów, gdzie szkolenie się w zakresie EWD wiązało się z praktycznym zastosowaniem tych wskaźników w ewaluacji nauczania.

Jak pokazuje ostatnie w tej części zestawienie danych, również poziom samooceny dyrektorów szkół podstawowych odnośnie znajomości tematyki EWD wiąże się z partycypowaniem w tematycznych szkoleniach.

Wykres 27 Samoocena wiedzy z zakresu tematyki EWD a udział w tematycznych szkoleniach

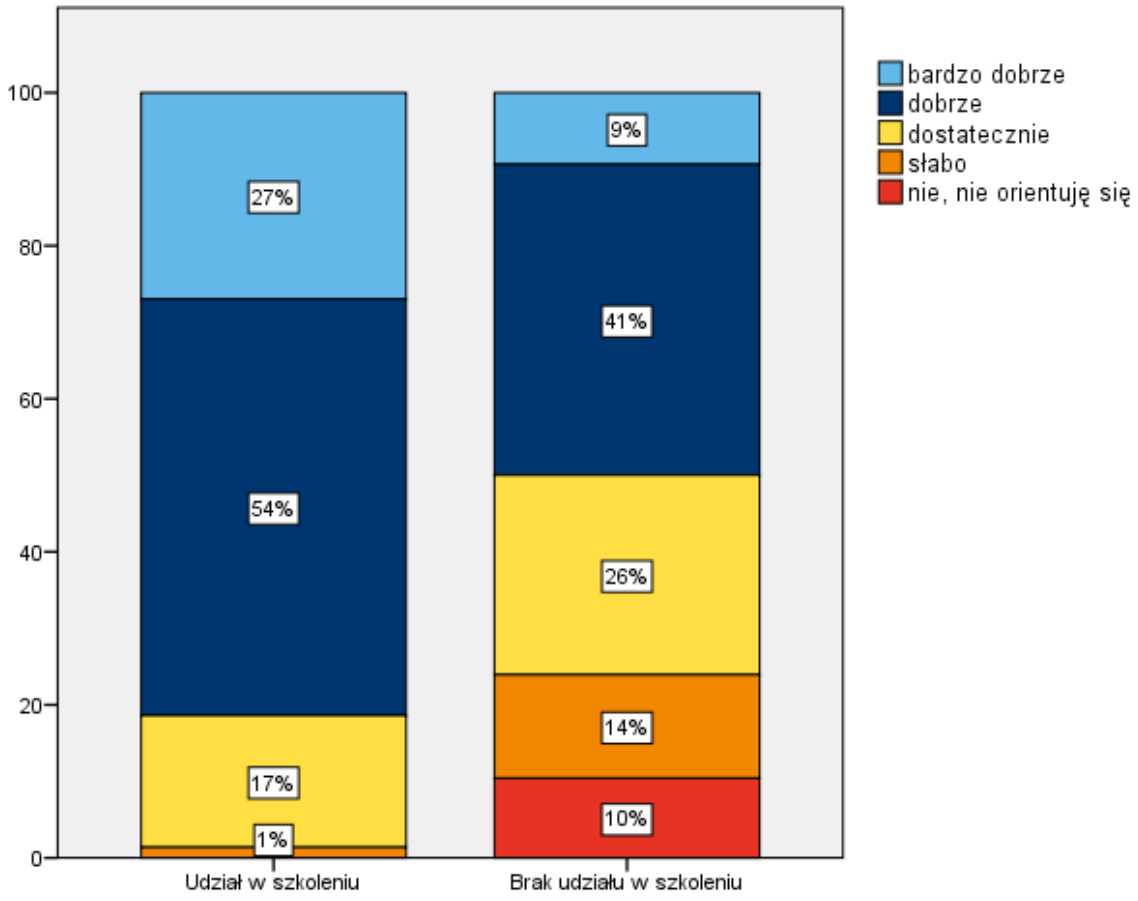

Źródło: badanie CATI. Podstawa procentowania: wszyscy badani (N=456).

Zdecydowana większość przeszkolonych respondentów dobrze lub bardzo dobrze oceniła swoją znajomość zagadnień EWD (w sumie 81%) , a tylko co drugi dyrektor nie biorący nigdy udziału w takiej formie doskonalenia zawodowego. Co dziesiąty nie przeszkolony respondent przyznał, że w ogóle nie orientuje się w tematyce metody EWD (10%).

W wartościach średnich, osoby biorące udział w kursach wystawiały sobie o ocenę wyżej (4,1) niż dyrektorzy nie szkolący się dotychczas (3,2). Najwyżej oceniali swoją znajomość tematyki EWD respondenci uczestniczący w szkołach organizowanych przez zespół projektu EWD (4,3) oraz dyrektorzy partycypujący w szkoleniach, sieciach współpracy organizowanych przez placówki doskonalenia nauczycieli (4,2). Najniższe oceny wystawili sobie badani biorący udział w studiach podyplomowych, na których omawiano tematykę EWD (3,9), ale i tu samoocena jest bliska „dobrej". Na podstawie przeprowadzonych testów stwierdzono istotne statystycznie różnice w samoocenach wiedzy o EWD wśród osób uczestniczących w czterech na pięć wymienionych rodzajów kursów, z

wyjątkiem studiów podyplomowych. Tylko w tym ostatnim przypadku partycypacja w szkoleniu z zakresu EWD lub brak uczestnictwa nie miały wpływu na ocenę wiedzy w tym zakresie wśród badanych dyrektorów.

Również ankietowani dyrektorzy gimnazjów, liceów i techników, którzy brali udział w kursach w dominującej części pozytywnie zaopiniowali swój poziom wiedzy o EWD, przy czym najkorzystniejsze oceny dotyczyły dyrektorów szkół gimnazjalnych.

3.2. Wykorzystanie przez szkoły wskaźników EWD do oceny efektywności nauczania

Analogicznie jak w przypadku omówionych wcześniej szkół gimnazjalnych, liceów i techników, sprawdzono również, na ile szkoły podstawowe wykorzystują wskaźniki EWD. Co istotne, aby móc wyliczyć EWD dana szkoła podstawowa musiała uczestniczyć w badaniu OBUT (Ogólnopolskim Badaniu Umiejętności Trzecioklasistów). Poniżej na wykresie przedstawiono uczestnictwo badanych respondentów w poszczególnych edycjach OBUT od 2010/2011 do 2014/2015.

Wykres 28 Uczestnictwo w poszczególnych edycjach OBUT od 2010/2011 do 2014/2015.

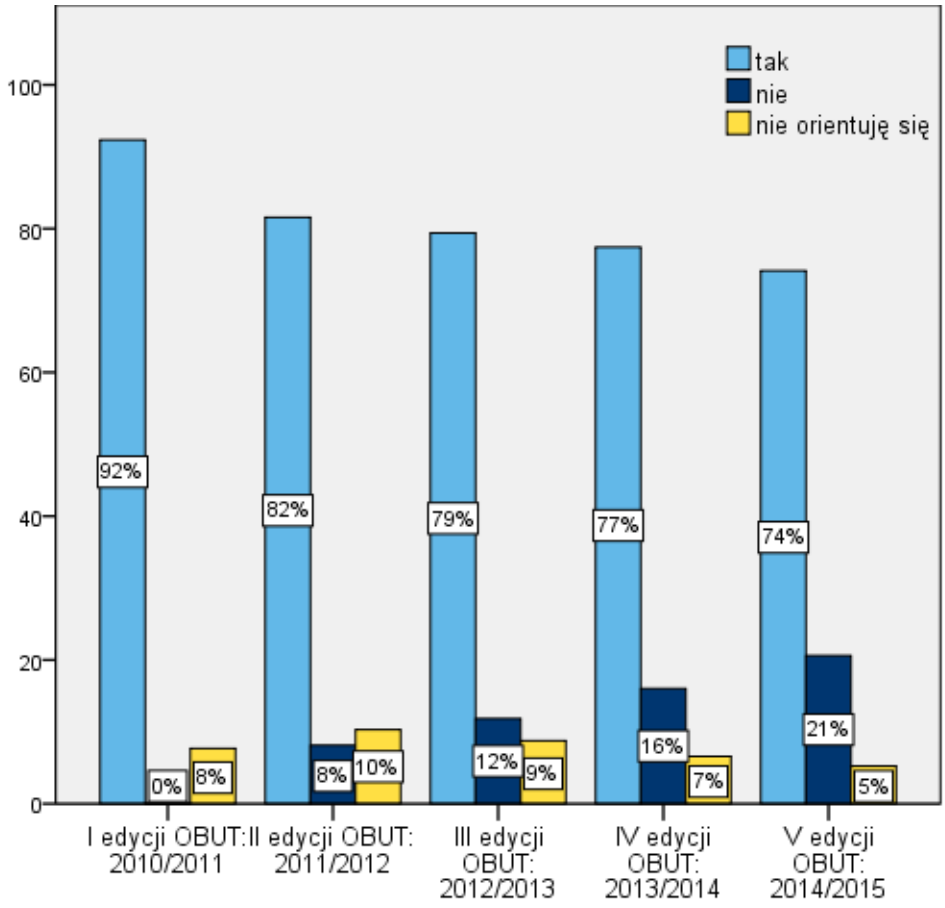

Źródło: badanie CATI. Podstawa procentowania: wszyscy badani (N=456).

Jak wynika z uzyskanych danych, najwyższy poziom uczestnictwa (92%) wystąpił w I edycji OBUT na lata 2010/2011. Następnie odsetek szkół uczestniczących w badaniu zmalał do ok. 80% w kolejnych dwóch edycjach, do 77% w latach 2013/2014 i osiągnął poziom 74% w V edycji OBUT. Warto zaznaczyć, że około co piąta szkoła nie uczestniczyła w badaniu OBUT w ostatnim roku szkolnym 2014/2015 (21%).

Szkoły podstawowe uczestniczące w pierwszej edycji badania OBUT w roku 2014 mogły wykorzystać wskaźniki EWD. Jak uwidoczniono na kolejnym wykresie, ponad połowa badanych szkół podstawowych nie posiada takiego doświadczenia (53%). Dwie piąte ankietowanych dyrekcji zadeklarowało przeprowadzanie analiz (42%), zaś pozostałe nie miały wiedzy w tym zakresie (5%). Dla porównania, w ostatnim okresie, w szkołach ponadpodstawowych poziom stosowania wskaźników EWD wynosił przeciętnie aż 83%, czyli niemal dwukrotnie częściej niż w omawianym typie szkół. Warto zaznaczyć, że – zgodnie z uzyskanymi od dyrektorów informacjami – więcej badanych szkół podstawowych wykorzystywało EWD niż brało udział w I edycji OBUT (odpowiednio: 218 i 186 szkół) – co nie jest faktycznie możliwe. Oznacza to, że należy zwrócić uwagę na deklaratywny charakter uzyskanych odpowiedzi.

Wykres 29 Czy w Pana/i szkole przeprowadzano już analizy wskaźników EWD?

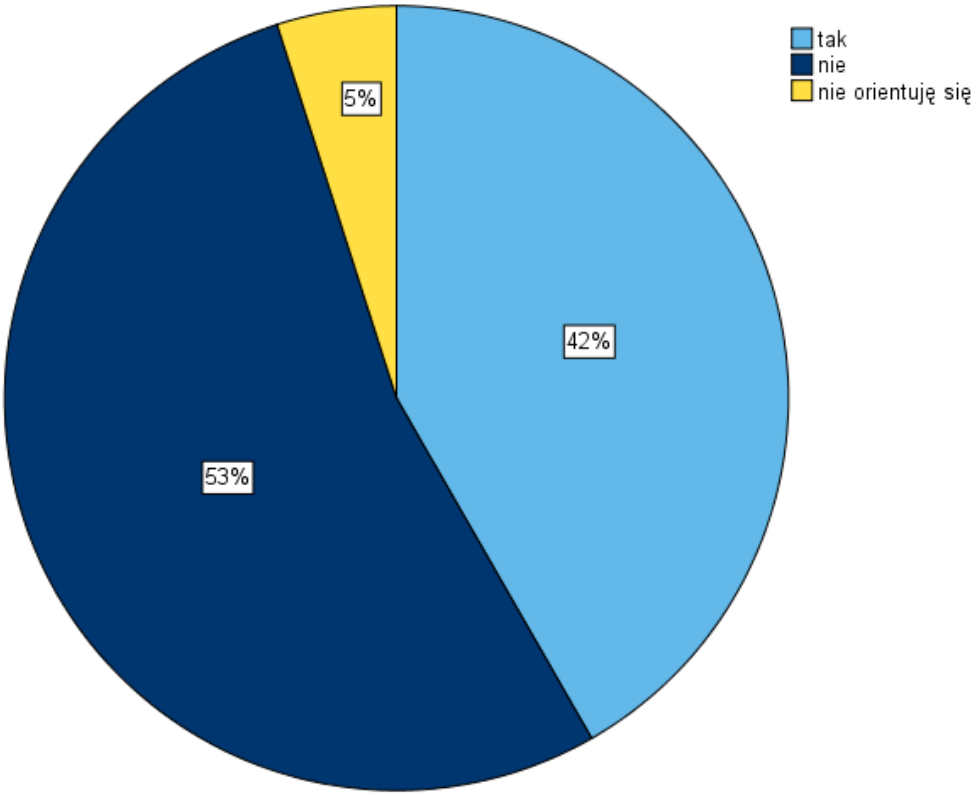

Źródło: badanie CATI. Podstawa procentowania: zbadani, którzy wskazali, iż orientują się czym jest EWD (N=446).

Około połowy dyrektorów i wicedyrektorów badanych szkół podstawowych przyznało, że nie przeprowadzają oni analiz EWD w ocenie efektywności nauczania. Tę część respondentów dopytano, jakie są tego powody.

W dominującej części przypadków mówiono o stosowaniu innych metod, czy wskaźników oceny efektywności nauczania w danej szkole (82%), w większości placówek problemem okazał się deficyt kompetencji w przeprowadzaniu analiz EWD (62%) lub zabrakło czasu na ich realizację (61%). Kompletne zestawienie wskazanych problemów zamieszczono w poniższej tabeli.

Tabela 23 Powody niestosowania analiz EWD

Jakie są powody niestosowania w szkole analiz EWD?	tak
bo stosujemy inne metody/wskaźniki oceny efektywności nauczania naszej szkoły	82%
brakowało nam kompetencji by przeprowadzać analizy EWD	62%
bo przepisy nie wymagają od szkół przeprowadzania analiz EWD	61%
brakowało nam czasu na przeprowadzanie analiz EWD	38%
nie wiedzieliśmy jak interpretować wartości, które otrzymujemy z analiz	36%
w naszej szkole uczy się zbyt mało uczniów by szacować EWD	32%
EWD nie jest dla nas miarodajnym wskaźnikiem pomiaru efektywności nauczania	26%
bo EWD napędza niezdrową konkurencję i brak zaufania między szkołami i nauczycielami	24%
zawsze mamy wysokie wyniki sprawdzianu szóstoklasisty, więc nie ma potrzeby liczyć EWD	21%
nie przechowujemy danych z badania OBUT 2010/2011, więc nie możemy ich połączyć z wynikami sprawdzianu	18%
inne powody	17%
osiągane wartości EWD nie zgadzały się z wynikami naszych innych analiz	12%
nie wiedzieliśmy wcześniej, że coś takiego jak EWD istnieje	11%

Źródło: badanie CATI. Podstawa procentowania: dyrektorzy szkół, w których nie wykorzystuje się wskaźników EWD do oceny efektywności nauczania (N=238).

Warto przypomnieć w tym miejscu, że deficyt kompetencji w przeprowadzaniu analiz EWD występował również w szkołach ponadpodstawowych. W tych placówkach najważniejszymi przeszkodami w wykorzystywaniu wskaźników EWD okazały się: niski poziom lub brak wiedzy na temat możliwości i sposobów stosowania tej metody, brak dostatecznych umiejętności analizowania i interpretacji wyników, brak potrzeby wykorzystywania omawianego instrumentu pomiaru efektywności nauczania oraz postrzeganie go jako wskaźnika niedopasowanego do potrzeb szkoły.

2.4. Wykorzystanie wskaźników EWD w ewaluacji wewnątrzszkolnej

Badanych dyrektorów i wicedyrektorów szkół podstawowych, którzy korzystali już z analiz EWD w ewaluacji wewnętrznej zapytano, w jakim celu stosowali tę metodę.

Tabela 24 Powody wykorzystywania w szkole analiz wskaźników EWD

W jakim celu stosował/a Pan/i analizy wskaźników EWD w swojej szkole?	tak
sprawdzenie efektywności nauczania całej szkoły	91%
lepsze zaplanowanie lub przeprowadzenie ewaluacji wewnątrzszkolnej	89%
zweryfikowanie powodzenia testowanych w szkole usprawnień dydaktycznych	88%
zidentyfikowanie ewentualnych luk kompetencyjnych nauczycieli i zaplanowanie doskonalenia zawodowego	82%
zweryfikowanie powodzenia testowanych w szkole usprawnień organizacyjnych	79%
porównanie efektywności nauczania w różnych grupach uczniowskich w szkole	77%
zwykła ciekawość poznawcza nowego narzędzia	74%
przygotowanie się do ewaluacji zewnętrznej	66%
poszukiwanie dodatkowych argumentów do rozmów z organem prowadzącym szkołę	48%
promocja szkoły przez upublicznienie wyników analiz EWD na stronie szkoły lub w mediach	37%

Źródło: badanie CATI. Podstawa procentowania: dyrektorzy, którzy deklarują wykorzystanie wskaźników EWD (N=186).

Respondenci w decydującej większości wskazali na cztery najważniejsze obszary ewaluacji wewnętrznej: sprawdzenie efektywności nauczania całej szkoły (91%), lepsze zaplanowanie lub przeprowadzenie ewaluacji wewnątrzszkolnej (89%), sprawdzenie poziomu powodzenia testowanych w szkole usprawnień organizacyjnych (88%) oraz identyfikację ewentualnych luk kompetencyjnych nauczycieli i zaplanowanie doskonalenia zawodowego (82%).

Większość badanych dyrektorów stosujących metodę EWD kierowało się zamiarem oszacowania poziomu powodzenia testowanych w szkole usprawnień organizacyjnych, porównania efektywności nauczania w różnych grupach uczniowskich, zwykłą ciekawością poznawczą, koniecznością przygotowania się do ewaluacji zewnętrznej (66%-79%). Niespełna połowa respondentów poszukiwała dodatkowych argumentów w rozmowach z organem prowadzącym szkołę (48%), zaś mniejszość planowała wykorzystać wyniki EWD w promocji szkoły (37%).

Zgodnie z wynikami badania dla gimnazjów, liceów i techników, również i w tych typach szkół najczęstszym powodem okazała się chęć sprawdzenia efektywności nauczania całej szkoły oraz konieczność lepszego zaplanowania lub przeprowadzenia ewaluacji wewnątrzszkolnej. Nieco ważniejsza okazała się jednak chęć porównania szkoły do innych placówek, co może wynikać z faktu, iż tam, gdzie jest taka możliwość i wybór szkół, placówki ponadpodstawowe konkurują o kandydatów na swoich uczniów.

Dzięki realizacji badania CATI ustalono również, jakie podmioty dotychczas przeprowadzały analizy wskaźników EWD na terenie szkół podstawowych korzystających z tej metody. W ponad połowie przypadków, analizy sporządzał lider lub zespół przedmiotowy lub specjalista, zespół do spraw analiz EWD (odpowiednio: 51%-55%). Niemal co druga szkoła skorzystała z pomocy specjalisty, zespołu do spraw ewaluacji zewnętrznej (48%) lub do spraw analiz wyników egzaminacyjnych (47%). Nieco rzadziej obowiązek przygotowania wyników analiz spadł na wychowawców klas lub całą radę pedagogiczną (39%-41%).

W mniejszości szkół prowadzących analizy EWD, zajmował się nią pedagog lub psycholog (30%), dyrektor lub jego zastępca (22%) lub inna osoba. Tylko nieliczne szkoły podstawowe zleciły to zadanie placówkom doskonalenia nauczycieli (2%). Średnio w co czwartej szkole ponadpodstawowej to dyrekcje samodzielnie zajmowały się przeprowadzaniem analiz, co najczęściej miało miejsce w technikach, a najrzadziej w gimnazjach.

Wykres 30 Kto w Pana/i szkole przeprowadza analizy wskaźników EWD?

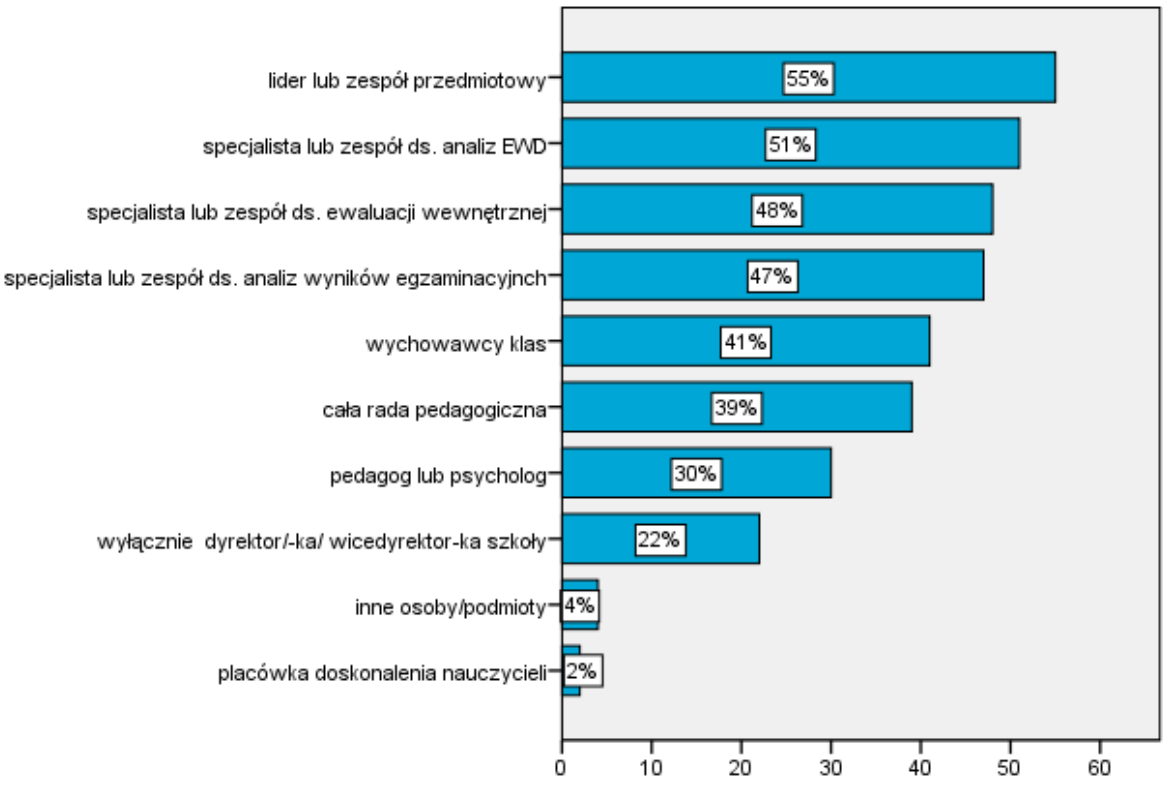

Źródło: badanie CATI. Podstawa procentowania: dyrektorzy, którzy deklarują wykorzystanie wskaźników EWD (N=186).

Dla szerszego porównania przypomnijmy, że również w badanych liceach i technikach analizy najczęściej sporządzał lider lub zespół przedmiotowy, w następnej kolejności specjalista lub zespół do spraw analiz EWD lub specjalista czy zespół do spraw wyników egzaminacyjnych. Z kolei w gimnazjach na pierwszym miejscu znaleźli się specjaliści lub zespół do spraw analiz EWD, a rzadziej – lider lub zespół przedmiotowy i specjalista lub zespół do spraw wyników egzaminacyjnych.

Na czym polega najczęściej sporządzanie analiz metodą EWD? Ankietowani dyrektorzy szkół podstawowych mieli podane dwie możliwości: przeprowadzanie analiz w kalkulatorze EWD z wykorzystanie wyłącznie wyników egzaminacyjnych lub z użyciem tych danych oraz dodatkowych informacji gromadzonych przez szkołę.

Dyrekcje szkół podstawowych stosujące instrumenty EWD pięciokrotnie częściej sięgały do analiz w kalkulatorze EWD z wykorzystaniem wyłącznie wyników egzaminacyjnych (76%) niż z włączeniem do analiz w kalkulatorze również innych danych gromadzonych przez placówki (15%).

Wykres 31 Na czym najczęściej polega sporządzanie analiz EWD?

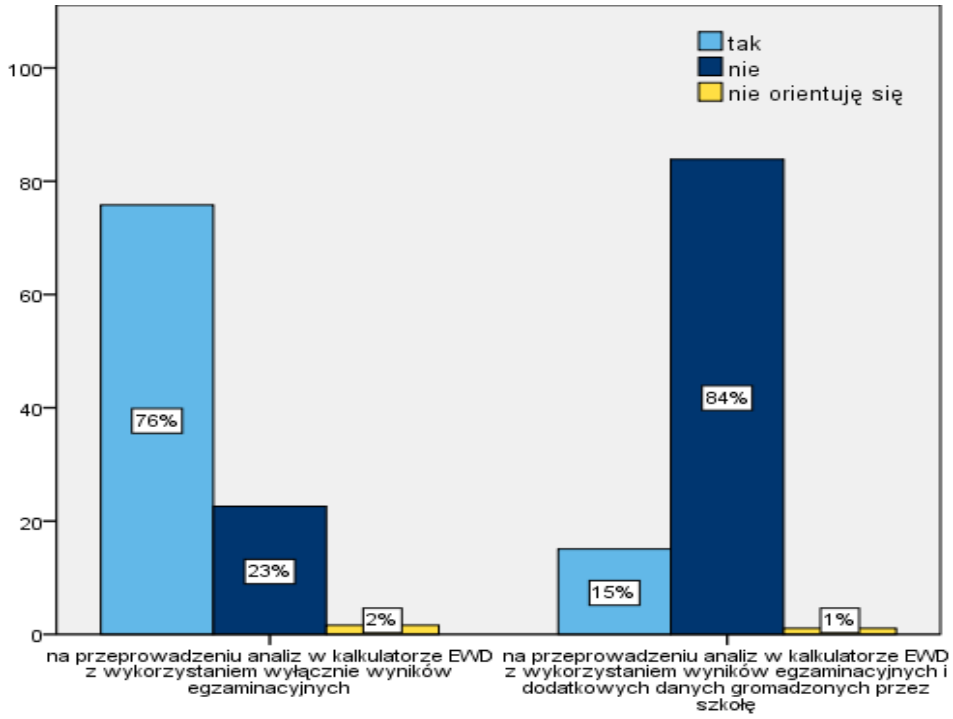

Źródło: badanie CATI. Podstawa procentowania: dyrektorzy, którzy deklarują wykorzystanie wskaźników EWD (N=186).

Badane placówki ponadpodstawowe miały szersze możliwości w prowadzeniu różnorodnych analiz. W każdym z trzech typów tych szkół zazwyczaj polegały one na porównaniu w okresach trzyletnich EWD danej szkoły na wykresach publikowanych na stronie internetowej, zaś mniej popularne okazało się porównanie trzyletnich EWD danej szkoły na wykresach generowanych na stronie WWW, w odniesieniu do innych szkół, średnich wartości w gminie, powiecie. Większość badanych gimnazjów, liceów i techników przeprowadzało analizy w kalkulatorze EWD z wykorzystaniem wyłącznie wyników egzaminacyjnych.

W tej części prezentacji danych z ankiety odpowiedziano także na pytanie, jakie problemy wiążą się w ankietowanych szkołach podstawowych z analizami lub interpretacją wskaźników EWD. Głównym kłopotem okazała się zbytnia czasochłonność analiz (41%) oraz zbyt mała populacja uczniów danej szkoły (32%). Co czwarty respondent zaakcentował brak dodatkowych danych kontekstowych umożliwiających przeprowadzanie bardziej wnikliwych analiz, wskazał na trudności ze sformułowaniem obszarów badawczych lub z wymyśleniem rozwiązań, które by poprawiły efektywność nauczania w szkole i pozwoliły przełożyć wyniki EWD na realne działania (po 23%-26%). Mniejsze znaczenie miały inne utrudnienia, a pełen ich zestaw zawarto w poniższej tabeli.

Wykres 32 Problemy związane z analizami EWD jakie sygnalizują dyrektorzy

Jakie problemy wiążą się z analizami lub interpretacją wskaźników EWD?	
zbytnia czasochłonność analiz	41%
zbyt mała populacja uczniów	32%
brak dodatkowych danych kontekstowych (oprócz wyników egzaminacyjnych) do analizy	26%
problemy z odpowiednim sformułowaniem obszarów badawczych do analizy	23%
problemy z wymyśleniem takich rozwiązań, które by poprawiły efektywność nauczania szkoły	23%
niejasność w interpretacji wartości wskaźnika EWD	23%
brak w szkole osoby z kompetencjami do przeprowadzenia analiz	18%
problemy techniczne z kalkulatorem EWD	16%
nie przechowaliśmy wyników diagnozy OBUT edycji 2010/2011	11%
brak danych ze sprawdzianu szóstoklasisty do analizy	7%
inne problemy	7%
opóźnienia w uzyskaniu danych z okręgowej komisji egzaminacyjnej	6%

Źródło: badanie CATI. Podstawa procentowania: dyrektorzy, którzy deklarują wykorzystanie wskaźników EWD (N=186)

Bardzo podobne przeszkody wiązały się z analizami lub interpretacją wskaźników EWD w szkołach ponadpodstawowych, gdzie najczęściej akcentowano problemy ze zbytnią czasochłonnością analiz, z deficytem dodatkowych danych kontekstowych do analizy, a także trudności z wymyśleniem rozwiązań, które by poprawiły efektywność nauczania w szkole.

Wszystkich ankietowanych dyrektorów i wicedyrektorów placówek podstawowych dopytano o gotowość przeprowadzania analiz EWD do oceny efektywności nauczania. Należy podkreślić, że dominująca część respondentów wyraziła chęć (90%), a tylko nieliczni raczej nie przewidywali takich działań (7%). Pozostałym było trudno jednoznacznie określić swoje plany w tym zakresie (3%).

Wykres 33 Czy w przyszłości planuje Pan/i przeprowadzać w szkole analizy wskaźników EWD?

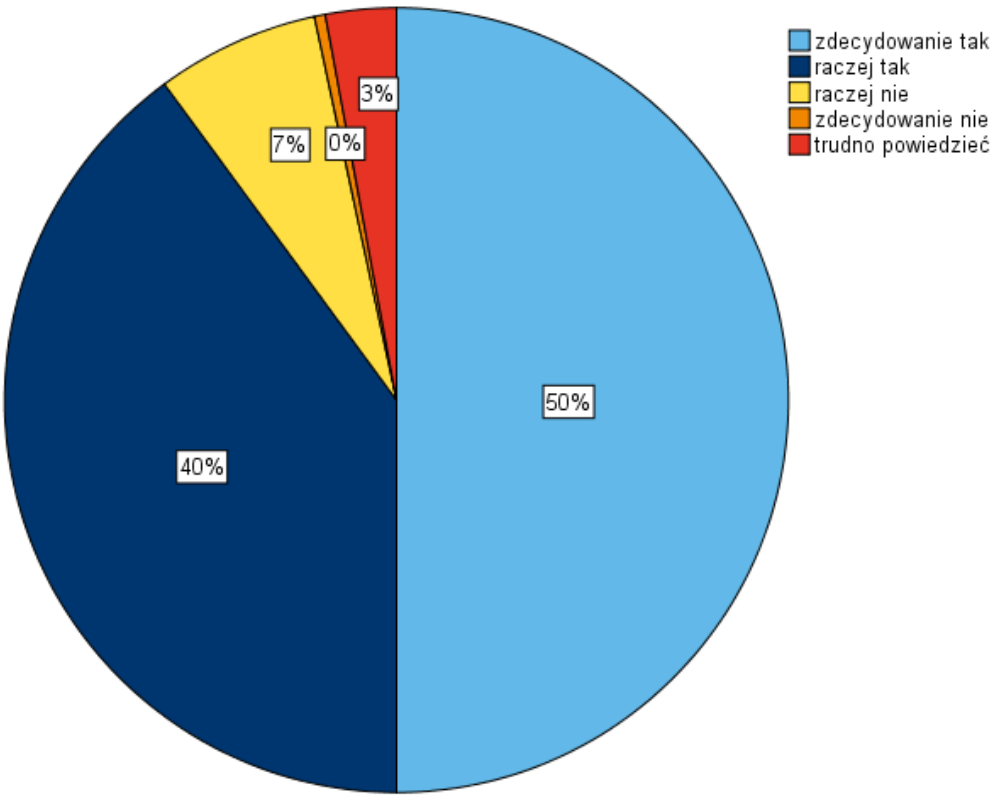

Źródło: badanie CATI. Podstawa procentowania: zbadani, którzy wskazali, iż orientują się czym jest EWD (N=446).

Gotowość do realizacji analiz EWD jest zatem powszechna we wszystkich typach badanych szkół. Zgodnie z przedstawionymi już wynikami badania, niemal wszyscy dyrektorzy badanych gimnazjów i liceów, jak również dominująca część respondentów z techników zadeklarowała taką chęć.

Następny wykres obrazuje zależność, zgodnie z którą dotychczasowe stosowanie EWD znacznie bardziej sprzyja dalszym planom realizacji takich analiz niż brak doświadczenia w tym zakresie.

Wykres 34 Czy planuje Pan/i przeprowadzanie w przyszłości analiz EWD?

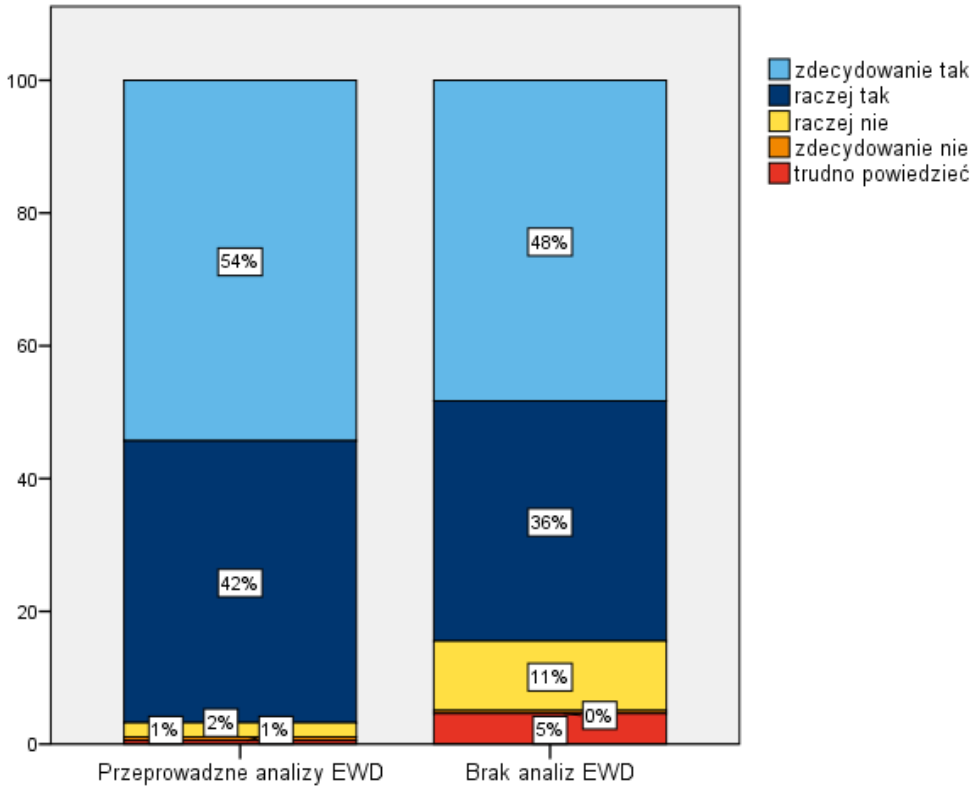

Źródło: badanie CATI. Podstawa procentowania: zbadani, którzy wskazali, iż orientują się czym jest EWD (N=446).

Dla przypomnienia, niemal wszystkie z badanych szkół ponadpodstawowych, które przeprowadzały analizy EWD, mają zamiar to kontynuować, w tym większość zdecydowanie potwierdziła takie plany. Podobnie jest w przypadku szkół podstawowych. Otóż 96% placówek z doświadczeniem w analizach EWD zamierza kontynuować te działania zdecydowanie (54%) bądź mniej stanowczo (42%). Mniejszy odsetek szkół, które nie mają takiego doświadczenia, zamierza sporządzać analizy w przyszłości (84%), przy czym najczęściej ta grupa dyrekcji jest o tym przekonana (48%). Jest to jednak nadal dominująca część szkół zainteresowanych omawianą metodą oceny efektywności nauczania. Można się zatem spodziewać wzrostu liczby szkół podstawowych wprowadzających i korzystających z wyników analiz EWD.

2.5. Komunikowanie wyników analiz

Ankietowani dyrektorzy szkół określili, jakie grupy odbiorców mają dostęp do wyników analiz EWD przeprowadzanych w ich placówkach. Pytano o komunikowanie tych danych: wyłącznie w obrębie dyrekcji, nauczycielom w szkole (wszystkim i wybranym), dostępność ich w szkole dla każdego zainteresowanego oraz publikowanie na stronie internetowej szkoły.

Jak uwidoczniono na poniższym wykresie, w dominującej części badanych szkół wyniki EWD nie są dostępne na stronach internetowych (90%). Jednakże tylko w co czwartym przypadku, dyrekcje zachowują te informacje wyłącznie dla siebie (23%). Najczęściej odbiorcami tych informacji są wszyscy nauczyciele z danej placówki (72%), a wyjątkowo są to wybrani pracownicy (5%). Większość szkół zadeklarowała, że udostępnia na terenie szkoły wyniki analiz każdej zainteresowanej osobie (65%).

Wykres 35 Dostępność wyników analiz EWD

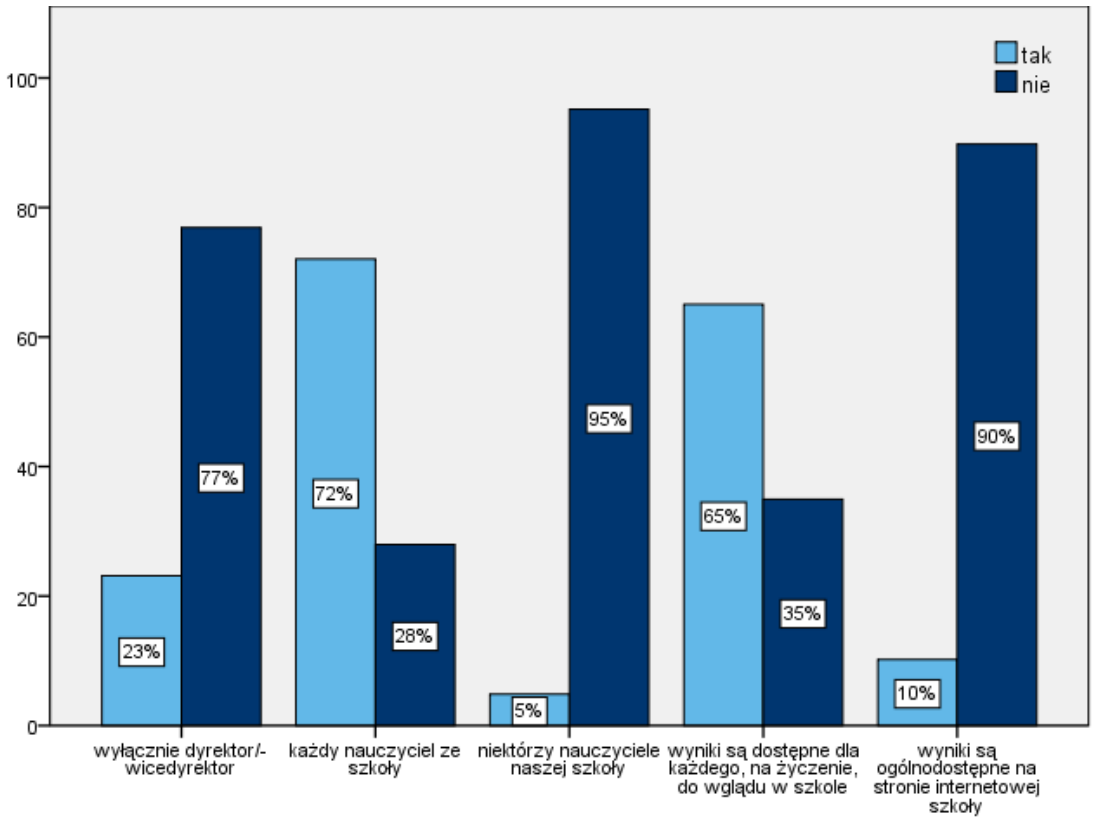

Źródło: badanie CATI. Podstawa procentowania: dyrektorzy, którzy deklarują wykorzystanie wskaźników EWD (N=186).

W szkołach ponadpodstawowych, niezależnie od ich typu, również najczęściej wyniki były komunikowane wszystkim nauczycielom lub były dostępne dla każdego zainteresowanego na miejscu w danej placówce. Jednak o połowę rzadziej dostęp był zarezerwowany tylko dla dyrektorów i ich zastępców. Tylko nieco więcej szkół ponadpodstawowych niż podstawowych publikowało swoje wyniki EWD na stronie WWW, a najchętniej czyniły to gimnazja i licea (dwa razy częściej niż badane podstawówki). Można zatem stwierdzić, że zdecydowana większość szkół wszystkich typów nie publikuje danych z analiz EWD na swych stronach internetowych i nie wykorzystuje ich potencjalnego charakteru promocyjnego.

W trakcie badania CATI zapytano dyrektorów szkół podstawowych o to, czy powołują się oni na wyniki analiz EWD w rozmowach z różnymi odbiorcami wewnątrz i na zewnątrz szkół. Najbardziej powszechną praktyką jest przywoływanie wyników EWD na spotkaniach z nauczycielami na radach pedagogicznych (96% wskazań) oraz w rozmowach z rodzicami uczniów (81%). Większość badanych dyrekcji powołuje się na takie informacje w komunikacji z uczniami (66%), a rzadziej te argumenty są przedstawiane organom prowadzącym szkołę (54%) lub dyrekcjom i nauczycielom z innych placówek (48%). Jeszcze rzadziej wskazywano na: kuratorium oświaty (43%), placówki doskonalenia zawodowego lub poradnie psychologiczno-pedagogiczne (31%), kandydatów do szkoły (22%) i media (9%).

Wykres 36 W kontaktach z jakimi grupami odbiorców wykorzystuje Pan/i wyniki analiz EWD?

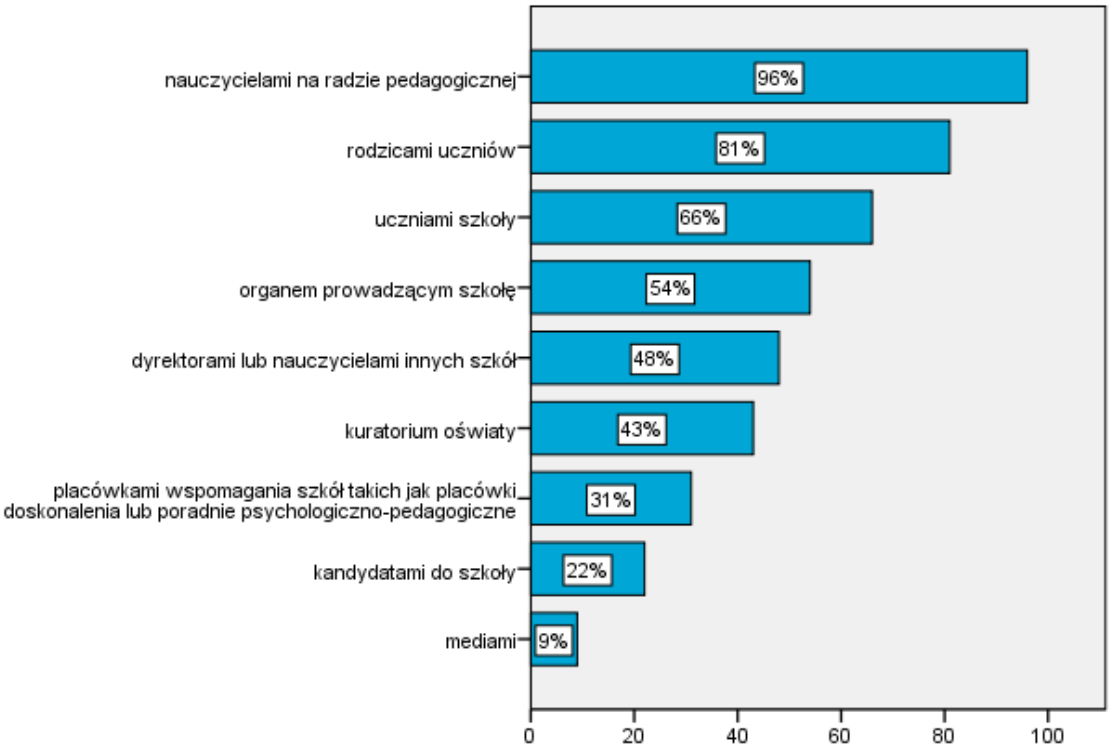

Źródło: badanie CATI. Podstawa procentowania: dyrektorzy, którzy deklarują wykorzystanie wskaźników EWD (N=186).

Podobnie w analizowanych wcześniej gimnazjach, liceach i technikach najczęściej informacje takie są wykorzystywane w rozmowach z nauczycielami na radach pedagogicznych, w kontaktach z rodzicami oraz uczniami. W porównaniu do wszystkich analizowanych typów, szkoły licealne ponadprzeciętnie często przekazują wiedzę o wynikach EWD kandydatom do szkoły oraz mediom. Wynika to zapewne z faktu konieczności konkurowania o jak najlepszych kandydatów. We wszystkich czterech typach szkół dyrektorzy przede wszystkim powołują się na omawiane informacje w kontaktach z odbiorcami wewnętrznymi (nauczycielami, rodzicami i uczniami), a znacznie rzadziej taki komunikat jest kierowany na zewnątrz szkoły.

2.6. Oceny przydatności EWD

Ankietowanych dyrektorów i wicedyrektorów szkół podstawowych zapytano o przydatność dla ich placówek wyników, m.in. ewaluacji wewnętrznej, ewaluacji zewnętrznej, klasyfikacji rocznej,

wskaźników EWD, wyników egzaminów zewnętrznych, ocen rodziców i uczniów czy też konkursów i olimpiad. Pełne zestawienie uzyskanych wyników zamieszczono w poniższej tabeli.

Tabela 25 Wykorzystanie różnych źródeł informacji w procesie zarządzania szkołą

Jakie źródła informacji są przydatne w procesie zarządzania szkołą?	zdecydowanie przydatne	raczej przydatne	raczej nieprzydatne	zdecydowanie nieprzydatne
wyniki klasyfikacji rocznej	74%	25%	0%	0%
wewnętrzne badania i analizy postępów, wiedzy, osiągnięć	74%	25%	1%	0%
wyniki sprawdzianów wewnętrznych, ocen semestralnych, średnich itp.	73%	27%	0%	0%
wyniki ewaluacji wewnętrznej	71%	28%	0%	0%
wyniki egzaminów zewnętrznych	68%	31%	1%	0%
oceny rodziców i uczniów	63%	34%	2%	0%
wyniki analiz stanin	62%	34%	2%	0%
wyniki ewaluacji zewnętrznej	61%	35%	2%	1%
konkursy, olimpiady	58%	37%	4%	1%
wyniki analiz frekwencji uczniów	56%	37%	6%	1%
wyniki analiz kontekstowych, środowiska uczniów	54%	41%	4%	1%
wyniki analiz losów absolwentów szkoły	38%	47%	10%	2%
inne metody/wskaźniki oceny efektywności nauczania	33%	33%	18%	11%
wskaźniki EWD	33%	40%	8%	7%

Źródło: badanie CATI. Podstawa procentowania: wszyscy zbadani (N=456).

Największy poziom użyteczności, mieszczący się w przedziale od 93% do 100% uzyskano dla informacji płynących z: wyników klasyfikacji rocznej; wewnętrznych badań i analiz postępów, wiedzy, osiągnięć; sprawdzianów wewnętrznych, ocen semestralnych, średnich; wyników ewaluacji wewnętrznej; egzaminów zewnętrznych i zewnętrznych; ocen rodziców i uczniów; wyników analiz stanin oraz ewaluacji zewnętrznej; konkursów i olimpiad oraz analiz frekwencji uczniów.

Dominująca część dyrektorów (po 85%) pozytywnie też oceniła przydatność wyników analiz kontekstowych, czy też analiz losów absolwentów szkoły (choć co dziesiąty określa je jako raczej nieprzydatne). W odniesieniu do tych danych, najniżej oceniono użyteczność wyników EWD, chociaż i tak zdecydowana większość dyrekcji wskazała na przydatność tych informacji w pracy szkoły (73%). Około co ósmy dyrektor szkoły podstawowej wybrał odpowiedź „trudno powiedzieć", co wskazuje na deficyt wiedzy na temat wskaźników EWD.

Podobnie dominująca część dyrektorów z analizowanych wcześniej szkół ponadpodstawowych stwierdziła użyteczność poszczególnych źródeł informacji. W gimnazjach, liceach i technikach przeciętnie częściej niż w szkołach podstawowych za użyteczne uznano wskaźniki EWD.

Ankietowane dyrekcje szkół podstawowych, które sporządzają analizy EWD dopytano o przydatność tych informacji w różnych aspektach zarządzania szkołą: motywowaniu nauczycieli, opracowaniu planów doskonalenia zawodowego dla nauczycieli, planowaniu zadań rocznych, promocji szkoły, modyfikacji planu rozwoju szkoły oraz w przygotowaniu planu nadzoru pedagogicznego.

Jak wynika z przeprowadzonych analiz, w niemal wszystkich szkołach korzystających z metody EWD przyznano, że wyniki mogą być wykorzystane w planowaniu nadzoru pedagogicznego (94%), a nieco rzadziej – w planowaniu zadań rocznych szkoły (91%), w opracowaniu planów doskonalenia zawodowego kadry (87%), w modyfikacjach koncepcji rozwoju placówki (86%) czy też w motywowaniu nauczycieli (90%). Z mniejszą częstością, ale nadal w większości omawianej części szkół, uznano, że wyniki EWD mogą posłużyć do promocji na zewnątrz (69%).

Tabela 26 Opinie o przydatności analiz EWD

Czy wnioski z analiz EWD:	zdecydowanie tak	raczej tak	raczej nie	zdecydowanie nie
zostały przez P. uwzględniane w planie nadzoru pedagogicznego	69%	25%	3%	2%
pomogły P. w planowaniu zadań rocznych w P. szkole	55%	36%	5%	2%
pomogły P. w opracowaniu planów doskonalenia zawodowego nauczycieli	47%	40%	6%	3%
posłużyły P. do modyfikacji planu rozwoju szkoły	46%	40%	7%	4%
pomogły P. w motywowaniu nauczycieli	46%	44%	5%	2%
pomogły P. w promocji szkoły	27%	42%	20%	8%

Źródło: badanie CATI. Podstawa procentowania: dyrektorzy, którzy deklarują wykorzystanie wskaźników EWD (N=186)

Również dominująca część dyrektorów szkół ponadpodstawowych trzech typów stwierdziła przydatność wskaźników EWD we wszystkich omówionych aspektach. Wśród ankietowanych szkół ponadpodstawowych największe zróżnicowanie odpowiedzi dotyczyło możliwości wykorzystania informacji o EWD w promocji szkoły. Głównie na tę możliwość wskazywali dyrektorzy liceów, co – jak wspomniano już – może wynikać z faktu, że te szkoły najczęściej konkurują o najlepszych kandydatów na uczniów.

Kolejne pytanie badawcze dotyczyło tego, w jaki sposób analizy EWD przeprowadzone w szkole pomogły w podjęciu decyzji, które przyczyniły się do poprawy efektywności nauczania danej placówki. Dominująca część dyrektorów lub wicedyrektorów prowadzących analizy przyznała, że wyniki EWD wspomogły ich w procesie decyzyjnym (84%), przy czym około co trzecia osoba wyraziła zdecydowaną opinię (31%). Pozostali zaprzeczyli (12%) lub nie udzielili jednoznacznej odpowiedzi (4%).

Wykres 37 W jakim stopniu przeprowadzone analizy EWD pomogły w podjęciu decyzji poprawiających efektywność nauczania?

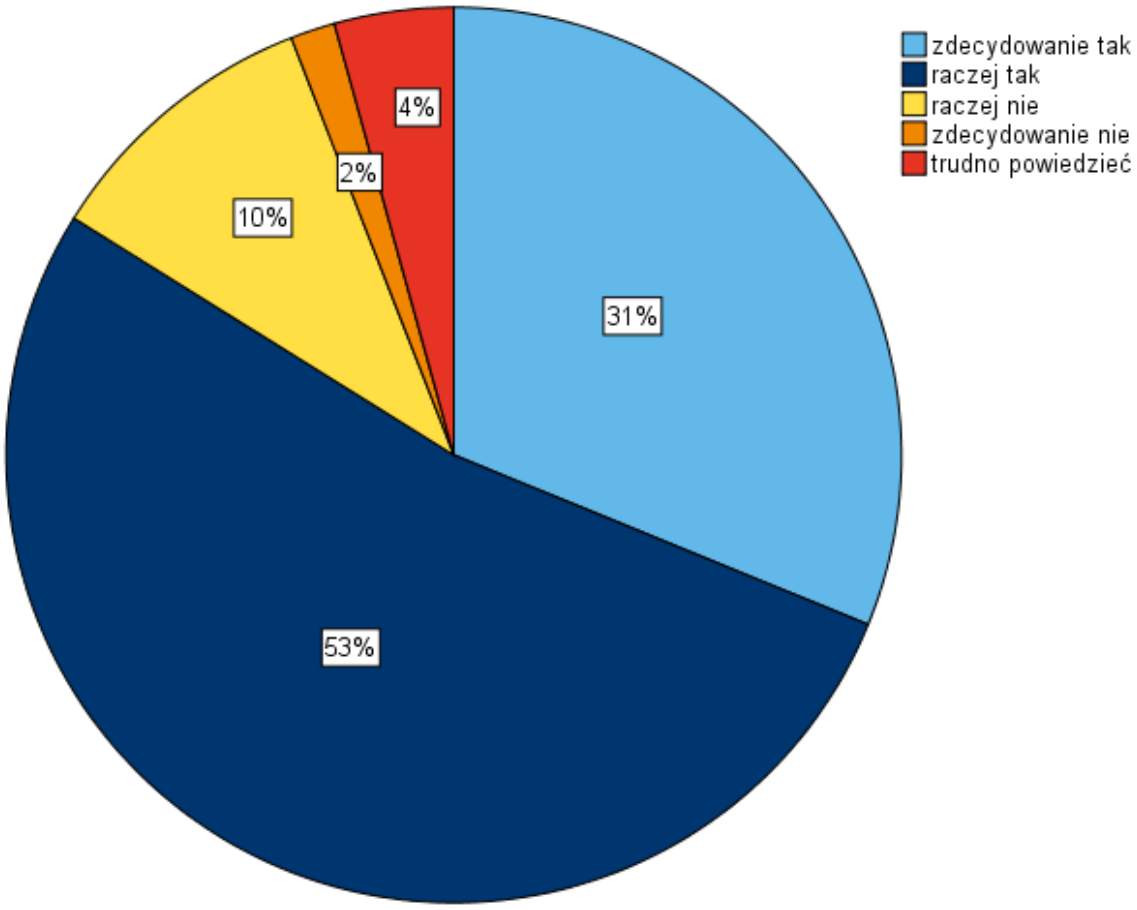

Źródło: badanie CATI. Podstawa procentowania: dyrektorzy, którzy deklarują wykorzystanie wskaźników EWD (N=186).

Zbliżone wyniki uzyskano w gimnazjach, liceach i technikach, gdzie przeważająca część respondentów uznała, że analizy EWD pomogły im w wysokim lub bardzo wysokim stopniu. Można więc wysnuć wniosek, że we wszystkich badanych szkołach wyniki analiz EWD są z powodzeniem wykorzystywane w procesach decyzyjnych.

Respondentów ze szkół podstawowych zapytano zatem, na czym polegały decyzje, które podjęli przy wsparciu danych z analiz EWD. Zdecydowanie najczęściej położono większy nacisk na indywidualne podejście do uczniów (93%) oraz na pracę z uczniem zdolnym (92%). Dominująca część decyzji dotyczyła poprawy pracy zespołów przedmiotowych (85%), wprowadzenia dodatkowych diagnoz kompetencji uczniów (81%), większej pracy z rodzicami (79%) czy też przeszkolenia nauczycieli (78%). W większości przypadków chodziło o podjęcie decyzji o wprowadzeniu większej liczby zajęć wyrównawczych (69%) lub zajęć dodatkowych oraz o modyfikacji programu nauczania (po 66%). Widać, że na przeprowadzaniu analiz szczególnie skorzystały trzy grupy pośrednich odbiorców – uczniowie (w tym uzdolnieni i z problemami w nauce), rodzice i nauczyciele.

Z mniejszą częstością dyrekcje, przy wsparciu wyników z analiz EWD, zadecydowały o zmianie organizacji szkoły w celu ułatwienia współpracy między nauczycielami (56%), o zwiększeniu liczby godzin poszczególnych przedmiotów (44%). Mniejszość dyrektorskich decyzji dotyczyła ukierunkowania nauczania i utworzenia klas profilowanych (13%) lub też zmian kadrowych w danej szkole (11%).

Tabela 27 Decyzje podjęte przy wsparciu analiz EWD

Decyzje które Państwo podjęli przy wsparciu analiz EWD polegały na:	
na położeniu większego nacisku na indywidualne podejście do ucznia	93%
na położeniu większego nacisku na pracę z uczniem zdolnym	92%
na poprawie pracy zespołów przedmiotowych	85%
na wprowadzeniu dodatkowych diagnoz kompetencji uczniów, sprawdzianów, próbnych egzaminów	81%
na większej pracy z rodzicami	79%
na przeszkoleniu nauczycieli	78%
na wprowadzeniu/zwiększeniu liczby godzin zajęć wyrównawczych	69%
na wprowadzeniu/zwiększeniu liczby godzin zajęć dodatkowych	66%
na modyfikacji programu nauczania	66%
na zmianie organizacji pracy szkoły by ułatwić nauczycielom współpracę między sobą	58%
na zwiększeniu liczby godzin poszczególnych przedmiotów	44%
na ukierunkowaniu nauczania/utworzenie klas profilowanych	13%
na przeprowadzeniu zmian kadrowych	11%

Źródło: badanie CATI. Podstawa procentowania: dyrektorzy, dla których EWD pomogło w podjęciu decyzji w dużym lub bardzo dużym stopniu (N=156).

Co istotne również w ankietowanych szkołach ponadpodstawowych wszystkich typów, najczęściej podejmowano decyzje o zmianach w czterech aspektach: położeniu większego nacisku na indywidualne podejście do ucznia, poprawie pracy zespołów przedmiotowych, położeniu większego nacisku na pracę z uczniem zdolnym oraz wprowadzeniu dodatkowych diagnoz kompetencji uczniów, sprawdzianów, próbnych egzaminów.

To bardzo ważne informacje wskazujące, że niezależnie od typu szkoły, wyniki analiz EWD są najczęściej używane z korzyścią dla uczniów i służą przede wszystkim indywidualizacji procesu nauczania, zwiększeniu efektywności pracy z uczniami zdolnymi oraz z innymi grupami uczniów, dzięki zainteresowaniu diagnozowaniem ich możliwości, kompetencji, postępów w nauce.

Czy decyzje podjęte za pomocą wskaźników EWD przełożyły się na poprawę jakości nauczania? Większość respondentów ze szkół podstawowych (którzy korzystali z analiz EWD) potwierdziła takie praktyczne przełożenie (67 %). Co trzeci dyrektor wstrzymał się jednak od opinii, uznając że jeszcze jest za wcześnie na jednoznaczną ocenę (31%). Nie odnotowano ani jednej negatywnej odpowiedzi.

Ankietowani dyrektorzy gimnazjów, liceów i techników rzadziej niż w szkołach podstawowych byli zdania, że decyzje podjęte z pomocą wskaźników EWD przełożyły się na obserwowalną poprawę jakości nauczania. Respondenci ze szkół ponadpodstawowych chętniej niż w placówkach podstawowych stwierdzali, że jest jeszcze za wcześnie, by można było dostrzec ewentualną poprawę, gdyż skutki decyzji jeszcze nie są widoczne. Byli oni zatem bardziej ostrożni w swoich ocenach.

Wykres 38 Czy podjęte decyzje przełożyły się na poprawę efektywności nauczania?

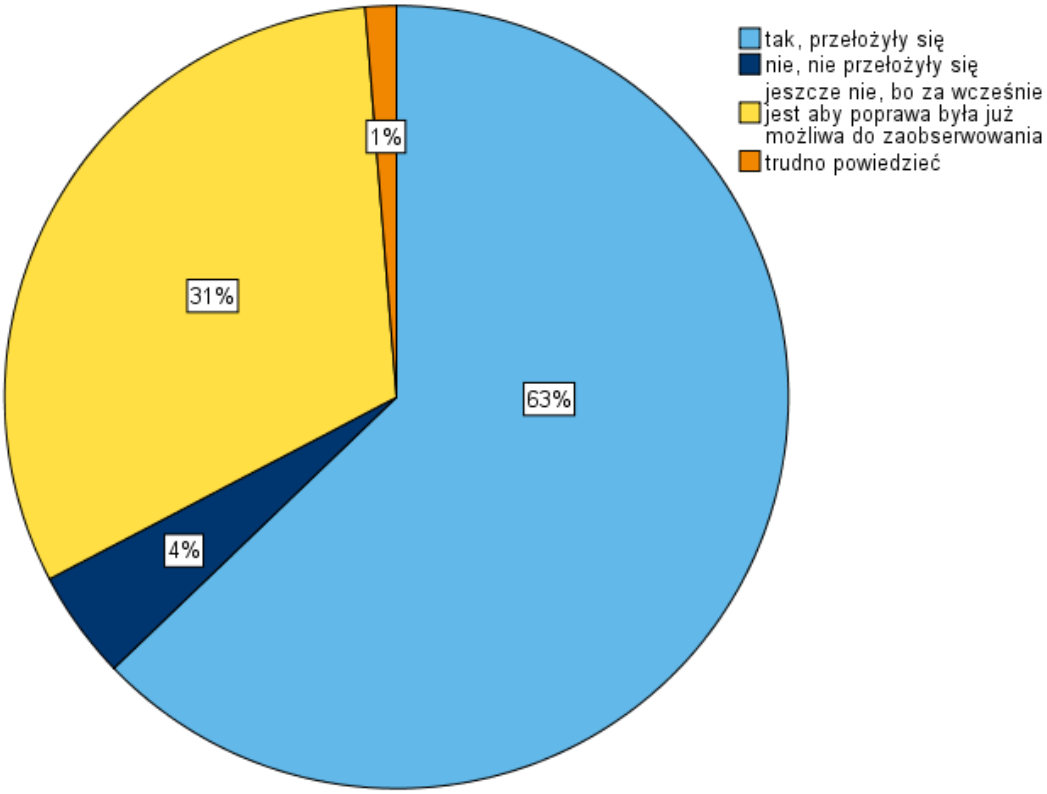

Źródło: badanie CATI. Podstawa procentowania: dyrektorzy, dla których EWD pomogło w podjęciu decyzji w dużym lub bardzo dużym stopniu (N=156).

W trakcie badania dyrekcjom szkół podstawowych zadano pytanie dotyczące możliwości udziału nauczycieli w doskonaleniu zawodowym z zakresu analiz EWD. Co należy podkreślić, w większości przypadków wyrażono gotowość do szkolenia kadry nauczycielskiej (w sumie 87% odpowiedzi), a niemal połowa ankietowanych była zdecydowanie przychylna zwiększaniu kompetencji nauczycieli w tej tematyce (46%). Negatywnych odpowiedzi udzieliło w sumie 11% respondentów, w tym tylko nieliczni w sposób zdecydowany (2%), a pozostałym trudno było się określić (3%).

Wykres 39 Czy jest Pan/i zainteresowana przeszkoleniem kadry z zakresu tematyki EWD?

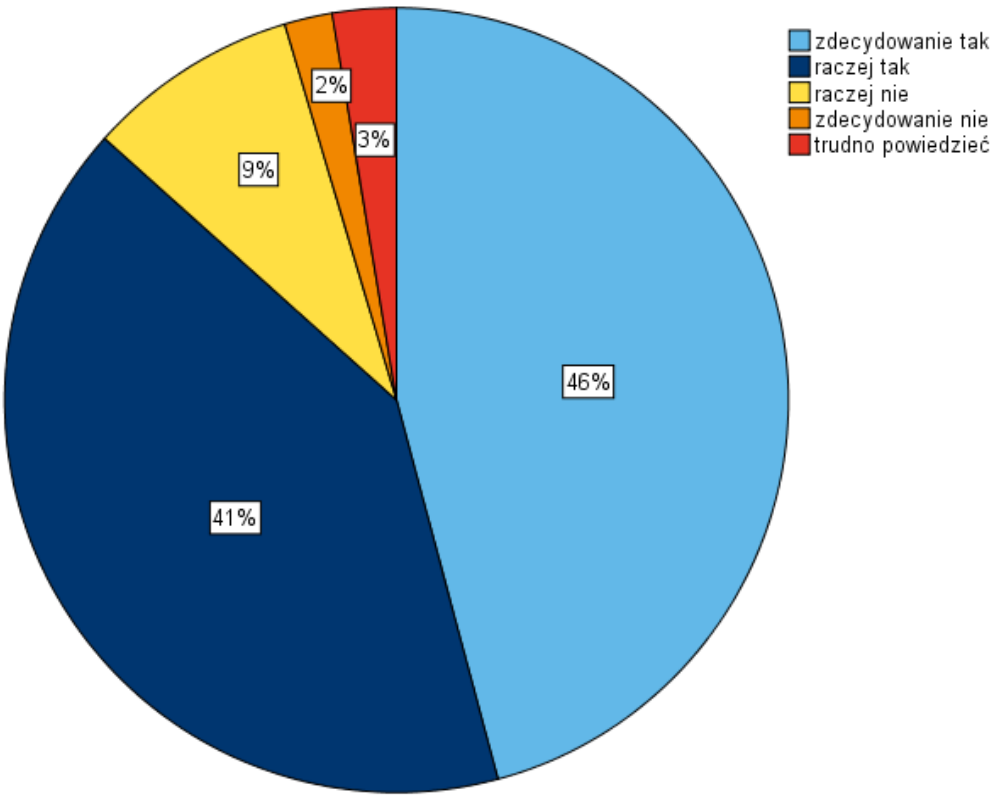

Źródło: badanie CATI. Podstawa procentowania: wszyscy zbadani (N=456).

Jak wskazywano już we wcześniejszej części raportu, również większość dyrektorów szkół ponadpodstawowych (gimnazjów, liceów i techników) wyraziła pozytywne opinie na temat możliwości udziału ich kadry nauczycielskiej w doskonaleniu zawodowym z tematyki analiz EWD. Jest to ważna informacja dotycząca dość powszechnej potrzeby szkolenia kadr nauczycielskich w omawianym zakresie.

Spis tabel i wykresów

Wykres 1 Jakie stanowisko pełni Pan/i w swojej szkole? 12
Wykres 2 Płeć respondentów wg typu szkoły 13
Wykres 3 Opinia o pomiarze efektywności nauczania 17
Wykres 4 Ocena wskaźników EWD i pomiarów efektywności nauczania 20
Wykres 5 Czy i na ile dobrze orientuje się Pan/i czym jest EWD?..... 24
Wykres 6 Jak w skali 1-5 ocenia Pan/i przydatność szkoleń organizowanych przez zespół EWD? 26
Wykres 7 Wykorzystanie wskaźników EWD a udział w tematycznych szkoleniach 27
Wykres 8 Udział w szkoleniach z tematyki EWD a samoocena wiedzy w zakresie analiz 28
Wykres 9 Poprawność wskazania wartości wskaźników trzyletnich EWD z przedmiotów humanistycznych 29
Wykres 10 Poprawność wskazania wartości wskaźników trzyletnich EWD z przedmiotów matematyczno-przyrodniczych uzyskiwanych przez szkołę, którą kieruje respondent według typu szkoły 30
Wykres 11 Poprawność wskazania wartości wskaźników trzyletnich EWD z przedmiotów humanistycznych uzyskiwanych przez szkołę, wg deklarowanego poziomu wskaźnika 32
Wykres 12 Poprawność wskazania wartości wskaźników trzyletnich EWD z przedmiotów matematyczno-przyrodniczych uzyskiwanych przez szkołę, wg deklarowanego poziomu wskaźnika. 33
Wykres 13 Czy w trakcie ostatniej ewaluacji zewnętrznej analizowano również wskaźniki EWD? 41
Wykres 14 Czy planuje Pan/i przeprowadzać w szkole w przyszłości analizy EWD do oceny efektywności nauczania?..... 43
Wykres 15 Dotychczasowe stosowanie analiz EWD a plany na przyszłość..... 44
Wykres 16 Czy analizy EWD pomogły Panu/i poprawić efektywność nauczania w szkole? 49
Wykres 17 Czy decyzje podjęte dzięki analizie wskaźników EWD przełożyły się na poprawę efektywności nauczania?..... 51
Wykres 18 Czy chciałby/a Pan/i, aby nauczyciele wzięli udział w doskonaleniu zawodowym w zakresie wykorzystania EWD..... 53
Wykres 19 Jakie stanowisko piastuje Pan/i w swojej szkole?..... 54
Wykres 20 Płeć respondentów..... 55
Wykres 21 Staż pracy ogółem i na obecnym stanowisku 56
Wykres 22 Wprowadzenie krajowych egzaminów zewnętrznych przyniosło szkole:..... 58
Wykres 23 Opinie o pomiarze efektywności nauczania 60
Wykres 24 Jak ocenia Pan/i swoją wiedzę na temat EWD? 65
Wykres 25 Czy brał/a Pan/i udział w następujących formach doskonalenia zawodowego? 67
Wykres 26 Udział w szkoleniu z tematyki EWD a dotychczasowe przeprowadzanie analiz 68
Wykres 27 Samoocena wiedzy z zakresu tematyki EWD a udział w tematycznych szkoleniach..... 70
Wykres 28 Uczestnictwo w poszczególnych edycjach OBUT od 2010/2011 do 2014/2015. 71
Wykres 29 Czy w Pana/i szkole przeprowadzano już analizy wskaźników EWD? 73
Wykres 30 Kto w Pana/i szkole przeprowadza analizy wskaźników EWD? 76
Wykres 31 Na czym najczęściej polega sporządzanie analiz EWD? 78
Wykres 32 Problemy związane z analizami EWD jakie sygnalizują dyrektorzy..... 79
Wykres 33 Czy w przyszłości planuje Pan/i przeprowadzać w szkole analizy wskaźników EWD?..... 79
Wykres 34 Czy planuje Pan/i przeprowadzanie w przyszłości analiz EWD?..... 81

Wykres 35 Dostępność wyników analiz EWD 82
Wykres 36 W kontaktach, z jakimi grupami odbiorców wykorzystuje Pan/i wyniki analiz EWD? 83
Wykres 37 W jakim stopniu przeprowadzone analizy EWD pomogły w podjęciu decyzji poprawiających efektywność nauczania? 86
Wykres 38 Czy podjęte decyzje przełożyły się na poprawę efektywności nauczania? 89
Wykres 39 Czy jest Pan/i zainteresowana przeszkoleniem kadry z zakresu tematyki EWD? 89

Tabela 1 Staż pracy ogółem i na obecnym stanowisku w podziale na typ szkoły 14
Tabela 2 Opinia o krajowych egzaminach zewnętrznych 15
Tabela 3 Opinie o pomiarze efektywności nauczania a typ szkoły 18
Tabela 4 Ocena wskaźników EWD i pomiarów efektywności nauczania typ szkoły 21
Tabela 5 Ocena wskaźników EWD i pomiarów efektywności nauczania – analiza głównych składowych 21
Tabela 6 Opinie o pomiarze efektywności nauczania i ocena wskaźników EWD i pomiarów efektywności nauczania a charakterystyka respondentów 22
Tabela 4 Formy doskonalenia zawodowego dot. EWD w jakich brali udział respondenci 25
Tabela 5 Stosowanie wskaźników EWD w latach 2012-2014 34
Tabela 6 Przyczyny niestosowania wskaźników EWD 37
Tabela 7 Cele stosowania analiz EWD 38
Tabela 8 Osoby odpowiedzialne za analizy EWD w szkołach 39
Tabela 9 sposób przeprowadzania analiz EWD w szkołach ponadpodstawowych 39
Tabela 10 Problemy wskazywane przez dyrekcje w związku ze stosowaniem analiz EWD 40
Tabela 11 Dostępność wyników analiz EWD 45
Tabela 12 Wykorzystanie analiz EWD w rozmowach z poszczególnymi odbiorcami 45
Tabela 13 Ocena przydatności poszczególnych źródeł informacji przy zarządzaniu szkołą 47
Tabela 17 Ocena przydatności poszczególnych źródeł informacji przy zarządzaniu szkołą a typ szkoły 47
Tabela 14 Opinie o przydatności EWD wg typu szkoły 48
Tabela 15 Decyzje przy których pomocne było wykorzystanie wskaźników EWD 51
Tabela 20 Opinie o pomiarze efektywności nauczania – analiza głównych składowych 62
Tabela 16 Ocena wskaźników EWD i pomiarów efektywności nauczania 63
Tabela 22 Ocena wskaźników EWD i pomiarów efektywności nauczania – analiza głównych składowych 65
Tabela 17 Powody niestosowania analiz EWD 73
Tabela 18 Powody wykorzystywania w szkole analiz wskaźników EWD 75
Tabela 19 Wykorzystanie różnych źródeł informacji w procesie zarządzania szkołą 85
Tabela 20 Opinie o przydatności analiz EWD 86
Tabela 21 Decyzje podjęte przy wsparciu analiz EWD 88